

Milica Saveljić
Marijana Laković Drašković
Aleksandar Saša Zeković

KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA LGBT OSOBA: ULOGA I POSTUPANJE TUŽILAŠTVA

KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA LGBT OSOBA: ULOGA I POSTUPANJE TUŽILAŠTVA

Autor_ke:
Milica Saveljić
Marijana Laković Drašković
mr.sc. Aleksandar Saša Zeković (ur.)

Biblioteka: Unaprijeđenje pravosudnog sistema

Izdavači:

VRHOVNO DRŽAVNO TUŽILAŠTVO CRNE GORE

www.tuzilastvocg.me

LGBT FORUM PROGRES

www.lgbtprogres.me

Tehnička urednica: Darija Begić

Štampa: IVPE Cetinje

Stavovi, ocjene i komentari ne odražavaju nužno i mišljenje izdavača odnosno projektnih partnera - Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore i NVO "LGBT Forum Progres".

Kingdom of the Netherlands

*Ova knjiga finansirana je kroz projekat Ambasade Kraljevine Holandije.
Mišljenja, ocjene, zaključci i iznesene preporuke su djelo autora
i ne predstavljaju obavezno stavove Ambasade Kraljevine Holandije.*

Milica Saveljić
Marijana Laković Drašković
mr.sc. Aleksandar Saša Zeković (ur.)

**KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA LGBT OSOBA:
ULOGA I POSTUPANJE TUŽILAŠTVA**

Podgorica
2016

SADRŽAJ

Pozdravna riječ partnera	6
<i>Unaprijeđena je transparentnost, dostupnost, efikasnost i povjerenje u državnotužilačku organizaciju</i>	
Uvod	9
<i>Sekcija 1</i>	
Krivičnopravna zaštita LGBT osoba u Crnoj Gori	13
<i>Sekcija 2</i>	
Prijedlozi za unapređenje ustavne i krivičnopravne zaštite LGBT osoba u Crnoj Gori	37
<i>Sekcija 3</i>	
Analiza postupanja državnih tužilaca u konkretnim predmetima	41
<i>Sekcija 4</i>	
Zaključci i preporuke	75

POZDRAVNA RIJEČ PARTNERA

UNAPRIJEĐENA TRANSPARENTNOST, DOSTUPNOST, EFIKASNOST I POVJERENJE U DRŽAVNOTUŽILAČKU ORGANIZACIJU

Protekla godina dana snažno je posvećena izgradnji državnotužilačke organizacije Crne Gore u pravcu unapređenja njenih kapaciteta, organizacije i profesionalne odlučnosti u realizaciji ustavnih i zakonskih nadležnosti.

Uz jačanje svijesti o značaju društvene uloge svih državnih tužilaca, posebno je unapređena transparentnost državnog tužilaštva i povjerenje ukupne javnosti u njegov rad.

U procesu izgradnje i transformacije tužilačke organizacije u moderno evropsko tužilaštvo i jačanja koncepta vladavine prava u Crnoj Gori nije zapostavljen ni odnos prema osjetljivim društvenim grupama, posebno prema onima koji se nose s ozbiljnim izazovima bezbjednosti, ravnopravnosti i društvenog prihvatanja.

Imamo posebno zadovoljstvo, obostrano, konstatovati da smo unaprijedili međusobne kontakte, komunikaciju i informisanost o svim aspektima, relevantnim, za blagovremenu i efikasnu krivično pravnu zaštitu LGBT osoba.

Posebno smo zahvalni Vladi Kraljevine Holandije koja je bila partner u uspostavljanju ove, istorijske važne, saradnje.

Ponosno možemo konstatovati, na osnovu jasnih argumenata, povećanje povjerenja ukupne javnosti, posebno LGBT osoba, u rad državnih tužilaca i crnogorsku tužilačku organizaciju u cjelini. LGBT zajednica iznosi puno zadovoljstvo ukupnom komunikacijom i saradnjom sa nadležnim državnim tužilaštvom. Unaprijeđeni pristup, pojačani senzibilitet i bliža, neposrednija, komunikacija, državnih tužilaca sa pripadnicima LGBT zajednice, i njenim strukturama, rezultirao je i unaprijeđenom krivično pravnom zaštitom LGBT zajednice u cjelini i povećanim povjerenjem u tužilačku organizaciju.

Pripadnici i autoriteti u LGBT zajednici, kroz komunikaciju sa državnim tužilaštvom ali i kroz nastupe u javnosti, poštovali su funkciju državnog tužioca i svojim pristupima, bez pritiska, doprinosili da se ona vrši nepristrasno i objektivno, na principima zakonitosti i jednakosti pred zakonom.

Zajednički smo aktivno doprinosili promociji nacionalnih i međunarodnih standarda i prakse u oblasti ljudskih prava i zaštite od diskriminacije, promociji i

jačanju vladavine prava i nezavisnog i samostalnog tužilaštva koje je neophodna, i ključna, demokratska vrijednost svakog društva, transparentnosti i dostupnosti državnih tužilaca i tužilačke organizacije, daljem unaprijeđenju kapaciteta državnih tužilaca kada je riječ o ljudskim pravima i slobodama lezbejskih, gay, biseksualnih i transrodnih (LGBT) osoba i efikasnijem radu na zaštiti od diskriminacije i nasilja nad LGBT osobama.

Razvijena je kontakt LGBT mreža unutar državnog tužilaštva koja je, u nizu praktičnih situacija, pomogla komunikaciju, dostupnost državnih tužilaca za sve zainteresovane članove LGBT zajednice i njihovo efikasno postupanje.

Uspostavljena komunikacija i saradnja doprinijela je osnaživanju implemetacije sistemskih mjera i unapređenju operativnih procedura koji se odnose na suzbijanje fenomena mržnje i nasilja prema LGBT osobama, što uključuje povećanu dostupnost članova LGBT zajednice i dosledno krivično gonjenje efikasnog procesuiranja učinilaca krivičnih i drugih zakonom utvrđenih kažnjivih djela na štetu LGBT osoba, generisanje podataka o krivičnim prijavama koje se odnose na povredu prava i sloboda LGBT osoba, čime se razvila praktičnija i pouzdanija slika o adekvatnosti procesuiranja i širini problema nasilja i govora mržnje po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta u Crnoj Gori.

Kroz terenski rad, radionice, konsultacije, posjete državnim tužilaštvima i praćenje efikasnosti rada državnog tužilaštva pokazana je ne samo puna otvorenost i dostupnost tužilačke organizacije već su unaprijeđeni kapaciteti LGBT zajednice za profesionalniju komunikaciju sa Vrhovnim državnim tužilaštvom, rukovodiocima državnih tužilaštava i državnim tužiocima i poboljšana informisanost LGBT zajednice o državnim tužilaštvima, njihovoj ulozi i mandatu, nacionalnom pravosudnom sistemu, i o oblicima i mogućnostima pristupa državnim tužilaštvima u slučajevima potrebe zaštite ljudskih prava i sloboda.

Kroz našu zajedničku izdavačku produkciju podržavamo nastavak kreiranja nacionalne stručne literature, s fokusom na mjesto i ulogu državnih tužilaca, u vezi sa pravom seksualne orijentacije i rodnim identitetom.

Uvjereni smo da se tako nastavlja jačanje vladavine prava, dostupnost i posvećenost državnotužilačke organizacije izvršavanju Ustavom i Zakonom određenih nadležnosti i integracije Crne Gore u Evropsku Uniju.

*Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore
Ivica Stanković, Vrhovni državni tužilac*

*LGBT Forum Progres
Stevan Milivojević, izvršni direktor*

UVOD

U modernim demokratijama, mnogi oblici diskriminacije postali su neprihvatljivi i zabranjeni. Danas je zabrana diskriminacije sadržana u brojnim međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama, a države donose i unapređuju zakone kojima su izričito zabranile diskriminaciju i definisale zaštitu od iste. Svrha standarda jeste da se svakome omogući jednak i pravedan pristup mogućnostima koje nudi društvo.

Ova danas veoma dinamična oblast u svijetu, izaziva nas da spoznamo sopstvene stereotipe i predrasude, probleme koji potiču iz ustaljenih društvenih normi naše zajednice, ali i nedostatke pravnog i institucionalnog okvira države u kojoj živimo u polju odbrane prava na jednakost svih građana_ki.

I pored toga što se, širom svijeta, sve više radi na suzbijanju diskriminacije, LGBT osobe su, uz teret tradicionalističkog nasljeđa, diskriminisane na mnogo načina, što podrazumijeva i nasilje svih oblika i posljedica, u nekim društvima manje, u nekim više. LGBT osobe, svih uzrasta, uključujući i maloljetna lica, mogu biti – i jesu – žrtve diskriminacije ne samo od osoba iz daljeg okruženja ili nepoznatih osoba, već i u sopstvenim porodicama.

Diskriminacija i zločini iz mržnje, motivisani različitim rodnim identitetom i seksualnom orijentacijom, predstavljaju ozbiljnu prijetnju ličnoj bezbjednosti i demokratskom, tolerantnom i inkluzivnom društvu.

Nasilje prema LGBT osobama često se zanemaruje. Zanemarivanje nasilja prema LGBT osobama djelimično odražava nedostatak informacija i nedostatak pravnih i drugih oblika zaštite ovih osoba koji postoje u mnogim državama u Evropi i ostatku svijeta.

LGBT osobe kao žrtve nasilja karakteriše izrazito uzdržavanje od prijavljivanja diskriminacije i nasilja kojem su izložene. Osnovni razlog uzrokovan je strahom da će prijavljivanjem nastati, teži, uslovi po njihov život, u kojima će njihovo okruženje saznati njihovu seksualnu orijentaciju i rodni identitet, koju često kriju do kraja života i_ili detalje iz njihovog ličnog života. Drugi, rjeđi, razlog odražava nespремnost pojedinih LGBT osoba da prihvate činjenicu da je nasilje prema njima motivisano njihovom seksualnom orijentacijom ili rodnim identitetom. Dakle, osnovni motiv za neprijavljivanje nasilja LGBT osobe nalaze u skrivanju svoje seksualne orijentacije i rodnog identiteta od okoline. Dakle, nevidljivost je glavna strategija opstanka LGBT osoba u sredinama koje im nijesu naklonjene, odnosno koje su sklone stereotipima i u kojima su široko rasprostranjene predrasude, kakva je nažalost i naša sredina. Žrtve se često ne obraćaju ni nevladinim organizacijama, ni ostalim nadležnim institucijama, kao na primjer Ombudsmanu, što je problem koji je vezan ne samo za gonjenje počilaca_teljki krivičnih djela, već i za preventivno djelovanje na suzbijanju diskriminacije i krivičnih djela koja se dešavaju na štetu LGBT osoba.

Proteklih godina u Crnoj Gori su učinjeni značajni napori, uglavnom samo od strane civilnog društva, da se unaprijedi registrovanje i praćenje razmjera diskriminacije, po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta.¹ Nevladina organizacija (NVO) "LGBT Forum Progres", kroz nekoliko objavljenih stručnih knjiga, u periodu od 2010-15, pružila je ozbiljan doprinos formiranju podataka o govoru mržnje, nasilju i diskriminaciji nad LGBT zajednicom u Crnoj Gori.

Autori su, pri radu na ovoj analizi, konsultovali dostupne izvore podataka u društvenom prihvatanju LGBT osoba u Crnoj Gori cijeneći da oni dokumentovano svjedoče o atmosferi i prilikama u kojima živi, i politički i kulturološki djeluje, LGBT zajednica.

Zato i preporučujemo da se uz razmatranje konkretne predmetne analize, i razvijanje diskusije s tim u vezi, uzmu u obzir, i konsultuju, i prethodne knjige koje predstavljaju svjedočanstvo o društvenom (ne)prihvatanju LGBT zajednice odnosno o društvenoj kriminalizaciji LGBT osoba.²

Zajednička izdavačka edicija Vrhovnog državnog tužilaštva i LGBT zajednice, u sklopu biblioteke "Unapređenje pravosudnog sistema", doprinosi boljoj zaštiti ljudskih prava ali i kvalitetnijoj krivičnopravnoj zaštiti LGBT osoba.³ Cijenemo značajnim iskorakom, i napretkom, što knjigu (analizu) ove vrste zajednički publikuju, u sklopu uspostavljene saradnje, Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore i LGBT zajednica.

Ova i ostale knjige iz edicije "Unapređenje pravosudnog sistema" potvrđuju da je uspostavljena kvalitetna saradnja između organizacija civilnog društva, grupa koje se suočavaju sa ozbiljnim izazovima u društvenom prihvatanju i crnogorskog pravosuđa.

Predmetna analiza polazi od toga da je povećanje bezbjednosti i stvaranje bezbjedne, inkluzivne, okoline najvažnija potreba i očekivanje LGBT zajednice. To je, još uvijek, ozbiljan izazov, za sve društvene aktere, jer se homoseksualnost i transrodnost dominantno, i dalje, shvataju kao nemoralna i neprirodna pojava.

Problem mržnje, nasilja, predrasuda, neprijateljstva i diskriminacije nad LGBT osobama je izuzetno izražen. Zato i jeste važan kvalitetan rad policije i tužilaštva i postojanje punog povjerenja javnosti u njihovo profesionalno postupanje.

Analiza rada i postupanja državnih tužilaca u konkretnim, izabranim slučajevima, je u funkciji povjerenja u državne organe za gonjenje izvršilaca krivičnih djela. To je ključno za njihovu efikasnost i koncept vladavine prava. Vjerujemo da knjiga može podstaći stručnu i profesionalnu diskusiju unutar

1 Problem preciznog utvrđivanja razmjera diskriminacije, po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, izražen je gotovo u svim državama članicama Savjeta Evrope.

2 (1) "Zastupanje slučajeva diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije u Crnoj Gori: Od načela do prakse", autori Marijana Laković Drašković i mr Aleksandar Saša Zeković; (2) "Mitovi i stereotipi - Nasilje i govor mržnje prema LGBT osobama: Policijska i pravosudna praksa u Crnoj Gori", autori mr Aleksandar Saša Zeković (ur.), dr Jovan Kojičić i Predrag Tomović i (3) "Društveno prihvatanje LGBT osoba u Crnoj Gori: Prepreke, izazovi i iskustva", grupa autora, urednik Stevan Milivojević; Sve knjige dostupne su na sajtu www.lgbtprogres.me u rubrici "Publikacije".

3 Ranije je, u sklopu iste biblioteke, realizovana zajednička izdavačka produkcija Vrhovnog suda Crne Gore i NVO "LGBT Forum Progres"; Dostupno na: <http://sudovi.me/vrhs/biblioteka/publikacije/>

državnotužilačke organizacije i doprinijeti ujednačavanju prakse po osnovnim državnim tužilaštvima.

Predmetna analiza je podijeljena u nekoliko sekcija odnosno poglavlja.

Prvo poglavlje daje pregled ustavnih i zakonskih rješenja krivično pravne zaštite kao i pregled krivičnih djela koje se najčešće čine na štetu LGBT osoba.

U narednoj, drugoj, sekciji konkretizovani su predlozi za unapređenje ustavne i krivičnopravne zaštite LGBT osoba u Crnoj Gori.

Treće poglavlje, koje je i noseće, predstavlja analizu konkretnih predmeta po kojima je postupalo državno tužilaštvo ali i policija. U knjizi je predstavljen i analiziran dvadesetjedan (21) slučaj.⁴ Svaki slučaj, predstavljen u analizi, prati kratki opis događaja, opis svih radnji koje su preduzete od strane državnotužilačke i policijske organizacije, uz komentar i zaključak svih radnji koje je preduzelo tužilaštvo. Takođe, svaka analiza konkretnog slučaja završava se i osvrtom Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore. Analizom kojoj smo pristupili utvrdili smo, po našem mišljenju, izvršenja iz ovih grupa krivičnih djela: krivična djela protiv života i tijela, krivična djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina, krivična djela protiv javnog reda i mira i krivična djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. Detalji, konkretni statistički podaci i konačne ocjene, mišljenja, o radu državnih tužilaca s tim u vezi predstavljeni su u Zaključcima (vidjeti Sekcija 4.)

U Četvrtoj sekciji su predstavljeni zaključci autorskog tima a izdate su i preporuke prema Skupštini Crne Gore, Vrhovnom državnom tužilaštvu Crne Gore, Vladi Crne Gore, Ministarstvu unutrašnjih poslova i Upravi policije.

Državni tužioci Crne Gore, posebno u 2015. godini, pokazali su senzibilitet, odgovornost i riješenost da obezbijede krivičnopravnu zaštitu ljudskih prava LGBT osoba. Otvorenost državnotužilačke organizacije, sprovedene obuke, uspostavljena tužilačka kontakt LGBT mreža, značajan broj predmeta koji su potvrdili profesionalizam državnih tužilaca, i sami koncept i sadržaj ove predmetne analize, kontinuirano doprinose otklanjanju ranijeg nepovjerenja žrtava i članova_ica LGBT zajednice.

U Podgorici, maja 2015. godine

Milica Saveljić
Marijana Laković Drašković
mr Aleksandar Saša Zeković

⁴ Oni su nam postali dostupni od strane NVO "LGBT Forum Progres" koja od 2010. godine vrijedno radi na unapređenju bezbjednosti i pravne zaštite osoba koje pripadaju LGBT zajednici u Crnoj Gori. Ova NVO je za pet godina aktivnog djelovanja na ovom polju pred policijom, tužilaštvom i sudom iznijela više stotina slučajeva. Selekciju slučajeva za analizu, i predstavljanje u knjizi, uradila je LGBT organizacija što vjerujemo da snaži objektivnost autorskih komentara i izdatih, konačnih, ocjena.

SEKCIJA 1

**KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA
LGBT OSOBA U CRNOJ GORI**

USTAV CRNE GORE

Članom 6. Ustava Crne Gore jemče se i štite prava i slobode.

Zabranu diskriminacije propisuju članovi 7. i 8. Ustava Crne Gore iz 2007. godine. Tako, član 7. propisuje da je zabranjeno izazivanje ili podsticanje mržnje po bilo kom osnovu, dakle i prema ličnom svojstvu lica ili grupe, dok se u prvom stavu člana 8. eksplicitno zabranjuje svaka neposredna ili posredna diskriminacija, takođe, po bilo kom osnovu.

Odredba prvog stava člana 8. upotpunjuje se u njegovom drugom i trećem stavu pravilom o izuzimanju iz pravnog pojma diskriminacije tzv. mjera afirmativne akcije, tj. onih mjera kojima se poboljšava položaj pojedinaca i grupa u cilju ostvarenja njihove pune jednakosti sa drugima.

Odredbom člana 9. Ustav Crne Gore daje primat međunarodnim ugovorima i opšteprihvaćenim pravilima nad domaćim zakonodavstvom i omogućava neposrednu primjenu kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva.

U članu 17. kaže se da su svi pred zakonom jednaki, bez obzira na ličnu posebnost ili svojstvo. Ovo pravilo dopunjuje se u članu 19. odredbom da svako lice ima pravo na jednaku zaštitu svojih prava i sloboda. Takođe, članom 18. jemči se ravnopravnost muškarca i žene i obavezuju organi javne vlasti da razvijaju politiku jednakih mogućnosti.

Članom 25. Ustava Crne Gore dozvoljava se privremeno ograničenje prava i sloboda. Istovremeno sa tim, zabranjuje se i njihovo diskriminatorno ograničavanje na osnovu ličnih svojstava lica ili grupa. U istom članu se, uz to, kaže da ne trpe ograničenja ustavne zabrane izazivanja i podsticanja mržnje i netrpeljivosti, kao i zabrana diskriminatornog postupanja. Članom 50. Ustava kaže da se može zabraniti distribucija informacije, ako je to neophodno da bi se spriječilo podstrekavanje na akte nasilja ili vršenje krivičnih djela, tj. propagiranje rasne, nacionalne i vjerske mržnje i diskriminacije.

I pored brojnih dobrih rješenja postojećeg Ustava, postoji prostor i za unapređenje ovog najvišeg pravnog akta. O tome više govorimo u sekciji 2 ove knjige.

ZAKONI KOJI OBEZBJEĐUJE ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Zabrana i zaštita od diskriminacije osoba različite seksualne orijentacije i rodnog identiteta u pravnom sistemu Crne Gore, osim Zakona o zabrani diskriminacije, Zakona o zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore i **Krivičnog**

zakonika o kojem a će u daljem tekstu biti više riječi, obezbijedene su i sljedećim zakonima:

- Zakon o rodnoj ravnopravnosti;
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti;
- Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti;
- Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju;
- Zakonom o radu;
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima;
- Zakon o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti;
- Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju;
- Zakon o medijima;
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici;
- Zakon o unutrašnjim poslovima;
- Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći i dr.

KRIVIČNI ZAKONIK CRNE GORE

Svaka građanin_ka, bez obzira na lično svojstvo, i razliku po bilo kojoj osnovi, treba da uživa krivično pravnu zaštitu od svih oblika nasilja, zlostavljanja i torture.

Savremeno društvo se suočava sa raznim oblicima diskriminacije, a pitanje seksualnog opredeljenja i rodnog identiteta je jedno od najkontroverznijih i zahtijeva posebno efikasnu i blagovremenu krivično - pravnu reakciju.

Posebnu društvenu opasnost predstavljaju krivična djela čiji je motiv mržnja zbog pripadnosti: polu, rasi, boje kože, nacionalnom, ili socijalnom porijeklu, religijskom ili drugom uvjerenju rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, političkom ili drugom uvjerenju, starosnoj dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, pripadnosti grupi, ili drugom ličnom svojstvu. Zaštita od diskriminacije zahtijeva efikasnu krivično - pravnu reakciju u svim slučajevima zločina iz mržnje kao i govora mržnje.

Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika⁵ stupio je na snagu 21. avgusta 2013. godine, kojim je dopunjen Krivični zakonik, između ostalog u opštem dijelu Krivičnog zakonika usvojeno je uvođenje obavezne otežavajuće okolnosti za krivična djela učinjena iz mržnje. Tako da „*ako je krivično djelo učinjeno iz mržnje zbog pripadnosti rasi, vjeroispovjesti, nacionalne ili etničke pripadnosti, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta drugog lica, tu okolnost sud će cijeliti kao otežavajuću, osim ako to nije propisano kao obilježje osnovnog ili težeg*

5 “Službeni list RCG”, br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i “Službeni list CG”, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 40/2013 и 56/2013. Dana 1.9.2012.godine, prestale da važe odredbe glave VI - vidi: čl. 189. Zakona - 64/2011-1

oblika krivičnog djela”.⁶

Zakonodavac je ovom odredbom obezbijedio strožije kažnjavanje i time pojačao krivičnopravnu zaštitu u odnosu na pojedine ranjive društvene grupe, čiji su pripadnici ce žrtve različitih krivičnih djela koja se vrše iz mržnje upravo zbog te pripadnosti.

U okviru grupe krivičnih djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina, dopunjeno je krivično djelo “povreda ravnopravnosti” (član159.) proširivanjem na još dva osnova za diskriminaciju i to po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

Član 159. Krivičnog zakonika, koji se odnosi na povredu ravnopravnosti decidno naglašava da ko zbog nacionalne ili etničke pripadnosti, pripadnosti rasi ili vjeroispovjesti ili zbog odsustva te pripadnosti ili zbog razlika u pogledu političkog ili drugog ubjeđenja, pola, jezika, obrazovanja, društvenog položaja, socijalnog porijekla, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, imovnog stanja ili nekog drugog ličnog svojstva, drugome uskrati ili ograniči ljudska prava i slobode utvrđene Ustavom, zakonima ili drugim propisima ili opštim aktima ili potvrđenim međunarodnim ugovorima ili mu na osnovu ove razlike daje povlastice ili pogodnosti, kazniće se zatvorom do tri godine, a ako to učini službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

Ova inkriminacija predstavlja realizaciju ustavne zabrane diskriminacije građana. Zabrana je sadržana u Ustavu Crne Gore i to članom 8 koji glasi:”Zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu.”

Zaštitni objekat je pravna jednakost, a osnov za nju nalazi se i u određenim međunarodnim dokumentima. U odnosu na ranije rješenje došlo je do njenog proširivanja prije svega zbog usklađivanja sa, u međuvremenu, ratifikovanim međunarodnim aktima.

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela ima dva oblika: uskraćivanje ili ograničavanje prava građana, u kom slučaju se neko u potpunosti lišava određenog prava, tj. neko se određenog prava djelimično lišava, pravo mu se sužava, a riječ je o pravima koja su predviđa Ustavom, zakonom, podzakonskim aktima ili drugim opštim aktima, kao i ratifikovanim međunarodnim ugovorima. Drugi slučaj je davanje građanima povlastica ili pogodnosti, a radi se o davanju određenog prava koje im ne pripada a koje može biti predviđeno nekim od ovih akata, ali se može raditi i o povlastici, odnosno pogodnosti koja nije ničim propisana. U oba slučaja radi se o kršenju Ustava, zakona ili drugih propisa. Najznačajnija razlika u odnosu na rješenja iz ranijeg zakonodavstva jeste proširivanje osnova za diskriminaciju i “drugim ličnim svojstvima”. iako se radi o relativno nepreciznom terminu, riječ je o različitim ličnim svojstvima koja se ne bi mogla taksativno nabrojati (starosno doba, seksualna orijentacija, fizička ili mentalna hendikepiranost, način života i dr.).

Ovo proširivanje je u skladu i sa stavom Evropskog suda za ljudska prava u primjeni člana 14. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Kod težeg oblika

⁶ Član 42a Krivičnog zakonika Crne Gore”Službeni list RCG”, br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i “Službeni list CG”, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 40/2013 и 56/2013. Dana 1.9.2012.godine, prestale da važe odredbe glave VI - vidi: čl. 189. Zakona - 64/2011-1

kvalifikatornu okolnost predstavlja određena pobuda. Naime, ako je djelo učinjeno usljed mržnje prema pripadniku_ ci neke od navedenih grupa, djelo dobija teži vid za koje je propisana i strož(ij) a kazna. Drugim riječima, mržnja ne predstavlja samo fakultativnu otežavajuću okolnost prilikom odmjerenja kazne za osnovni oblik, već djelo čini težim, a u skladu sa standardima i preporukama Evropske unije i Savjeta Evrope. Najteži oblik postoji kada je djelo izvršeno od strane službenog lica u vršenju službene dužnosti.

Takođe, kod krivičnog djela "ugrožavanje sigurnosti" (član 168) usvojena je i nova kvalifikatorna okolnost, „*ako je djelo učinjeno iz mržnje*“. Djelo učinjeno iz mržnje treba tumačiti takoda je mržnja motivisana po bilo kojem osnovu, uključujući seksualnu orijentaciju i rodni identitet.

Nadalje, u okviru grupe krivičnih djela protiv javnog reda i mira usvojeno je novo krivično djelo nasilnicko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu (član 399a). Zakonom o spriječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja sportskim priredbama iz 2007. godine predviđeno je niz mjera zaspiječavanja ove vrste nasilja, a propisani su i određeni prekršaji.

U okviru grupe krivičnih djela protiv protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom usvojena je izmjena i dopuna krivičnog djela rasna i druga diskriminacija (član 443.), tako što je preciziran oblik iz stava 3 koji se odnosi na rasnu mržnju ili rasnu diskriminaciju, na način što će zabraniti propagiranje rasne mržnje ili netrpeljivosti odnosno podsticanje na rasnu i drugu diskriminaciju po osnovu pola, invaliditeta, seksualne orijentacije, rodnog identiteta ili drugog ličnog svojstva. U okviru istog krivičnog djela uveden je i teži oblik (stav 4) u slučaju da se djelo vrši zloupotrebom položaja ili ako je usljed tih djela došlo do nereda ili nasilja.⁷

Važećim Zakonikom je propisano uvođenje obavezne otežavajuće okolnosti za krivična djela učinjena iz mržnje.

Nadalje, Zakonom nije definisan zločin iz mržnje što može biti problem u praktičnoj primjeni Zakona.

Međutim, i pored brojnih dobrih rješenja Krivičnog zakonika Crne Gore, kada je u pitanju krivičnopravna zaštita osoba različitog rodnog identiteta i seksualne orijentacije, postoji prostor i za unapređenje ovog zakonskog teksta. O tome više govorimo u Sekciji 2. ove knjige.

⁷ Krivični zakonik inkriminiše i rasnu i drugu diskriminaciju i u članu 443 stav 3 ističe da ko širi ideje o superiornosti jedne rase nad drugom ili propagira mržnju ili netrpeljivost po osnovu rase, pola, identiteta, seksualne orijentacije, rodnog identiteta ili drugog ličnog svojstva ili podstiče na rasnu ili drugu diskriminaciju, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine. Nadalje, ko djelo vrši zloupotrebom položaja ili ako je usljed tih djela došlo do nereda ili nasilja, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina. Radnja izvršenja ovog krivičnog djela je širenje ideje o superiornosti jedne rase nad drugom, propagiranje mržnje i netrpeljivosti i podsticanje na diskriminaciju, što sve zajedno zapravo predstavlja rasističku propagandu.

KRIVIČNA DJELA KOJA MOGU BITI IZVRŠENA NA ŠTETU LGBT OSOBA SA POJAŠNJENJIMA

*Teško ubistvo
iz člana 144. krivičnog zakonika*

Zatvorom najmanje deset godina ili kaznom zatvora od četrdeset godina kazniće se:

ko drugog liši života na svirep i podmukao način;

ko drugog liši života pri bezobzirnom nasilničkom ponašanju;

ko drugog liši života i pri tom sa umišljajem dovede u opasnost život još nekog lica;

ko drugog liši života iz koristoljuba, radi izvršenja ili prikrivanja drugog krivičnog djela, iz bezobzirne osvete ili iz drugih niskih pobuda;

ko liši života službeno ili vojno lice pri vršenju ili u vezi sa vršenjem službene dužnosti;

ko liši života djetete ili bremenitu ženu;

ko liši života člana svoje porodice ili porodične zajednice kojeg je predhodno zlostavljao;

ko sa umišljajem liši života više lica, a ne radi se o ubistvu na mah, ubistvu djeteta pri porođaju ili lišenju života iz samilosti.

Odredba koje smo naglasil podrazumijeva više kvalifikatornih okolnosti vezanih za pobude učinioca (koristoljublje, izvršenje ili prikrivanje drugog krivičnog djela, bezobzirna osveta, druge niske pobude). Koristoljublje postoji onda kada učinilac djelo vrši radi pribavljanja (sebi ili drugome) određene materijalne koristi. Može da se ogleda i u spriječavanju materijalnog gubitka. Neophodno je da je učinilac postupao iz pohlepe za korišću, a ne radi zadovoljavanja nekih svojih osnovnih materijalnih koristi, mada ovo pitanje je relevantno prilikom odmjeravanja kazne. Ubistvo radi izvršenja ili prikrivanja drugog krivičnog djela postoji u slučaju kada se ubistvo vrši ili zato da se prikrije već učinjeno krivično djelo (npr. ubistvo svjedoka očevica), ili da se omogući vršenje nekog krivičnog djela (pri čemu to djelo ne mora biti izvršeno). Nije od značaja da li je u pitanju neko srodno krivično djelo ili teško. U pogledu određivanja pojma bezobzirne osvete problem predstavlja razgraničenje između obične i bezobzirne osvete. Glavni kriterijum za razlikovanje jeste očigledna nesrazmjera između nanijetog zla i onog koji se vrši kroz osvetu. Krivični zakonik ne predviđa kao kvalifikatornu okolnost i krvnu osvetu. Pokušaj krivičnog djela ubista iz bezobzirne osvete može biti izvršen samo sa direktnim umišljajem, što znači da je postojala svijest i volja jakog inteziteta za izvršenje djela (VSS. Kž. I 877/96). Zakon kao kvalifikatornu okolnost navodi i druge niske pobude. Sve pobude koje se moralno negativno vrednuju nisu uvijek niske pobude u smislu ove kvalifikatorne okolnosti. Tako, na primjer, mržnja predstavlja moralno negativnu pobudu, ali obzirom da se ubistvo često vrši iz moralno negativnih pobuda, pa i iz mržnje, radilo bi se samo o običnom, a

ne teškom ubistvu. Potrebno je da se na skali negativnog moralnog vrednovanja neka pobuda nalazi visoko da bi se mogla ocijeniti niskom u smislu ove kvalifikatorne okolnosti. Gdje je ta granica, teško je reći, tako da primjena ove norme u velikoj mjeri zavisi od stava sudske prakse. Krivično djelo teško ubistvo iz člana 144. Krivičnog zakonika se može primijeniti u slučajevima koji se odnose na LGBT lica, imajući u vidu pobude koje vode ka izvršenju krivičnog djela na štetu zajednice, a koje su najčešće mržnja, netrpeljivost, neprihvatanje i slične negativne moralne vrijednosti.

*Teška tjelesna povreda
iz člana 151. Krivičnog zakonika*

Ko drugog teško tjelesno povrijedi ili mu zdravlje teško naruši, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Ko drugog teško tjelesno povrijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je usljed toga doveden u opasnost život povrijeđenog ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oštećen ili oslabljen neki važan dio njegovog tijela ili važan organ ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad povrijeđenog ili trajno i teško narušenje njegovog zdravlja ili unakaženost, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

Ako je usljed djela iz st. 1 i 2 ovog člana nastupila smrt povrijeđenog lica, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.

Ko djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učini iz nehata, kazniće se zatvorom do tri godine,

Ko djelo iz st. 1 do 3 ovog člana učini na mah, doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost napadom, zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem od strane povrijeđenog, kazniće se za djelo iz stava 1 zatvorom do tri godine, za djelo iz stava 2 zatvorom od tri mjeseca do četiri godine, a za djelo iz stava 3 zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Najopštiji pojam tjelesne povrede se može odrediti kao narušavanje tjelesnog integriteta ili zdravlja nekog lica, s tim da se ovdje mora raditi o teškom narušavanju. Postoji pet oblika teške tjelesne povrede: (1) Obična teška tjelesna povreda – koja postoji u više situacija: u slučaju ako usljed povrede život povrijeđenog nije doveden u opasnost ili je doveden u apstraktnu opasnost; kada je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen dio tijela ili organ koji se ne smatra važnim; kada je koji važni dio tijela ili organ oslabljen, ali ne u znatnoj mjeri, ili je oslabljen u znatnoj mjeri ali ne trajno (npr. zauzet je stav da je svaki prelom kosti, osim preloma zuba, teška tjelesna povreda); u slučaju prouzrokovanja nesposobnosti za rad, kod obične teške tjelesne povrede ta nesposobnost mora biti privremena, ne trajna i obična teška tjelesna povreda postoji onda kada ona prouzrokuje izvjesne trajne promjene na tijelu koje se ne smatraju unakaženošću; (2) Naročito teška tjelesna povreda – ima pet oblika: postoji onda kada je doveden u opasnost život povrijeđenog, a ta opasnost mora biti konkretna i neposredna i mora postojati u momentu nanošenja tjelesne povrede; postoji kada je uništen ili je trajno i u

znatnoj mjeri oslabljen neki važan dio tijela ili važan organ povrijeđenog; postoji onda kada je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad, kako apsolutna, tako i relativna, odnosno ona koja se odnosi na zanimanje, odnosno posao koji je povrijeđeni obavljao do nanošenja povrede; sastoji se u trajnom i teškom narušenju zdravlja povrijeđenog, tj. povredom je prouzrokovano neko oboljenje (tjelesno ili duševno) koje je po svojoj prirodi teško i koje je trajno, tj. neizlječivo; postoji u slučaju kada je povreda za posljedicu imala unakaženost povrijeđenog. Radi se o trajnim i vidljivim promjenama tijela koje izazivaju određena osjećanja kod drugih ljudi (sažaljenje, odvratnost, zgražavanje i sl.), mada i kad ne izazivaju, ali realno postoje; (3) Teška tjelesna povreda kvalifikovana smrću – kada povrijeđeni umre usljed obične ili naročito teške tjelesne povrede; (4) Teška tjelesna povreda na mah i (5) Teška tjelesna povreda iz nehata. Posljedica kod svih oblika krivičnog djela teške tjelesne povrede sastoji se u teškoj povredi tjelesnog integriteta, ili u teškom narušavanju zdravlja. Radnju izvršenja predstavlja svaka ona radnja koja je podobna da prouzrokuje tešku povredu tjelesnog integriteta, odnosno teško narušenje zdravlja.

*Laka tjelesna povreda
iz člana 152. Krivičnog zakonika*

*Ko drugog lako tjelesno povrijedi ili mu zdravlje lako naruši,
kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.*

Ako je takva povreda nanesena oružjem, opasnim oruđem ili drugim sredstvom podobnim da tijelo teško povrijedi ili zdravlje teško naruši, učinilac će se kazniti zatvorom do tri godine.

Sud može učiniocu djela iz stava 2 ovog člana izreći sudsku opomenu, ako je učinilac bio izazvan nepristojnim ili grubim ponašanjem oštećenog.

Gonjenje za djelo iz stava 1 ovog člana preduzima se po privatnoj tužbi.

Laka tjelesna povreda sastoji se u lakom narušavanju tjelesnog integriteta, odnosno u lakom narušavanju zdravlja. Njen pojam se određuje na osnovu obične teške tjelesne povrede, što znači da sve ono što ne predstavlja običnu tešku tjelesnu povredu jeste laka tjelesna povreda. Postoje dva oblika lake tjelesne povrede: (a) Obična laka tjelesna povreda – postoji u više situacija: u slučaju kada ni na koji način nije doveden u opasnost život povrijeđenog; podrazumijeva se da je laka tjelesna povreda nespojiva sa uništenjem bilo kojeg organa ili dijela tijela, ali nje nema ni onda kada dio tijela ili organ nije znatno ili trajno oslabljen; kod lake tjelesne povrede nema ni trajne ni privremene nesposobnosti za rad; postoji i onda kada zdravlje povrijeđenog nije ni trajno ni teško narušeno, odnosno kad je to privremeno i lako; o lakoj tjelesnoj povredi će se raditi onda kad nije došlo do unakaženosti, niti do kakve trajne deformacije tijela povrijeđenog; u izgledu povrijeđenog kod lake tjelesne povrede može doći samo do privremenih promjena u izgledu (modrice, ogrebotine i sl.). (b) Opasna laka tjelesna povreda – postoji onda kad se laka tjelesna povreda nanese oružjem, opasnim oruđem ili drugim

sredstvom podobnim da tijelo teško povrijedi ili zdravlje teško naruši. To znači da se ovaj teži oblik lake tjelesne povrede razlikuje u odnosu na osnovni oblik samo prema sredstvu kojim se nanosi. Tako na primjer, nema sumnje da je metalna šipka podobna da tijelo teško povrijedi, odnosno zdravlje teško naruši (VSP u odluci KŽ. Br. 86/09 i Osnovni sud u Baru K. Br. 615/07). Međutim, kad su u pitanju neka sredstva, opravdan je stav sudske prakse da je u svakom konkretnom slučaju potrebno da se utvrdi da li je zaista postojala mogućnost da se određenim sredstvom, s obzirom na vrstu tog sredstva i postojeće okolnosti, tijelo teško povrijedi ili zdravlje teško naruši. Tako na primjer, to se pitanje postavlja kada se za nanošenje povrede koristi glava, pesnica, zubi. U sudskoj praksi se pretežno zauzima stav da se ne radi o sredstvu podobnom da tijelo teško povrijedi, ili zdravlje teško naruši (VSS, KŽ. 878/77 u pogledu zuba). Suprotan stav, međutim, zauzet je u jednoj odluci u pogledu glave kao sredstva kojim je nanijeta laka tjelesna povreda (OSB KŽ. 1784/92). Zato, i inače, pod pojmom sredstva podobnog da tijelo teško tjelesno povrijedi ili zdravlje teško naruši treba podrazumijevati ono sredstvo čija upotreba na određeni način i pod određenim okolnostima, po pravilu prouzrokuje tešku tjelesnu povredu, a ne i svako sredstvo kojim se pod određenim okolnostima i u izuzetnim slučajevima može nanijeti teška tjelesna povreda. U pogledu krivice, laka tjelesna povreda se može izvršiti samo sa umišljajem.

*Povreda ravnopravnosti
iz člana 159. Krivičnog zakonika*

Ko zbog nacionalne ili etničke pripadnosti, pripadnosti rasi ili vjeroispovjesti ili zbog odsustva te pripadnosti ili zbog razlika u pogledu političkog ili drugog ubjeđenja, pola, jezika, obrazovanja, društvenog položaja, socijalnog porijekla, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, imovnog stanja ili nekog drugog ličnog svojstva, drugome uskrati ili ograniči ljudska prava i slobode utvrđene Ustavom, zakonima ili drugim propisima ili opštim aktima ili potvrđenim međunarodnim ugovorima ili mu na osnovu ove razlike daje povlastice ili pogodnosti, kazniće se zatvorom do tri godine.

Ako je djelo učinjeno zbog mržnje prema pripadniku grupe određene na osnovu rase, boje kože, religije, porijekla, državne ili nacionalne pripadnosti, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

Ako djelo učini službeno lice u vršenju službene dužnosti, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

Ova zabrana sadržana je u Ustavu Crne Gore u članu 8: "Zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu". Zaštitni objekat je pravna jednakost, ali se štiti pod određenim uslovima. Osnov za nju se nalazi i u određenim međunarodnopravnim dokumentima. U odnosu na ranija rješenja došlo je do njenog proširivanja prije svega zbog usklađivanja sa

ratifikovanim međunarodnim aktima.⁸ Radnja izvršenja ovog krivičnog djela ima dva oblika: (1) Uskraćivanje ili ograničavanje prava građana, kada se neko potpuno lišava određenog prava, tj. to mu se pravo u cjelini uskraćuje, ili mu se to pravo ograničava, tj. neko se određenog prava djelimično lišava, pravo mu se sužava. Ovdje je riječ o pravima koja su predviđena Ustavom, zakonom, podzakonskim aktima ili drugim opštim aktima, kao i ratifikovanim međunarodnim ugovorom; (2) Davanje građanima povlastica ili pogodnosti, što znači da se nekome daje određeno pravo koje mu ne pripada, tj. daje mu se određena povlastica ili pogodnost. Ovdje može biti riječ o pravu koje je predviđeno nekim od ovih akata, ali se može raditi i o povlastici, odnosno pogodnosti koja nije ničim propisana. Za postojanje krivičnog djela, potrebno je da se radnja djela čini zbog nekog gore navedenog osnova. Diskriminacija u širem smislu postoji i onda kada se neko po nekom od navedenih osnova favorizuje, odnosno kada mu se daje neka povlastica ili pogodnost koja mu ne pripada, jer se time pogađaju drugi građani, a i narušava princip pravne jednakosti. Krivično djelo se može izvršiti samo sa umišljajem koje obuhvata svijest o tome da se uskraćuje ili ograničava neko pravo, ili daju povlastice ili pogodnosti po nekom od navedenih osnova. Kod težeg oblika potrebno je i postojanje pobude. Naime, ako je djelo učinjeno usljed mržnje prema pripadniku neke od navedenih grupa, djelo dobija teži vid za koji je propisana strožija kazna. Najteži oblik postoji kada je djelo izvršilo službeno lice u vršenju službe. Krivična prijava kod ovog djela treba da obuhvata koje je to pravo oštećenom licu uskraćeno ili ograničeno, na koji način i koja je posljedica nastupila, i drugo koja je to povlastica ili pogodnost, odnosno pravo dato određenom licu a da mu istovremeno ne pripada i kakvu je posljedicu takva aktivnost imala i zbog čega je su time pogođeni drugi građani. Na kraju, ukoliko podnosilac prijave smatra da je djelo izvršeno usljed mržnje prema pripadniku neke od navedenih grupa, tj. da je pobuda razlog izvršenja krivičnog djela, takođe treba navesti okolnosti zbog kojih smatra da je ista razlog izvršenja krivičnog djela povreda ravnopravnosti.⁹

*Zlostavljanje
iz člana 166. Krivičnog zakonika*

Ko zlostavlja ili prema njemu postupa na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo, kazniće se zatvorom do jedne godine

Ako djelo učini službeno lice u vršenju službene dužnosti, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

⁸ Protokol 12. Uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.

⁹ Milica Saveljić i Aleksandar Saša Zeković, "Krivičnopravna zaštita: Tužilaštvo i bezbjednost LGBT osoba u Crnoj Gori", Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore i NVO "LGBT Forum Progres" uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije, Podgorica, 2015; Dostupno na: <http://lgbtprogres.me/publikacije-2/>

Radnja izvršenja krivičnog djela zlostavljanje postavljena je kao zlostavljanje ili kao postupanje na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo. Zlostavljanje podrazumijeva određene radnje koje kod oštećenog prouzrokuju određene tjelesne ili duševne patnje slabijeg inteziteta, a koje ne predstavljaju laku tjelesnu povredu. Za utvrđivanje da li je ostvarena ova radnja izvršenja, potrebno je vrednovanje sa aspekta standarda, običaja i drugih svatanja koja postoje u jednoj sredini. Treba imati u vidu da zakonodavac ovo djelo za nijansu smatra težim od krivičnog djela lake tjelesne povrede, pa ne bi trebalo proširivati radnju izvršenja. Tako, na primjer, mišljenje je da se tu može podvesti birokratsko ponašanje ne bi trebalo prihvatiti, osim ako nije praćeno i nekim drugim postupcima kojima se vrijeđa ljudsko dostojanstvo. Zlostava je, po pravilu, praćena i drugim radnjama koje povrjeđuju ljudsko dostojanstvo. Na primjer, u jednoj odluci Osnovnog suda uzeto je da postoji krivično djelo zlostave u službi (koje je imalo i treću radnju izvršenja) u slučaju kada je policajac oštećenog nazvao lopovom, psovao mu majku, a zatim ga i udario. Najvažnija novina kod ovog krivičnog djela je da izvršilac može biti svako lice, a teži oblik je kad ga izvrši službeno lice u vršenju službe, dok se zahtijeva postojanje umišljaja, tj. svijest da se radnjom izvršenja vrši zlostava nekog lica ili vrijeđa njegovo ljudsko dostojanstvo. U krivičnoj prijavi podnosilac navodi radnju izvršenja, koja je posljedica nastupila, da li u vidu nanošenja tjelesnih patnji ili duševnih patnji. Potrebno je precizno opisati aktivnost izvršioca konkretnog krivičnog djela, s obzirom da zakonodavac ne navodi koje su to radnje zlostavljanja i potrebno je tumačenje i utvrđivanje da li se konkretne radnje smatraju kao radnje zlostave. Ukoliko su nastupile lake ili teže tjelesne povrede, takođe treba priložiti nalaz ljekara, ukoliko postoji, obzirom da će se u tom slučaju raditi o sticaju. Međutim, treba istaći da, ako je u pitanju silovanje, otmica ili ubistvo posljedica, onda neće biti riječ o krivičnom djelu zlostavljanje, već će ono biti samo otežavajuća okolnost prilikom odmjeravanja kazne.¹⁰ Najvažnija novina kod ovog krivičnog djela u odnosu na ranije rješenje jeste da izvršilac osnovnog oblika može biti svako lice, a da u slučaju ako se radi o službenom licu koje ovo djelo učini u vršenju službe, postoji njegov kvalifikovani oblik.

*Mučenje
iz člana 167. Krivičnog zakonika*

Ko drugom nanese veliki bol ili teške patnje, bilo da su tjelesne ili duševne, sa ciljem da od njega ili trećeg lica dobije priznanje ili drugo obavještenje, ili da ga nezakonito kazni ili da ga zastraši, ili da na njega izvrši pritisak, ili da zastraši ili izvrši pritisak na neko treće lice, ili iz nekog drugog razloga koji se zasniva na diskriminaciji, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Ako djelo iz stava 1 ovog člana izvrši službeno lice u vršenju službe ili je djelo izvršeno uz njegov izričiti ili prećutni pristanak ili ako je službeno lice podstrekavalo

10 Isto.

drugo lice na izvršenje djela iz stava 1 ovog člana, kazniće se za djelo iz stava 1 ovog člana zatvorom od jedne do osam godina.

Radnja izvršenja podrazumijeva nanošenje velikog bola ili teških patnji (tjelesnih i duševnih) nekom licu s ciljem da se od njega ili od trećeg lica dobije priznanje ili drugo obavještenje, ili da njega ili treće lice nezakonito kazni ili zastraši, ili da na njega ili treće lice izvrši pritisak. Alternativno, propisano je da se to može učiniti i iz nekog drugog razloga, s tim što se on mora zasnovati na nekom obliku diskriminacije. Radnja izvršenja se mora preduzeti s namjerom da se od lica koje se muči, ili od nekog drugog lica, dobije priznanje, iskaz ili neka druga informacija. To se može učiniti i u namjeri da se to ili drugo lice zastraši ili da se kazni suprotno zakonu. Umjesto namjere koja može biti upravljena na jedan ili drugi cilj, kao subjektivni element dovoljna je i pobuda. Naime, radnja mučenja u tom slučaju se preduzima zbog toga što u odnosu na pasivni subjekt postoji neki oblik diskriminacije (zbog pripadnosti određenoj naciji ili vjeroispovijesti, zastupanju određenih političkih uvjerenja, zbog seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, i dr.)

*Ugrožavanje sigurnosti
iz člana 168. Krivičnog zakonika*

Ko ugrozi sigurnost nekog lica prijetnjom da će napasti na život ili tijelo tog lica ili njemu bliskog lica, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine

Ko djelo učini prema više lica ili ako je djelo izazvalo uznemirenost građana ili druge teške posljedice ili je učinjeno iz mržnje, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine

Ako je djelo učinilo službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Radnja izvršenja osnovnog oblika krivičnog djela je upotreba prijetnje da će se napasti na život ili tijelo nekog lica ili njemu bliskog lica čime se ugrožava sigurnost tog lica. Nije potrebno da je prijetnja direktno upućena oštećenom ovim djelom, dovoljno je da je on za nju nesumnjivo saznao. Na primjer, prijetnja postoji i onda kada je izvršilac saopštio drugom licu da će da ubije oštećenog, a on je te riječi čuo. Prijetnja može biti upućena i pisanim putem, gdje takođe nije neophodno da se napisana prijetnja direktno uruči oštećenom. Dovoljno je i, na primjer, natpis sprejom na mjestu na kome će oštećeni to sigurno opaziti (na primjer na njegovoj kući). Prijetnja se može uputiti i gestovima. Ali treba imati u vidu da u slučajevima kada prijetnja nije direktno upućena, bez obzira na način, nego je on za nju saznao, potrebno je pažljivo utvrditi njenu ozbiljnost i njene efekte na oštećenog. Posljedica krivičnog djela je ugrožena sigurnost oštećenog koja se ispoljava ako oštećeni misli da je ono puno, može ugroziti njegovu sigurnost. S druge strane, ako oštećeni prijetnju nije shvatio ozbiljno, ovo krivično djelo neće postojati, već možda pokušaj koji nije kažnjiv. Na primjer, u jednom slučaju Osnovnog suda,

kada je okrivljena uz uvrjedljive riječi rekla i “likvidiraću te”, sud je na osnovu izjave privatne tužilje, da na ranije slične izjave od strane okrivljene “nije davala ni pet para”, ne vjerujući da bi joj okrivljena mogla ozbiljno nauditi, zaključio da te riječi kod nje nisu mogle stvoriti osjećaj ugroženosti, te da samim tim nema elemenata krivičnog djela ugrožavanja sigurnosti. Krivično djelo se može izvršiti samo sa umišljajem upravljenim na ugrožavanje osjećaja sigurnosti oštećenog. Teži oblik postoji ako je ostvarena jedna od tri okolnosti: da je djelo učinjeno prema više lica, da je djelo izazvalo uznemirenost građana, s obzirom na način izvršenja, odnosno ako zlo kojim se prijeti može i njih ugroziti i ako je djelo izazvalo teške posljedice, a izražava se kroz uzročnu vezu sa osnovnim djelom. Podnosilac prijave treba da navede prijetnju koja je izazvala osjećaj ugroženosti i sigurnosti određenog lica, na koji je način ta prijetnja upućena, direktno ili posredno, na koji način je oštećeni shvatio tu prijetnju, ozbiljno ili ne, kao i posljedicu koja je nastupila. Ukoliko je prijetnja upućena prema više lica, neophodno je i to navesti, kao i na koji način su oni shvatili tu prijetnju, i da li je ista izazvala uznemirenost građana, imajući u vidu da će ovo predstavljati teži oblik krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti.¹¹

*Neovlašćeno prikupljanje i korišćenje ličnih podataka
iz člana 176. Krivičnog zakonika*

Ko podatke o ličnosti koje se prikupljaju, obrađuju i koriste na osnovu zakona neovlašćeno pribavi, saopšti drugom ili upotrijebi u svrhu za koju nijesu namijenjeni, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se i ko protivno zakonu prikuplja podatke o ličnosti građana ili tako prikupljene podatke koristi.

Ko neovlašćeno preuzme identitet drugog lica i pod imenom tog lica koristi neko njegovo pravo ili stekne za sebe ili drugoga korist ili korišćenjem njegovog identiteta zadre u lični život tog lica ili naruši njegovo lično dostojanstvo ili mu nanese kakvu štetu, kazniće se zatvorom do jedne godine.

Ako djelo iz stava 1 i 3 ovog člana učini službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Objekt krivičnopravne zaštite jeste pravo građana na privatnu sferu. Savremena informaciona tehnologija i svakodnevni njen napredak omogućavaju da se u raznim oblastima života prikupljaju, obrađuju i koriste lični podaci. Međutim, to se mora koristiti samo u slučajevima predviđenim zakonom, ili uz pristanak građana. Zato je potrebno u odnosu na moguće zloupotrebe reagovati i krivičnim pravom. Radnja izvršenja je neovlašćeno pribavljanje, saopštavanje drugom ili upotreba u svrhu za koju nisu namijenjeni podaci o ličnosti koji se pribavljaju, obrađuju i koriste na osnovu zakona. Neophodno je da se radi o neovlašćenom pribavljanju, saopštavanju drugom ili upotrebi u svrhu za koju nisu namijenjeni, ličnih podataka, koji se inače na osnovu zakona mogu pribavljati, obrađivati ili

11 Isto.

koristiti, tj. riječ je o zloupotrebi ličnih podataka. Teži oblik postoji onda kada je djelo iz stava 1 učinilo službeno lice u vršenju službene dužnosti. Djelo iz stava 2 čini ono lice koje prikuplja podatke o ličnosti građana kršeći pri to zakon. To znači da, ili prikuplja podatke koji se po zakonu ne smiju prikupljati, ili to čini na način koji je suprotan zakonu. Na primjer, ako se prikupljaju podaci za namjenu koja nije određena zakonom, a nije predhodno pribavljena saglasnost lica na koja se podaci odnose. Krivično djelo bi vršilo i ono lice koje uopšte nije ovlašćeno po zakonu da prikuplja podatke. Radnju izvršenja ovog oblika predstavlja i korišćenje podataka o ličnosti koji su prikupljeni protivno zakonu. Naglašavamo da se gonjenje za stav 1 i 2 ovog člana preduzima se po privatnoj tužbi. LGBT organizacije registrovale su desetine slučajeva neovlašćenog prikupljanja podataka u cilju ucjene i nanošenja štete ugledu i dostojanstvu ličnosti

*Povreda slobode govora i javnog istupanja
iz člana 178. Krivičnog zakonika*

Ko drugom na protivpravan način uskrati ili ograniči slobodu govora ili javnog istupanja, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Ako djelo učini službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Ovo je novo krivično djelo koje upotpunjuje krivičnopravni zaštitu osnovnih prava čovjeka. Naravno, u ta osnovna prava spada i pravo na slobodu govora i javnog istupanja. iako je to pravo predviđeno odgovarajućim međunarodnim dokumentima, a na određeni način i Ustavom Crne Gore (pravo na slobodu izražavanja), do sada mu nije pružana krivičnopravna zaštita. Radnja izvršenja je uskraćivanje ili ograničavanje slobode govora ili javnog istupanja, a sastoji se u prinudi, zabrani, ucjeni i u bilo kom drugom postupku koji psihički ili fizički djelimično ili potpuno onemogućava lice da koristi svoje pravo na slobodu govora ili javnog istupanja. Treba imati u vidu da se sloboda govora i javnog istupanja pod određenim uslovima može ograničiti zakonom u slučajevima predviđenim Ustavom (član 47 stav 2), pa je potrebno da se ne radi o tim slučajevima. Teži oblik postoji ako je djelo izvršilo službeno lice u vršenju svoje službe. U krivičnoj prijavi neophodno je navesti koja je radnja onemogućila lice u njegovoj aktivnosti javnog istupanja i govora i koja je bila posljedica. Naravno, vodeći računa da sama aktivnost oštećenog nije bila protivpravna, odnosno da je lice imalo pravo, u konkretnom slučaju, da javno istupi i slobodno govori, što znači da treba navesti osnov za takvu aktivnost.¹²

12 Isto.

*Spriječavanje javnog skupa
iz člana 181. Krivičnog zakonika*

Ko silom, prijetnjom, obmanom ili na drugi način spriječi ili ometa javni skup koji je organizovan u skladu sa zakonom, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine

Ako djelo učini službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Zaštitni objekat ovog krivičnog djela jeste pravo građana na okupljanje i održavanje javnih skupova, lica čiji broj i identitet nije unaprijed određen, organizovanih u skladu sa zakonom. Sloboda okupljanja predstavlja pravo predviđeno Ustavom Crne Gore, član 52., i određenim međunarodnopravnim dokumentima. Za javno okupljanje nije potrebno prethodno odobrenje, ali se zahtijeva prijava nadležnom organu, a što je, trenutno još uvijek važećim, Zakonom o javnim okupljanjima detaljnije regulisano. Djelo ima osnovni i teži oblik. Radnja izvršenja osnovnog oblika je upotreba sile, prijetnje, obmane ili drugog načina kojim se sprječava ili ometa javni skup. Kriterijum za bliže određivanje radnji koje se odnose na "drugi način", jeste njihova podobnost da se njima spriječi ili ometa javni skup. Pitanje koje se postavlja je pitanje vremena u kome se ovo krivično djelo može izvršiti, tj. da li je potrebno da već došlo do javnog skupa. Zakonodavac predviđa da se ovo krivično djelo može izvršiti odmah pošto je javni skup sazvan, dakle nije neophodno da je on već započeo, odnosno da je u toku. Teži oblik postojeće u slučaju kada je djelo učinjeno od strane službenog lica u vršenju svoje službe. Shodno navedenom, u krivičnoj prijavi treba precizno navesti aktivnost, odnosno radnju koja je bila uzrok sprječavanja ili ometanja javnog skupa ili okupljanja, način na koji je izvršena i njena podobnost da se spriječi ili ometa javni skup, kada je izvršena i koja je bila njena posljedica.¹³

*Spriječavanje javnog skupa
iz člana 182. Krivičnog zakonika*

Ko svjesnim kršenjem zakona ili na drugi protivpravni način spriječi ili ometa političko, sindikalno ili drugo organizovanje ili djelovanje građana ili djelovanje njihovih političkih, sindikalnih ili drugih organizacija, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Radnja izvršenja je sprječavanje ili ometanje političkog, sindikalnog ili drugog organizovanja i djelovanja građana ili djelovanje njihovih političkih, sindikalnih ili drugih organizacija. Osim relevantnih međunarodnih dokumenata (npr. član 11. Evropske konvencije o ljudskim pravima), sloboda političkog, sindikalnog i drugog udruživanja i djelovanja garantovana je i Ustavom Crne Gore. Ga-

13 Isto.

rantuje se sloboda političkog, sindikalnog i drugog udruživanja i djelovanja, bez odobrenja, uz upis kod nadležnog organa. Ustavom su predviđene organizacije čije osnivanje je zabranjeno (tajne subverzivne organizacije i neregularne vojske). Zabranjeno je i djelovanje političkih i drugih organizacija koje je usmjereno na nasilno rušenje ustavnog poretka, narušavanje teritorijalne cjelokupnosti Crne Gore, kršenje zajamčenih sloboda i prava ili izazivanje nacionalne, rasne, vjerske i druge mržnje i netrpeljivosti.

*Iznošenje ličnih i porodičnih prilika
iz člana 197. Krivičnog zakonika*

Ko iznosi ili pronosi štogod iz ličnog ili porodičnog života nekog lica što može škoditi njegovoj časti ili ugledu, kazniće se novčanom kaznom od tri hiljade do deset hiljada eura.

Ako je djelo iz stava 1 ovog člana učinjeno putem medija ili sličnih sredstava ili na javnom skupu, učinilac će se kazniti novčanom kaznom od pet hiljada do četrnaest hiljada eura.

Ako je ono što se iznosi ili pronosi dovelo ili moglo dovesti do teških posljedica za oštećenog, učinilac će se kazniti novčanom kaznom najmanje osam hiljada eura.

Za iznošenje ili pronošnje ličnih ili porodičnih prilika koje je učinjeno u vršenju službene dužnosti, novinarskog poziva, odbrani nekog prava ili pri zaštiti opravdanih interesa, učinilac se neće kazniti, ako dokaže istinitost svog tvrđenja ili ako dokaže da je imao osnovanog razloga da povjeruje u istinitost onog što je iznosio ili pronosio.

Istinitost ili neistinitost onog što se iznosi ili pronosi iz ličnog ili porodičnog života nekog lica ne može se dokazati, osim u slučajevima iz stava 4 ovog člana.

Ovo krivično djelo ima sličnosti sa krivičnim djelom klevete. Radnja izvršenja je isto kao i kod krivičnog djela kleveta i sastoji se u iznošenju ili prenošenju. Razlika postoji u odnosi na ono što se iznosi ili pronosi. Prvo, mora se raditi o tvrđenju koje se odnosi na lični ili porodični život nekog lica. Drugo, istinitost ili neistinitost onoga što se ovdje iznosi ili pronosi je irelevantna, osim kada je djelo učinjeno u okviru vršenja određene dužnosti. No, kao i kod klevete, to što se iznosi ili prenosi mora biti podobno da se povrijedi čast ili ugled lica iz čijeg se ličnog ili porodičnog života nešto iznosi ili pronosi. Subjektivnu stranu ovog krivičnog djela predstavlja umišljaj koji treba da obuhvata svijest o tome da se iznosi ili prenosi nešto što se odnosi na lični ili porodični život nekog lica, a može škoditi njegovoj časti i ugledu. Teži oblik postoji u slučaju ako je djelo učinjeno putem štampe ili drugih sredstava javnog informisanja, ili na javnom skupu. Najteži oblik postoji u slučaju da je došlo do teških posljedica po pasivnog subjekta. Dovoljno je da je postojala mogućnost da do takvih posljedica dođe. Dokazivanje istinitosti onoga što se iznosi ili pronosi nije dozvoljeno. To, osim eventualno kod odmjerenja kazne, nije ni relevantno za postojanje krivičnog djela. Izuzetno, istinitost se može dokazivati jer ona predstavlja jedan od uslova za primjenu posebnog osnova isključenja protivpravnosti ovog krivičnog djela.

*Nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici
iz člana 220. Krivičnog zakonika*

Ko primjenom grubog nasilja naruši tjelesni ili duševni integritet članova svoje porodice ili porodične zajednice, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Ako je pri izvršenju djela iz stava 1 ovog člana korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo podobno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje teško naruši, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Ako je usljed djela iz st. 1 i 2 ovog člana nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja ili su učinjena prema maloljetnom licu, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina.

Ako je usljed djela iz st. 1, 2 i 3 ovog člana nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice, učinilac će se kazniti zatvorom od tri do dvanaest godina.

Ko prekrši mjere zaštite od nasilja u porodici koje mu je sud ili drugi državni organ odredio na osnovu zakona, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela postoji onda kada se primjenom grubog nasilja naruši tjelesni ili duševni integritet člana svoje porodice ili porodične zajednice. Primjena grubog nasilja je radnja izvršenja, dok je narušavanje tjelesnog integriteta ili duševnog posljedica ovog krivičnog djela. Primjena grubog nasilja podrazumijeva primjenu sile ili prijetnje. Imajući u vidu prirodu ovog krivičnog djela, po pravilu je riječ o jednom kontinuiranom preduzimanju radnje izvršenja koje izvršilac preduzima prema članu svoje porodice. Međutim, u nekim slučajevima dovoljno je da je radnja i jednom preduzeta da bi došlo do narušavanja tjelesnog ili duševnog integriteta pasivnog subjekta. Za određivanje šta predstavlja primjenu grubog nasilja važno je i razgraničenje ovog krivičnog djela sa prekršajem iz člana 36. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Naime, ono što predstavlja radnju izvršenja tog prekršaja, po pravilu ne može biti radnja izvršenja krivičnog djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici. Jedino ako se te radnje preduzimaju kontinuirano i sistematski, a za posljedicu imaju narušavanje tjelesnog ili duševnog integriteta pasivnog subjekta, postojaće ovo krivično djelo. Djelo je dovršeno kada nastupi posljedica, odnosno kada dođe do narušavanja tjelesnog ili duševnog integriteta člana porodice, inače bi se radilo o nekažnjivom pokušaju. Takođe, sama posljedica je najvažniji kriterijum za razgraničenje između ovog krivičnog djela i prekršaja iz člana 36. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici kod koga posljedice nema. Pasivni subjekt je član porodice učinioca. Članom porodice u smislu ovog krivičnog djela smatraju se bračni drugovi, kao i roditelji i djeca, ali zakonom je propisano da se članom porodice smatraju i bivši bračni drugovi, krvni srodnici i srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj zaključno sa četvrtim stepenom, srodnici iz nepotpunog usvojenja, tazbinski srodnici zaključno sa drugim stepenom, lica koja žive u istom porodičnom domaćinstvu i lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete na putu da bude rođeno iako nikad nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu. Podstrekač ili pomagač

mogu biti lica van kruga članova porodice. Teži oblik postoji u odnosu na način izvršenja, odnosno upotrijebljeno sredstvo, a to bi bilo korišćenje oružja, opasnog oruđa ili drugog sredstva podobnog da tijelo teško povrijedi ili zdravlje teško naruši pri izvršenju osnovnog djela. Drugi teži oblik postoji u slučaju da je nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja ili su učinjena prema maloljetnom licu. Najteži oblik postoji u slučaju da je nastupila smrt člana porodice. Poseban oblik postoji zbog određivanja sankcija za kršenje mjere zaštite od nasilja u porodici. Novim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici predviđeno je više takvih mjera kao što su udaljenje iz stana, zabrana približavanja članu porodice¹⁴.

*Povreda ravnopravnosti u zapošljavanju
iz člana 225. Krivičnog zakonika*

Ko svjesnim kršenjem propisa ili na drugi protivpravan način uskrati ili ograniči pravo građana na slobodno zapošljavanje na teritoriji Crne Gore pod jednakim uslovima, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Radi se o ustavno pravu koje je razrađeno u Zakonu o radu čijim se odredbama zabranjuje neposredna i posredna diskriminacija lica koja traže zapošljenje. Svako ima pravo da pod jednakim uslovima traži zapošljenje na teritoriji Crne Gore i zabranjena je diskriminacija prilikom zapošljavanja, kako po nacionalnom, vjerskom, rodnom, seksualnom i sličnom osnovu. Radnja izvršenja ovog krivičnog djela jeste uskraćivanje ili ograničavanje prava građanina na slobodno zapošljavanje na teritoriji Crne Gore. Do uskraćivanja ili ograničavanja prava mora doći kršenjem određenih propisa. Međutim, prema zakonskom opisu ovog krivičnog djela, to može biti i na drugi protivpravi način (na primjer, dovođenjem u zabludu, sakrivanjem odnosno uništavanjem nečije prijave na konkurs itd.)

14 Preporučujemo pažnji, povodom tematike nasilja u porodici, ove knjige: (1) *“Polijski integritet iz perspektive osjetljivih društvenih grupa”*, izdavači MUP Crne Gore i Savjet za građansku kontrolu policije, grupa autora, urednik mr Aleksandar Saša Zeković, Podgorica 2015. Posebno preporučujemo, u njoj, ove autorske priloge: Biljana Zeković i mr.sc. Slavko Milić *“Naređenje o udaljenju iz stana: Praktična iskustva i dileme”*; Maja Raičević *“Nasilje u porodici: Najčešći propusti policije”*; mr.sc. Slavko Milić: *“Nasilje u porodici - Uloga i odgovornosti policije i socijalnih službi u sprečavanju nasilja u porodici nad LGBT osobama”*; (2) *“Kreiranje sigurnog okruženja za LGBT osobe: Uloga i odgovornost socijalnog rada, policije i civilnog društva”*, grupa autora, urednik Aleksandar Saša Zeković, izdavači Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Savjet za građansku kontrolu policije, Podgorica, 2015. Preporučene knjige su dostupne na sajtu Savjeta za građansku kontrolu policije, www.kontrolapolicije.me, rubrika *“Publikacije”*.

*Ucjena
iz člana 251. Krivičnog zakonika*

Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist zaprijeti drugom da će protiv njega ili njemu bliskog lica otkriti nešto što bi njihovoj časti ili ugledu škodilo i time ga prinudi da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

Ako je djelom iz stava 1 ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi tri hiljade eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

Ako je djelom iz stava 1 ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi trideset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina.

Ko se bavi vršenjem djela iz st. 1 do 3 ovog člana ili je djelo izvršeno od strane više lica na organizovan način, kazniće se zatvorom od dvije do dvanaest godina.

Ucjena je poseban oblik iznude. Radnja izvršenja sastoji se u prinudivanju pasivnog subjekta da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine. Prinuda se sastoji u upotrebi prijetnje da će se protiv pasivnog subjekta ili njemu bliskog lica otkriti nešto što bi škodilo njegovoj časti i ugledu. Najčešće se prijeti iznošenjem istinitih tvrdnji za koje učinilac obično ima i neke dokaze što njegovu prijetnju čini ozbiljnom, ali može se prijetiti i iznošenjem nečega što je neistinito. Na primjer, okrivljeni je time što je zaprijetio oštećenom da će obavijestiti članove njegove porodice i prijatelje da je homoseksualac ukoliko mu ne da novac, preduzeo radnju izvršenja krivičnog djela ucjene (OSB Kž. 2239/03). Posljedica krivičnog djela sastoji se u činjenju ili nečinjenju pasivnog subjekta na štetu svoje ili tuđe imovine i šteta mora da nastupi da bi postojalo krivično djelo ucjena, inače će biti riječ o pokušaju. Teži oblik krivičnog djela postoji onda kada je izvršenjem djela pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi tri hiljade eura, a još teži ako za korist prelazi iznos od trideset hiljada eura. Najteži oblik postoji u slučaju bavljenja ucjenom, a kvalifikatornu okolnost predstavlja i činjenica da je djelo iz stava 1. do 3. izvršeno od strane više lica na organizovan način.

*Uništenje i oštećenje tuđe stvari
iz člana 253. Krivičnog zakonika*

Ko uništi, ošteti ili učini neupotrebljivom tuđu stvar, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci

Ako je djelom prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi tri hiljade eura, učinilac će se kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine

Ako je djelom prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi trideset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina

Za djela, ako je oštećena stvar u privatnoj svojini, gonjenje se preduzima po privatnoj tužbi.

Radnja izvršenja ovog djela ima tri oblika: (1) Oštećenje tuđe stvari, kada su svojstva stvari djelimično promijenjena tako da se mijenja njen izgled, umanjuje upotrebna vrijednost i dr; (2) Uništenje tuđe stvari, potpuno mijenjanje svojstava stvari tako da ona više ne postoji, ili je toliko izmijenjena da se radi o drugoj stvari; (3) Činjenje neupotrebljivom tuđe stvari, kada se stvar više ne može koristiti, kada više ne služi svrsi kojoj je namijenjena. Pri tome, njen spoljašnji izgled ne mora biti promijenjen, ali zbog prirode stvari kao posljedicu imaju njenu potpunu neupotrebljivost.

Za postojanje krivičnog djela nije važno da li se stvar može popraviti. U nekim slučajevima teško je razgraničiti da li je stvar oštećena ili je učinjena neupotrebljivom, pa se u takvim slučajevima konstatuje da je stvar pored toga što je učinjena neupotrebljivom za upotrebu i oštećena, što je dovoljno za postojanje krivičnog djela. Objekat krivičnog djela može biti ne samo pokretna, nego i nepokretna stvar ili dio nepokretnosti. Teži oblik će postojati kada šteta prouzrokovana oštećenjem tuđe stvari prelazi iznos od tri hiljade eura, a najteži oblik kada šteta prelazi iznos od trideset hiljada eura. Ako je stvar koja je objekat ovog krivičnog djela u privatnoj svojini, gonjenje se za sva tri oblika preduzima po privatnoj tužbi. Pri podnošenju krivične prijave, podnosilac je u obavezi da navede stvar koja je oštećena, uništena ili učinjena neupotrebljivom, na koji način i koja je posljedica radnje izvršenja ovog krivičnog djela. Takođe, treba navesti vrijednost stvari, što je relevantno pri utvrđivanju oblika krivičnog djela. Ukoliko je stvar unaprijed procijenjena od stane stručnog lica, uz krivičnu prijavu treba dostaviti dokaz o tome, ukoliko postoji. Na kraju treba naznačiti da li je stvar u privatnoj svojini, jer od toga zavisi da li će se postupak voditi po službenoj dužnosti od strane nadležnog tužioca, ili će oštećeno lice preduzeti slučaj po privatnoj tužbi.¹⁵

*Spriječavanje službenog lica u vršenju službene radnje
iz člana 375. Krivičnog zakonika*

Ko silom ili prijetnjom da će neposredno upotrijebiti silu spriječiti službeno lice u vršenju službene radnje koju preduzima u okviru svojih ovlašćenja ili ga na isti način prinudi u vršenju službene radnje, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine

Ako prilikom izvršenja djela učinilac uvrijedi ili zlostavi službeno lice ili mu nanese laku tjelesnu povredu ili prijeti upotrebom oružja, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine

Ko ovo djelo učini prema sudiji ili državnom tužiocu pri vršenju njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti ili službenom licu u vršenju poslova javne ili državne bezbjednosti ili dužnosti čuvanja javnog reda i mira, spriječavanja ili otkrivanja krivičnog djela, hvatanja učinioca krivičnog djela ili čuvanja lica lišenog slobode, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Za pokušaj ovog krivičnog djela, učinilac će se kazniti.

Ako je učinilac djela bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica, može se osloboditi od kazne

Radnje izvršenja ovog djela su sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje i prinuđavanje da izvrši službenu radnju i u oba slučaja koristi se sila ili prijetnja da će se upotrijebiti sila koja je podobna i primjerena onome ka čemu je upravljena. Zato, ne treba smatrati radnjom izvršenja u ovom slučaju neke blage sile, kao što je obično opiranje, već sila, odnosno prijetnja moraju biti upravljene na sprječavanje ili na prinuđivanje službenog lica neposredno, tj. da službeno lice bude spriječeno da izvrši službenu radnju ili na prinuđivanje da izvrši službenu radnju. Ukoliko se službeno lice sprječava da izvrši službenu radnju kojom prekoračuje svoja ovlaštenja, neće postojati ovo krivično djelo. Međutim, u ovom slučaju nije bitno o kakvoj se radnji radi jer krivično djelo postoji i onda kada se službeno lice prinudi da izvrši službenu radnju koju ne bi smjelo da izvrši. U oba slučaja nije bitno na koga se službena radnja odnosi, tj. da li je upravljena prema izvršiocu krivičnog djela ili prema nekom drugom licu. Oštećeni ovim krivičnim djelom je službeno lice. Zbog prirode ovog djela, u praksi su bili česti slučajevi u kojima su se kao oštećeni javljala ona službena lica koja su ovlaštena da, pod određenim uslovima, u okviru preduzimanja svoje službene radnje primijene i fizičku prinudu (npr. policajac). Međutim, poslije izmjena Zakonika o krivičnom postupku samo ograničen krug službenih lica se smatra oštećenim ovim djelom. Tu dolaze u obzir i lica u javnim preduzećima koja vrše javna ovlaštenja, na primjer, to mogu biti radnici Elektro distribucije kada vrše službenu radnju isključenja isporuke električne energije potrošačima. Teži oblik postoji ako učinilac prilikom izvršenja ovog djela uvrijedi službeno lice, zlostavi ga, nanese mu laku tjelesnu povredu ili prijeti upotrebom oružja. i ovdje je predviđeno kažnjavanje za pokušaj. Takođe, teži oblik ovog djela će postojati ako je učinjeno prema sudiji ili državnom tužiocu pri vršenju njihove sudijske ili tužilačke dužnosti ili službenom licu u vršenju poslova javne ili državne bezbjednosti ili dužnosti čuvanja javnog reda i mira, sprječavanju ili otkrivanju krivičnog djela, hvatanja učinioca krivičnog djela ili čuvanja lica lišenog slobode. Zakon predviđa i fakultativni osnov za oslobađanje od kazne, pod uslovom da je učinilac djela bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem lica. Treba imati u vidu da je ovdje neophodno da je radnja službenog lica bila zakonita, ali je on postupao na način koji nije u skladu sa zakonom. ipak, u nekim slučajevima takvo postupanje dovodi u pitanje zakonitost službene radnje u cjelini. Krivična prijava u ovom slučaju, tj. kod ovog krivičnog djela treba da obuhvata, prije svega podatke o službenom licu, službenu radnju koju je vršio i način na koji je bio spriječen u vršenju iste, tj. da li je u pitanju bila sila ili prijetnja takvog inteziteta da je oštećeno lice spriječila u potpunosti u vršenju službene radnje. identifikacija službenog lica je neophodna radi utvrđivanja da li je riječ o osnovnom obliku djela ili težem, o čemu je već bilo riječ. Takođe, neophodno je navesti posljedicu radnje izvršenja, tj. da li je, pored toga što je bio spriječen, oštećeni pretrpio uvredu, prijetnju ili laku tjelesnu povredu. Ukoliko je djelo ostalo u pokušaju, takođe se može podnijeti krivična prijava sa istim podacima, jer zakon kažnjava u ovom slučaju i pokušaj djela. Podnosilac prijave je, u načelu, službeno

lice, kao oštećeni, ali to može biti i drugo lice koje je prisustvovalo i neposredno bilo svjedok radnji izvršenja.¹⁶

*Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti
iz člana 376. Krivičnog zakonika*

Ko napadne ili prijeti da će napasti službeno lice u vršenju službene dužnosti, kazniće se zatvorom do tri godine

Ako je pri izvršenju djela službenom licu nanesena laka tjelesna povreda ili je prijećeno upotrebom oružja, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do pet godina

Ako je djelo učinjeno prema sudiji ili državnom tužiocu u vezi sa vršenjem njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti ili službenom licu u vršenju poslova javne ili državne bezbjednosti, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Za pokušaj ovog djela, učinilac će se kazniti

Učinilac djela koji je bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica može se osloboditi od kazne.

Radnja izvršenja ovog djela je napad ili prijetnja napadom na službeno lice. Sam napad treba shvatiti u fizičkom smislu, tj. on je više od obične povrede, a manje od tjelesne povrede i obuhvata radnje koje su fizički i direktno upravljene na tijelo službenog lica. ipak, nije potrebno da je došlo do fizičkog kontakta između izvršioca i službenog lica, na primjer, dovoljno je i bacanje nekog predmeta na službeno lice. Neophodno je samo da do napada ili prijetnje napadom dođe u vrijeme kada službeno lice vrši svoju dužnost. Napad do koga je došlo po izvršenju službene radnje, ne predstavlja ovo krivično djelo. Teži oblik postoji u slučaju da je pri izvršenju djela službenom licu nanijeta laka tjelesna povreda ili je praćeno upotrebom oružja. Ukoliko je nanijeta teška tjelesna povreda, postojaće sticaj sa tim krivičnim djelom, a i kod ovog oblika pokušaj je kažnjiv. Takođe, kao i kod krivičnog djela iz člana 375 Krivičnog zakonika, teži oblik ovog djela će postojati kada je isto učinjeno prema sudiji ili državnom tužiocu u vršenju njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti ili prema službenom licu u vršenju poslova javne ili državne bezbjednosti. U slučaju sudija i tužilaca, kriminalna zona je šire postavljena, jer obuhvata i napad ne samo u vršenju sudijske i tužilačke dužnosti, nego i bilo koji napad koji je u vezi sa vršenjem te dužnosti, što znači da djelo postoji i kad je napad izvršen kasnije zbog toga što je izvršena određena dužnost u okviru sudijske ili tužilačke funkcije. Sa druge strane kod službenih lica koja vrše poslove javne ili državne bezbjednosti, naprotiv, napad mora biti preduzet samo za vrijeme vršenja službene dužnosti. I kod ovog krivičnog djela, zakonodavac predviđa fakultativni osnov za oslobađanje od kazne kada je učinilac bio izazvan

16 Isto.

nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica. Kod podnošenja krivične prijave u slučaju izvršenja ovog krivičnog djela, situacija je gotovo identična kao i za prethodno iz člana 375 Krivičnog zakonika, s tim da je u ovom slučaju riječ o napadu, a ne o sprječavanju službenog lica u vršenju svojih radnji. Samim tim u prijavi treba naglasiti da je službeno lice bilo napadnuto, na koji način i koje su posljedice napada, odnosno da je došlo do prijetnje da će biti napadnuto i da je lice tu prijetnju ozbiljno shvatilo.¹⁷

*Nasilničko ponašanje
iz člana 399. Krivičnog zakonika*

Ko grubim vrijeđanjem ili zlostavljanjem drugog, vršenjem nasilja prema drugom, izazivanjem tuče ili drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrozi spokojstvo građana ili remeti javni red i mir, ukoliko je to izvršeno u grupi ili je nekom licu nanesena laka tjelesna povreda ili je došlo do teškog ponižavanja građana, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Krivično djelo nasilničko ponašanje može se sastojati u preduzimanju neke od sledećih radnji: grubom vrijeđanju, zlostavljanju, vršenju nasilja prema drugom, izazivanju tuče, drskom ili bezobzirnom ponašanju. Osim toga, za postojanje krivičnog djela nasilničkog ponašanja se zahtijeva da je ostvaren jedan od tri uslova: (1) Da je djelo izvršeno u grupi, a postojanje "grupe" podrazumijeva najmanje tri lica koja zajedno vrše ovo krivično djelo; (2) Da je nekom licu pri izvršenju nanesena laka tjelesna povreda, a laka tjelesna povreda mora biti nanižeta za vrijeme vršenja krivičnog djela. Što je laka tjelesna povreda, zakonodavac precizno ne određuje, ali se može reći da sve ono što nije obična teška tjelesna povreda je laka tjelesna povreda. Ukoliko je došlo do teške tjelesne povrede, postojaće sticaj sa tim krivičnim djelom, što znači, da će pored krivičnog djela nasilničko ponašanje, izvršilac odgovarati i za krivično djelo teška tjelesna povreda; (3) Da je došlo do teškog ponižavanja građana, što znači da je došlo do takvog ponižavanja koje je izraženog inteziteta, što se procjenjuje imajući u vidu kako je djelo učinjeno, prema kome, pod kojim okolnostima i dr., a imajući u vidu i shvatanja sredine o tome šta se smatra ponižavajućim činom. Izvršilac može biti bilo koje lice. Ranije se zahtijevalo i postojanje sklonosti za ovakvo ponašanje, ali to više nije relevantno, s obzirom na to da zahtijevanje tog uslova znači posredno kažnjavanje zbog određenog načina života ili osobina ličnosti. Dakle, u krivičnoj prijavi neophodno je navesti identitet lica koja su izvršila ovo djelo, ukoliko nisu poznata, neka fizička obilježja koja su karakteristična i koja će biti inputi za lakše prepoznavanje lica (visina, boja kose, neki vidljiv znak na tijelu itd.), zatim kakva je povreda nanižeta oštećenom licu. Ukoliko postoji nalaz ljekara, dotavlja se uz prijavu. Pitanje ponižavanja, u slučaju LGBT lica može predstavljati i tzv. "zločin iz mržnje", što podnosilac može navesti u prijavi, ali što, imajući u vidu shvatanje

17 Isto.

sredine, nadležni državni tužilac treba da ima u vidu pri pravnoj kvalifikaciji krivičnog djela nasilničko ponašanje.¹⁸

*Rasna i druga diskriminacija
iz člana 443. Krivičnog zakonika*

Ko na osnovu razlike u rasi, boji kože, nacionalnosti, etničkom porijeklu ili nekom drugom ličnom svojstvu krši osnovna ljudska prava i slobode zajamčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i ratifikovanim međunarodnim ugovorima od strane Crne Gore, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se ko vrši proganjanje organizacija ili pojedinaca zbog njihovog zalaganja za ravnopravnost ljudi.

Ko širi ideje o superiornosti jedne rase nad drugom ili propagira rasnu mržnju ili podstiče na rasnu i drugu diskriminaciju, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Osnov za ovu inkriminaciju nalazi se prije svega u Konvenciji o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije od 1965. godine ("Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori", broj 6/67) a od značaja je i Konvencija o suzbijanju i kažnjavanju zločina aparthejda od 1973. godine ("Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori", broj 14/75). U stavu 2 inkriminisano je proganjanje onih (bilo organizacija bilo pojedinaca) koji se zalažu za ravnopravnost ljudi. Proganjanje je sistematsko zlostavljanje koje se može sastojati iz različitih radnji kao što je zastrašivanje, nanošenje patnji, uznemiravanje, izolacija, zatvaranje, otpuštanje sa posla, isključivanje iz određenih asocijacija i sl. Proganjanje obuhvata i određeni cilj koji se njime želi postići. Ono se zasniva na pripadnosti određenoj naciji, vjeri, političkom uvjerenju itd. onog ko se proganja, a u ovom slučaju proganjanje je usmjereno prema pojedincu ili grupi, tj. organizaciji koja se zalaže za ravnopravnost ljudi. U stavu 3 ovog člana sva tri oblika radnje izvršenja predstavljaju rasističku propagandu.

18 Milica Saveljić i Aleksandar Saša Zeković, "Krivičnopravna zaštita: Tužilaštvo i bezbjednost LGBT osoba u Crnoj Gori", Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore i NVO "LGBT Forum Progres" uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije, Podgorica, 2015; Dostupno na: <http://media.lgbtprogres.me/2016/02/vodic-za-zajednicu-korice-i-prelom-za-web.pdf>

SEKCIJA 2

**PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE
USTAVNE I KRIVIČNOPRAVNE ZAŠTITE LGBT OSOBA
U CRNOJ GORI**

**PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE USTAVA CRNE GORE
U CILJU EFIKASNIJE ZAŠTITE SVIH GRAĐANA_KI
I SUZBIJANJA DISKRIMINACIJE
PO OSNOVU RODNOG IDENTITETA I SEKSUALNE ORJENTACIJE**

I pored brojnih dobrih rješenja postojećeg Ustava, postoji prostor, kada govorimo o ustavnoj zaštiti LGBT osoba i za unapređenje ovog najvišeg pravnog akta.

Cijenimo da koncipirani predlozi mogu podstaći diskusiju, i napore javnog zastupanja, u kojoj će uzeti učešća pravna struka, akademska zajednica, političke partije, civilno društvo, mediji, sindikati i LGBT pokret.

Ovdje ćemo se osvrnuti na moguće izmjene i dopune Ustava u cilju unapređenja položaja osoba različite seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

Član 8. bi trebalo dopuniti riječima koje neposredno upućuju na primjere pojedinih ličnih svojstava na osnovu kojih je zabranjeno praviti razliku između lica i grupa. Ovakva izmjena bi bila bliža korisnicima_ama jer bi pojasnila sadržaj ustavne garancije, a otklonila bi i eventualne nedoumice u pogledu kruga zaštićenih lica i grupa, što bi zajedno doprinijelo podizanju nivoa pravne sigurnosti u ovoj oblasti. Naravno, ovu listu ličnih svojstava ne bi trebalo zaključavati, već bi samo primjera radi trebalo navesti ona svojstva u pogledu kojih postoji stvarna ili očekivana opasnost od diskriminatornog postupanja (pola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, zdravstvenog stanja, invaliditeta, pripadnosti manjinskom narodu i dr).

Naslov i sadržinu člana 18. Ustava Crne Gore trebalo bi međusobno uskladiti. Kategorija rodne ravnopravnosti je šireg karaktera i naslov obuhvata svako lice (ne samo binarni koncept muskarca i žene), odnosno lica različitog rodnog identiteta, što podrazumijeva sopstveni rodni doživljaj koji ne mora zavisiti od pola koji je upisan prilikom rođenja. S tim u vezi je potrebno izvršiti jezičku modifikaciju ustavne odredbe kako bi se u unijela garancija ravnopravnosti koja se vezuje za rod, a ne za pol.

Postojećom formulacijom člana 71. Ustava Crne Gore se implicira pravilo da samo lica različitog pola imaju pravo da formiraju bračnu zajednicu. Naime, ustavna odredba koja se odnosila na zaključenje braka, a koja je vremenski neposredno prethodila postojećem ustavnopravnom rješenju ovog pitanja, bila je sadržana u Maloj povelji¹⁹ i njome se jemčilo pravo na sklapanje braka, bez

19 Na osnovu člana 8. i 61. Ustavne povelje državne zajednice Srbija i Crna Gora, Savezna skupština, na sjednici Vijeća građana od 28. februara 2003. i na sjednici Vijeća republika 28. februara 2003. donijela je Odluku o proglašenju Povelje o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, odnosno tzv. Malu povelju, a polazeći od toga da su ljudska i manjinska prava temelj svake zajednice.

ograničavanja kruga korisnika na ona lica koja imaju različit pol (“ U Crnoj Gori svi imaju pravo na sklapanje braka”). Imajući u vidu da se sada prepoznaju pravni problemi diskriminatornog karaktera sa kojima se svakodnevno suočavaju LGBT osobe, među kojima su i problemi koji se vezuju za zaključenje bračne zajednice, kao i pravac razvoja nacionalnih pravnih sistema i međunarodnih standarda u ovoj oblasti, uz razvijanje konsenzusa država potpisnica Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u ovoj oblasti, onda je opravdano iz sadržine člana 71. Ustava ukloniti riječi koje upućuju samo na lica različitog pola.

PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE KRIVIČNOG ZAKONIKA CRNE GORE

Međutim, u cilju unapređenja zakonskog teksta, a time pojačane krivičnopravne zaštite osoba različitog rodnog identiteta i seksualne orijentacije, kao i drugih žrtava po osnovu nekog ličnog svojstva, smatramo potrebnim propisivanje kvalifikovanih oblika krivičnih djela u slučaju da su izvršena iz mržnje i to: Teško ubistvo (član 144.), Laka tjelesna povreda (član 152.), Prinuda (član 165.), Zlostavljanje (član 166a.), Mučenje (član 167.),²⁰ Silovanje (član 204.), Teška krađa (član 240.), Razbojnička krađa (čl. 241.), Uništenje i oštećenje tuđe stvari (član 253.), Izazivanje opšte opasnosti (član 327.).²¹

Nadalje, Zakonom nije definisan zločin iz mržnje što može i jeste biti problem u praktičnoj primjeni Zakona što u perspektivi treba otkloniti. To pitanje posebno treba da zagovara LGBT zajednica uz podršku ekspertske javnosti i podržavajućih građanskih i političkih struktura.

²⁰ Po važećem zakonu postoji kao opis osnovnog oblika krivičnog djela - “ili iz nekog razloga koji se zasniva na diskriminaciji” - napomena autora.

²¹ Naveli smo krivična djela koja se najčešće dešavaju na štetu LGBT osoba, uzimajući u obzir domaću i praksu iz regiona.

SEKCIJA 3

**ANALIZA POSTUPANJA DRŽAVNIH TUŽILACA
U KONKRETNIM PREDMETIMA**

SLUČAJ: M.P. IZ BARA UGROZIO SIGURNOST LGBT AKTIVISTE (2012)

Kratki opis slučaja: Osnovni sud u Baru, sudija gospođa Lj.J., u krivičnom predmetu po optužnom predlogu Osnovnog državnog tužilaštva (ODT) u Baru, oglasio je krivim M.P. (1988), studenta iz Bara, zato što je dana 2. oktobra 2012. godine, ugrozio sigurnost Z.C., prijateljnom da će napasti na njegov život i tijelo, na način je sa svog računara i profila, putem društvene mreže "Facebook", uputio sljedeće riječi: *"Pederčino ljigava što sramiš Crnu Goru i ovaj napačeni narod. Kidnapovaću te i ima da ti okinem to malo kurca što imaš. Sram te bilo ti baljeko ljudska. Pitaj tatu kako je lijepo kad vodiš ljubav sa ženom. Idi liječi se ili pucaj sebi u glavu... Samo toliko Sotono! Stop paradi grešnika!!!"* čime je izvršio krivično djelo - ugrožavanje sigurnosti iz čl. 168.st.1. Krivičnog zakonika. Osnovni sud u Baru donio je uslovnu osudu kojom mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od tri mjeseca i istovremeno određuje da se kazna neće izvršiti ukoliko okrivljeni u roku od dvije godine, po pravosnažnosti presude, ne učini novo krivično djelo. Okrivljeni M.P. je priznao sve navode u krivičnoj prijavi i kazao da je bio iznerviran medijskom izjavom Z.C. kako planira da održi gej paradu u Crnoj Gori. Njega je to jako iznerviralo, te je Z.C. odgovorio na prozivku i to ne smatra prijateljnom. Kaje se što je ovo uradio ali je bio, kako je to već naveo, revoltiran izjavom Z.C. i njegovih pristalica. Na glavnom pretresu održanom 31. januara 2013. godine M.P. je izjavio da su tačni navodi iz optužnog akta. Naime, osjećao se isprovocirano, sjedio je sa društvom, vidio je nešto na televiziji, bio je isprovocirani u afektu je poslao riječi navedene iz optužnog akta. Okrivljeni M.P. je pred Sudom kazao da riječi koje je uputio oštećenom Z.C. su bile u afektu i da nema namjeru da zaista prijateljnu koju je uputio i ostvari. Oštećeni Z.C. je izjavio da se dana 02. oktobra 2012.godine ulogovao na svoj profil i zatekao u pošti poruku od M.P. već navedene sadržine. Osjetio se ugroženim zbog upućenih riječi kao i nesigurnost jer je to bila prijateljna upućena na njegov život. Prijateljnu je shvatio krajnje ozbiljno obzirom da je poruka došla od osobe koja nije prikivala svoj identitet i zato je odmah otišao u policiju i podnio prijavu. Sud je odbranu okrivljenog cijenio kao neosnovanu i sračunatu na izbjegavanje krivice dok je iskaz svjedoka, oštećenog Z.C., Sud cijenio kao jasan, istinit i uvjerljiv.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Povodom ove prijave Uprave policije je blagovremeno i profesionalno konsultovala Osnovno državno tužilaštvo (ODT) u Baru koje je podiglo krivičnu prijavu protiv M.P. zbog prijateljnih upućenih Z.C., tadašnjem direktoru NVO "LGBT forum Progres". Osnovni sud u Baru, u krivičnom predmetu po optužnom predlogu ODT u Baru, istog je, pravosnažno, oglasilo krivim.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Ovdje su sve institucije profesionalno pristupile radu na predmetnom slučaju, posebno ODT u Baru, čiji je rezultat pravosnažna sudska odluka kojim je optuženi proglašen krivim i pored činjenice da se slučaj desio prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, kojim je usvojena i nova kvalifikatorna okolnost „ako je djelo učinjeno iz mržnje“. Na konkretnom slučaju registruje se, na najbolji način, napredak u postupanju državnog tužilaštva koje je napravilo značajan iskorak prepoznajući elemente odgovornosti u predmetnom slučaju.

Zaključak i preporuke u vezi ovog slučaja: Za postojanje krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti neophodno je da prijetnja napadom na život i tijelo oštećenog bude ozbiljna. Prijetnja, kao radnja izvršenja krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti, mora da bude objektivno ostvarljiva da bi stvorila strah kod oštećenog. Posljedica krivičnog djela jeste strah kod oštećenog, koji mora biti takvog inteziteta da se usljed njega stvara osjećaj lične nesigurnosti i ugroženosti. Usljed ponašanja okrivljenog, oštećeni Z.C. je osjetio ugroženost za svoj život i tijelo. Radnje okrivljenog koji je putem mreže „Facebook“ oštećenom Z.C. na njegov „Facebook“ profil, uputio poruku prijeteće sadržine, koja je bliže opisana u izreci presude, a kod činjenice da je oštećeni po sopstvenom kazivanju bio u ubjeđenju da će okrivljeni tu prijetnju i ostvariti jer nije krio svoj identitet, u subjektivnom i u objektivnom smislu predstavljaju ozbiljne prijetnje, imajući u vidu tok događaja, kao i cjelokupno ponašanje okrivljenog, a u sklopu svih okolnosti koje je detaljno u svom iskazu prezentovao oštećeni Z.C.. Okrivljeni je krivično djelo izvršio sa direktnim umišljajem. Pravno kvalifikujući utvrđeno krivično stanje Sud je našao da je okrivljeni M.P. izvršio krivično djelo ugrožavanje sigurnosti iz čl.168.st.1. Krivičnog zakonika. Odlučujući se za krivičnu sankciju prema okrivljenom Sud je imao u vidu sve okolnosti iz člana 42 Krivičnog zakonika. Od olakšavajućih okolnosti na strani okrivljenog Sud je cijenio činjenicu da je okrivljeni izdržavana osoba, student, kao i raniji život okrivljenog, jer nije osuđivan. Otežavajućih okolnosti na strani okrivljenog nije bilo. Imajući u vidu kvalitete olakšavajućih okolnosti, a u nedostatku otežavajućih, Sud je okrivljenom izrekao uslovnu osudu, jer je ocijenjeno da prema okrivljenom nije potrebno izricanje efektivne kazne zatvora, da će se izricanjem uslovne osude u potpunosti postići svrha izricanja osude i na taj način dovoljno uticati na okrivljenog da ubuduće ne vrši krivična djela. Ovaj slučaj, za LGBT zajednicu i stručnu javnost, predstavlja prvi pozitivni primjer profesionalnog postupanja državnog tužilaštva. Sudska presuda je zastupljena i u knjizi „LGBT prava: Standardi i sudska praksa“.²²

22 „LGBT prava: Standardi i sudska praksa“; urednik mr Aleksandar Saša Zeković, Vrhovni sud Crne Gore i NVO „LGBT Forum Progres“, Podgorica, 2014. Dostupno na ovom linku: <http://sudovi.me/podaci/vrhs/dokumenta/1467.pdf>

SLUČAJ: POVORKE PONOSA U BUDVI I PODGORICI (2013)

Kratki opis slučaja: U Budvi, jula 2013. godine, i u Podgorici, oktobra iste godine, održane su prve povorke ponosa u Crnoj Gori. Povorke ponosa su ključni događaji LGBT zajednice a njihovo održavanje je posebno značajno u društvima u kojima postoji neznanje, nerazumijevanje i otpor prema društvenom prihvatanju LGBT osoba. To je ujedno i najefikasniji način da se pokaže i potvrdi odlučnost države u obezbjeđenju sigurnosti i ravnopravnosti ali i njenih kapaciteta za vladavinu prava i poštovanje ljudskih prava i sloboda. Ovi događaji su tretirani i kao visoko rizični i tokom njihovog održavanja došlo je narušavanja javnog reda i mira. Povorke ponosa u Budvi i Podgorici su bile meta brutalnog ponašanja određenog broja građana, koji su, ne krijući svoje nezadovoljstvo, protivljenje i mržnju, pokušali da spriječe iste koristeći nasilje. Na prvim mirnim okupljanjima LGBT zajednice je došlo kako do napada na lica koja su bili učesnici povorke, tako i na službena lica koja su obezbjeđivala povorke, ali i do značajnog uništenja imovine dviju crnogorskih opština - Budve i Podgorice.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Policija je zavrijedila pohvale LGBT zajednice, domaćih demokratskih snaga i međunarodnih struktura zbog svog profesionalnog pristupa i odlučnosti da obezbijedi održavanje istih i omogući LGBT zajednici pravo na mirno okupljanje. Učesnici Povorke ponosa nakon njenog održavanja evakuisani su iz centra Budve pomorskim putem a u Podgorici policijskim službenim vozilima, iz centra grada, u sjedište elitnih policijskih organizacionih jedinica.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Gore opisane situacije, mnogobrojne fotografije i video materijal, dale su prostora da se prepoznaju ova krivična djela: (1) Nasilničko ponašanje iz člana 399 Krivičnog zakonika, jer su ispunjeni sva tri uslova za postojanje djela. Određenom broju lica su nanijete lake tjelesne povrede, došlo je i do teškog ponižavanja ljudi, što je bilo i vidljivo, a sve je izvršeno u grupi, obzirom da su se ta lica unaprijed i sa umišljajem organizovala kako bi spriječila povorke ponosa i povrijedila učesnike istih; (2) Sprečavanje javnog skupa iz člana 181. Krivičnog zakonika, jer je upotrijebljena sila i prijetnja kako bi se spriječile povorke ponosa, kao javni skup, posebno u Budvi. Sama radnja je bila podobna za sprečavanje, jer su lica kamenicama gađala LGBT osobe koje su bile dio povorke, što je rezultiralo njihovim povredama ali i čestim prekidama šetnje u Budvi; (3) Ugržavanje sigurnosti iz člana 168. Krivičnog zakonika, o čemu je već bilo riječi, a što se može uočiti i u ovom slučaju, obzirom na to da su LGBT lica ozbiljno shvatile i doživjele upućene prijetnje; (4) Napad na službeno lice i sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje iz članova 375. i 376. Krivičnog zakonika, obzirom da su se lica suprostavila i napadala policiju u vršenju svoje dužnosti, odnosno sprečavala ih u istom, što je bilo očigledno, a i javno i medijski ispraćeno; (5) Uništenje i otuđene tuđe imovine iz člana 253.

Krivičnog zakonika, imajući u vidu da je određena imovina ovih opština - Budva i Podgorica - bila oštećena, uništena i učinjena neupotrebljivom.

Zaključak i preporuke u vezi ovog slučaja: Autori cijene važnim da podsjetite na ocjene i komentare nevladine organizacije "Akcija za ljudska prava"²³ (HRA) sa kojima iskazuju punu saglasnost. HRA je saopštila da su tokom prve Povorke, u Budvi, napadnuti i građani u povorci i policija koja ih je štitila, dok su u Podgorici, napadnuti samo policajci, jer nasilnici nisu mogli prići povorci. Oni su, prema saopštenju policije "bacali flaše, stolice, kamenice i dimne bombe". Tokom Povorke u Budvi lakše su povrijeđene dvije osobe, učesnici Povorke, dok je u Podgorici povrijeđeno čak 20 policajaca. Šteta u Podgorici procijenjena je na 20 hiljada eura. Policija u Budvi privela je 22, a u Podgorici čak 60 osoba. Epilog ovih dešavanja i napada je samo jedna krivična prijava protiv neidentifikovanih lica zbog teške tjelesne povrede, zbog napada kamenicom na policajca tokom povorke u Podgorici. U pismenom odgovoru upućenom HRA Vrhovno državno tužilaštvo je navelo da nisu preduzeli krivično gonjenje jer je utvrđeno da nema elemenata bića krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti, kao i da niko od učesnika povorke u prostorijama Centra bezbjednosti nije podnosio prijavu za fizički napad. Navodi se i da na video snimcima iz Budve nije identifikovan niti jedan učesnik koji je bacao kamenice i slične predmete. Zabrinjava i šokira činjenica, saopštila je HRA, da Državno tužilaštvo u ponašanju nasilnika nije bilo voljno ili sposobno da prepozna nijedno od čak devet mogućih djela iz Krivičnog zakonika: Nasilničko ponašanje (član 399), napad na službeno lice i sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti (članovi 375 i 376), sprečavanje javnog skupa (član 181), povreda slobode govora i javnog istupanja (član 178), povreda ravnopravnosti (član 159), zlostavljanje (član 166), ugrožavanje sigurnosti (član 168) i uništenje i oštećenje tuđe stvari (član 253). Neshvatljivo je i da niko od policajaca nije prijavio čak ni jednog od brojnih nasilnika koji su ih gađali kamenicama i tako ih napadali, odnosno sprečavali da vrše službu, što su sve krivična djela. S druge strane, svjedoci smo odluke policije da uhapsi, a tužilaštva da krivično goni osobe koje su mirno protestovale sjedeći na ulici ispred zgrade Vlade drugim povodom ili slučaj sa protestnih okupljanja u Podgorici (oktobar 2015.) kada je policija podnijela više desetina, uglavnom prekršajnih, prijava protiv novinara i građana koji su ih navodno sprečavali u obavljanju službenih radnji.

²³ Saopštenje NVO „Akcija za ljudska prava“ povodom godišnjice obilježavanja Povorke ponosa u Budvi <http://www.hraction.org/?p=6862>

**SLUČAJ:
POLICIJA ZAKAZALA PRI PROCESUIRANJU PRIJAVE
PROTIV V.Š. IZ TIVTA (2013)**

Kratki opis slučaja: Dana 1. septembra 2013. godine, nevladina organizacija (NVO) "LGBT Forum Progres" podnijela je Upravi policije prijavu protiv servisa za pranje tepiha, "Green Clean", sa poslovanjem u Tivtu, čiji je ovlašćeni radnik/vlasnik na društvenoj mreži "Facebook" objavio sljedeći komentar vezan za homoseksualnost, a u toku debate o upravo održanoj Povorci ponosa: *'I kod životinja postoji takav feler (misli na homoseksualnost), pa stočar takvo grlo ukloni...Možda je to rješenje a?'* Ovu prijetnju, prema navodima podnosioca prijave, shvatili su krajnje ozbiljno, jer je organizovanje prve Povorke ponosa, u julu 2013. godine, rezultiralo povećanim intenzitetom prijetnji, vrijeđanja i nasilja nad LGBT osobama. Nadalje su napomenuli da je profil na kojem je komentar postavljen javnog tipa, te da su članovi navedene "Facebook" stranice uvažene ličnosti, kao što su predstavnici diplomatskih predstavništva, prestavnici medija, NVO sektora ali i same LGBT zajednice koji su kometarima, ove sadržine, izloženi najavama nasilja i govoru mržnje i osjećaju straha i obeshrabrenja.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: NVO "LGBT Forum Progres" je iz Uprave policije dobilo zvanično obavještenje da je u prostorije Centra bezbjednosti Herceg Novi pozvan vlasnik firme 'Green Clean Tivat', V.Š. koji je potvrdio da ima profil na mreži "Facebook", ali samo kao reklamu njegove firme. O ovome je upoznato i Osnovno državno tužilaštvo u Kotoru, zamjenik ODT, koje se izjasnilo da nema elemenata bića krivičnog djela u konkretnom slučaju za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti. Ova NVO je iskazala sumnju u profesionalnost policije u konkretnom slučaju.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Sami podnosilac prijave, NVO "LGBT Forum Progres", u konkretnom slučaju je primjedbe iznijelo na postupanje ovlašćenih policijskih službenika koji su postupali po predmetnoj prijavi. U pruženoj informaciji nije data nijedna bliža informacija o tome ko je od angažovanih u servisu mogao objaviti sporni komentar obzirom da autentičnost profila nije osporena. Obzirom da se konsultacija nadležnog državnog tužilaštva često obavlja telefonski i bez saopštavanja bližih, suštinskih, informacija i imajući u vidu samu primjedbu NVO, podnosioca prijave, za koju cijenimo da je osnovana, autori studije nijesu mogli ustanoviti propuste u postupanju Osnovnog državnog tužilaštva u Kotoru. Prema navodima NVO "LGBT Forum Progres", u konkretnom slučaju policija toj NVO na njihovo traženje nije dostavila zapisnike i ostalu dokumentaciju, kako bi detaljnije upoznali sa radom policije, to ovaj slučaj autori nijesu mogli detaljnije analizirati aspekte njihovog rada.

SLUČAJ:

M.L. UGROŽAVAO SIGURNOST LGBT AKTIVISTA U KOLAŠINU (2013)

Kratki opis slučaja: Nakon završenih regionalnih konsultacija članova LGBT zajednice sa sjevera zemlje u Kolašinu su, 13. oktobra 2013. godine, u centru grada, u bašti kafića “Langolo”, napadnuta četiri člana “LGBT Foruma Progres”. Nepoznati građanin, mladić, u alkoholisanom stanju, više puta je prolazio pored stola za kojim su sjedjeli i uznemiravao ih. Vikao je “Pederi” a obraćao se, glasno, i prolaznicima duž šetališta. On je pokazivao prstom ka njihovom stolu i govorio “Pederi su došli u grad”. Jedan od prisutnih članova “LGBT Foruma Progres”, A.S.Z., tadašnji predsjednik Upravnog odbora, kontaktirao je sjedište policije a potom i Ispostavu policije u Kolašinu. Upoznao ih je sa situacijom i zamolio da pošalju patrolu kako bi se preventivno djelovalo jer je sve ukazivalo da će se desiti incident. Dobacivanje pripitog mladića se nastavilo i po dolasku patrole koja se locirala na šetalištu. Policija je mladića upozorila na ponašanje. Kada su aktivisti odlučili da ustanu dobacivanje se nastavilo. Prišao im je A.S.Z. i pitao ih “*Izvinite momci, zašto vam smeta da mi tu sjedimo, u čemu je problem?*”. Mladić je pokušao da fizički nasrne na A.S.Z. obraćajući mu se riječima “Što hoćeš ti, majku ti jebem, idite, šetajte odavde”. Fizički nasrtaj je spriječila prisutna policija. Nakon incidenta članovi LGBT Foruma Progres su u Stanici policije podnijeli prijavu protiv mladića koji je ranije bio angažovan kao policijski službenik.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore informisala je NVO “LGBT Forum Progres”, da je Odjeljenje bezbjednosti Kolašin protiv M.L. (1989) podnijelo prekršajnu prijavu po osnovu člana 7. stav 1. Zakona o javnom redu i miru. Prema obavještenju Vijeća za prekršaje Crne Gore, aprila 2014. godine, postupak protiv M.L. je bio u toku.²⁴ Osnovno državno tužilaštvo (ODT) u Kolašinu se izjasnio da u njegovim radnjama nema elemenata krivičnog djela za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti. Prema podacima Savjeta za građansku kontrolu rada policije, koje je pratilo primjenu policijskih ovlaštenja po osnovu prijave LGBT organizacija, postupak je u toku.²⁵

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Mišljenja smo, uzimajući u obzir činjenicu da je prema navodima podnosioca prijave fizički napad spriječila policija, tj. prisustvovala verbalnom napadu na članove “LGBT Forum Progres”, da je tužilaštvo trebalo da krivično procesuiru M. L. Ovo s razloga jer u konkretnom slučaju smatramo da se stiču, kao i u prethodnom slučaju, elementi bića krivičnog djela “Ugrožavanje sigurnosti” (član 168.). Procesuiranja, poput

24 LGBT aktivisti su nezadovoljni odnosom nadležnog tužioca odlučili da ne uzmu učešća u prekršajnom postupku i isti će, najvjerovatnije, kako su saopštili autorima studije, biti obustavljen.

25 Informacije o tome dostupne na ovom linku Savjeta za građansku kontrolu rada policije: http://www.kontrolapolicije.me/index.php?option=com_content&view=article&id=37&Itemid=129

ovog, proizvela su značajn revolt u LGBT zajednici. Većina prijava se tretira kroz prekršaj što može da ukazuje na određene nedostatke u razumijevanju ozbiljnosti sveopštih prijetnji i nasrtaja, ali i napada na navedena lica. U zajednici, što se pominje i u nizu relevantnih međunarodnih izvještaja, bio je godinama prisutan utisak da LGBT osobe nijesu zaštićene kao i ostali građani_ke i da mogu biti meta napada i omalovažavanja u bilo kojoj situaciji i da to treba da trpe kao, naizgled, potpuno normalnu pojavu obzirom da su u društvu dominantno neprihvaćeni. Kroz pojačanu pažnju međunarodne zajednice, koristeći procese integracija Crne Gore, prvenstveno Evropskoj Uniji, uspostavljena je bliža komunikacija i saradnja između LGBT zajednice, i njenih struktura, i državnotužilačke organizacije Crne Gore koja je rezultirala unapređenjem kapaciteta i poboljšanom krivičnopravnom zaštitom u praksi. To potvrđuju gotovo svi slučajevi prijavljeni u drugoj polovini 2014. i kompletnoj 2015. godini.

**SLUČAJ:
M.J. IZ PODGORICE PRIJETIO DA ĆE UBITI I
ZAKLATI LGBT OSOBE (2013)**

Kratki opis slučaja: Tim nevladine organizacije (NVO) “LGBT Forum Progres” za praćenje govora mržnje na Internetu prijavio je policiji M.J. iz Podgorice zato što je prijetio da će “ubiti” i “zaklati” homoseksualce tvrdeći da su to “bolesni ljudi koji ne treba da žive” čime je kod LGBT osoba izazvao strah i osjećaj ugroženosti. On je na mreži “Facebook”, na postu namijenjenom rujanju i ometanju organizovanja Povorke ponosa u Podgorici, mirnog okupljanja LGBT osoba u Crnoj Gori, sredinom septembra 2013. godine, postavio sljedeći komentar: “Ubićemo pedere, zaklaćemo te bolesne ljude što ne treba da žive”.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Uprava policije je informisala ovu NVO, podnosioca pritužbe, sredinom aprila 2014. godine, da je protiv M.J. podniet zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, Up.br. **-***, po osnovu člana 8. Zakona o javnom redu i miru i to tek u aprilu 2014. godine, navodno skoro osam mjeseci po podnošenju prijave. Prema obavještenju Vijeća za prekršaje Crne Gore, koje je pruženo Savjetu za građansku kontrolu rada policije, postupak protiv M.J. je i dalje u toku.²⁶ U konkretnom slučaju zamjenici u Osnovno državno tužilaštvo (ODT) u Podgorici, upoznali su se s predmetom i ocijenili da nema elemenata krivičnog djela za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: ODT u Podgorici je trebalo imati u vidu da riječi kao što su “ubiti” i “zaklati” itekako mogu stvoriti osjećaj straha i ugroženosti kod bilo kog lica kome bi bili upućene, a posebno kod LGBT osoba imajući u vidu ukupan kontekst pod kojima su upućene. Imajući u vidu postupanje ODT u drugim, sličnim, slučajevima u ovom slučaju možemo konstatovati različiti treman.

²⁶ Detaljnije informacije o svim prekršajnim postupcima dostupne na ovim linkovima: <http://www.kontrolapolicije.me/images/biblioteka/dokumenti/Ocjene%20i%20preporuke/Dokument-09-oktobar-2015.pdf> i <http://www.kontrolapolicije.me/images/biblioteka/dokumenti/Ocjene%20i%20preporuke/Dokument-16-Oktobar-2015.PDF>

SLUČAJ:

M.F., NAVIJAČ IZ PODGORICE, PRIJETIO LGBT OSOBAMA (2013)

Kratki opis slučaja: Navijača M.F. iz Podgorice, nevladina organizacija (NVO) "LGBT Forum Progres" je dana 29. jula 2013. godine prijavila Upravi policije zbog najave nasilja prema učesnicima Povorke ponosa u Podgorici. On je na društvenoj mreži "Facebook", na zvaničnoj stranici one NVO, postavio komentar: *"Evo sad čuh Parade ponosa će biti u Podgorici. Ajmo svi da se udružimo da im se najebemo majki, da ih bijemo majku im pedersku jebem"*.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Uprava policije, aprila 2014. godine, je informisala NVO "LGBT Forum Progres" da je 14. novembra 2013. godine, (tri i po mjeseca po podnošenju prijave), podnijet zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, Up.br. 03-*** po osnovu člana 7. st. 1 Zakona o javnom redu i miru protiv M.F, zbog objave prijetećeg komentara. Prethodno su se, u konkretnom slučaju, zamjenici Osnovnog državnog tužilaštva (ODT) u Podgorioci izjasnili da nema elemenata krivičnog djela.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: U određenim slučajevima javnog iskazivanja mržnje i prijetnje napadom je bilo mjesta da nadležni tužioci ocijene da nema elementa krivičnog djela i da se slučajevi mogu riješiti i pokretanjem prekršajnog postupka. te zato smatramo da je ODT u Podgorici pravilno postupilo.

SLUČAJ: N.Š. IZ PODGORICE PRIJETIO I VRIJEĐAO LGBT AKTIVISTU (2013)

Kratki opis slučaja: Timu nevladine organizacije (NVO) "LGBT Forum Progres" za praćenje govora mržnje na Internertu obratio se član LGBT zajednice Z.C. obavještenjem da njega, i LGBT zajednicu u cjelini, vrijeđa, omalovažava i upućuje ozbiljne prijetnje izvjesni N.Š. iz Podgorice. Z.C. je u svom obraćanju kazao da nije siguran da je riječ o poznatom sportskom novinaru, N.Š., ali da predlaže da se policiji podnese odgovarajuća prijava kako bi se ustanovio prije svega identitet te osobe a onda zatražilo i dalje postupanje. NVO "LGBT Forum Progres" podnijela je 29. jula 2013. godine, prijavu Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) Crne Gore protiv N.Š. iz Podgorice zato što je u nekoliko navrata, jula 2013. godine, članu LGBT zajednice, Z.C., uputio niz uvredljivih i prijeteci poruka koje su se odnosile i na LGBT osobe u cjelini. N.Š. je uputio sljedeće poruke: *"Pederčino nemoj da ti jebem mater, ruglo jedno, iskopaćemo vas. Tebe će moji prijatelji da eliminišu s lica zemlje izrode sve ti jebem. Ovo je samo prijetnja, tek ćeš da vidiš što te čeka i na što smo spremni ja i moji prijatelji iz bloka 5. Mi smo djeca podgorička svima nam je mila pička". "Ja jesam javna ličnost i prvi sam u Crnoj Gori digao glas protiv vas jer je za mene a i za 99% građana majke naše Crne Gore, to što vi radite u najmanju ruku skandalozno. Mene iskreno ne zanima što vi radite u privatnom životu, ali zašto da šetate sa ponosom? Kojim ponosom pederčino?" „Bolesniče raspali sve ti zakoljem jer ti ga neću jebat zbog toga što su ti možda i oni koji su te napravili bolesni.... Čekamo Vas!!!".²⁷*

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Uprava policije MUP-a Crne Gore obavijestila je NVO "LGBT Forum Progres" da je postupajući po predmetnoj prijavi, protiv N.Š. dana 14. 11. 2013. godine, (nakon tri i po mjeseca od podnošenja prijave) podnijela zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, Up.br. 03-***, po osnovu člana 7. stav 1 i člana 8. Zakona o javnom redu i miru zbog toga što je putem elektronske komunikacione mreže sa svog profila postavio komentar uvredljive i prijeteci sadržine na zvaničnu stranicu, na mreži "Facebook", NVO "LGBT Forum Progres". U konkretnom slučaju, saopšteno je iz policije, zamjenici Osnovnog državnog tužilaštva (ODT) u Podgorici upoznali su se s predmetom i ocijenili da nema elemenata krivičnog djela.

Dodatne informacije: Kako je, u javnoj polemici sa LGBT grupama, N.Š. ukazao da je policija podnijela prekršajnu prijavu protiv njega bez utvrđivanja

²⁷ Sportski novinar N.Š. tek januara 2016. osporio je svoj identitet i učešće u prijavljenim aktivnostima. Kazao je da LGBT zajednica protiv njega vodi kampanju. S tim u vezi između njega i direktora NVO "LGBT Forum Progres" vođena je polemika koju možete propratiti kroz navedene linkove. Direktor ove NVO pozvao ga je da zajednički podnesu pritužbu protiv ovlašćenih policijskih službenika koji su radili na predmetu zbog neprofesionalnog postrupanja i netačno utvrđenog identiteta. N.Š. je to odbio. NVO "LGBT Forum Progres" je samostalno podnijela pritužbu građanskoj kontroli policije.

identiteta, NVO "LGBT Forum Progres" podnijela je pritužbu protiv policijskih službenika zbog neprofesionalne primjene policijskih ovlaštenja. Savjet za građansku kontrolu policije, kojem je podnijeta pritužba, zatražio je izjašnjenje direktora Uprave policije povodom primjedbi ove NVO i zatražio kompletnu prateću dokumentaciju koja se odnosi na ovaj predmet. Tražena dokumentacija Savjetu nije dostavljena. Direktor Uprave policije precizno je predstavio sve mjere i radnje koje su preduzeli službenici Stanice policije za javni red i mir. Službenici Stanice policije, koji su prethodno dobili izjašnjenje zamjenika ODT u Podgorici da u radnjama lica N.Š. nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti, podnijeli su protiv lica N.Š. zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka Suda za prekršaje, zbog učinjenih prekršaja iz člana 7. stav 1. i člana 8. Zakona o javnom redu i miru. Sud za prekršaje je, prema obavještenju direktora Uprave policije, donio rešenje, 18. septembra 2015. godine, kojim se obustavlja prekršajni postupak protiv N.Š. uz obrazloženje da je nastupila apsolutna zastarjelost za vođenje prekršajnog postupka. Direktor Uprave policije je informisao Savjet da su službenici Stanice policije za javni red i mir postupili blagovremeno i preduzeli su sve mjere i radnje iz svoje nadležnosti postupajući po prijavi NVO "LGBT Forum Progres". Savjet je zaključio da su policijski službenici Stanice policije za javni red i mir, po prijavi NVO "LGBT Forum Progres" postupali profesionalno i blagovremeno do podnošenja zahtjeva za vođenje prekršajnog postupka protiv lica N.Š. iz Podgorice. Međutim Savjet je ocjenio, uvidom u dokumentaciju Suda za prekršaje, da Uprava policije odnosno policijski službenici nisu postupali profesionalno i blagovremeno u dosljednom obezbjeđenju učešća okrivljenog u postupku usljed čega je nastupila pravna posledica zastare. Policijski službenici nisu realizovali četiri naredbe za dovođenje lica N.Š. koje je izdao sudija Suda za prekršaje.²⁸

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: U konkretnom slučaju smatramo da je državno tužilaštvo imalo osnova da krivično procesuiru N.Š., a posebno uzimajući u obzir činjenicu da je u pitanju javna ličnost - sportski novinar. Prijetnje N.Š. prema LGBT aktivisti Z.C. bile su tolikog inteziteta da su kod oštećenog izazvale strah i bojazan za život koji je bio ozbiljan i samim tim ispunile uslov da se djelo krivično goni. U ovom slučaju smatramo da u konkretnom slučaju, takođe postoje elementi bića krivičnog djela "Ugrožavanje sigurnosti" (član 168), kao i krivičnog djela: "rasna i druga diskriminacija" iz člana 443 Krivičnog zakonika Crne Gore.

Zaključak i preporuke u vezi ovog slučaja: Primjetno je da u radu na predmetima nasilja i govora mržnje prema LGBT zajednici u ODT u Podgorici, gotovo u svim slučajevima, isti zamjenici, su se izjasnili da nema elemenata krivičnog djela. To je suprotno praksi u drugim osnovnim državnim tužilaštvima ali i praksi ODT u Podgorici od 2014. godine. Preporučujemo da se ova profesionalna lica, koja su radila na čitavom nizu slučajeva u 2013. godini, upute na dodatne specijalističke obuke i senzibilizaciju za ovu tematiku.

²⁸ Dostupno u rubrici "Ocjene, preporuke i izvještaji" na sajtu Savjeta za građansku kontrolu policije - www.kontrolapolicije.me

SLUČAJ:
N.M. SA CETINJA PRIJETIO DA ĆE NAPASTI I KIDNAPOVATI
LGBT AKTIVISTU (2013)

Kratki opis slučaja: Početkom septembra 2013. godine, nevladina organizacija (NVO) "LGBT Forum Progres" prijavila je policiji N.M. (1989) sa Cetinja zato što je putem društvene mreže "Facebook", na zvaničnoj stranici ove NVO, prijetio tadašnjem njenom direktoru Z.C.. On je napisao: *"Čekamo te izrode! C. bićeš napadnut a možda i otet. Čuvaj živu glavu dok si još na vrijeme!"*. Z.C. je posebno bio uznemiren po saznanju da se radi o osobi koja je više puta gonjenja zbog različitih krivičnih djela a za neka od njih je pravosnažno osuđena i na zatvorsku kaznu.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: N.M. je u pisanoj izjavi priznao slanje uvrijedljivih i pisanih izjava. Po osnovu naredbe Osnovnog suda na Cetinju izvršen je pretres njegovog stana iz kojeg je uzet telefonski uređaj sa kojeg su poruke poslate. Po nalogu Osnovnog državnog tužioca (ODT) u Cetinju, upućen je telegram Centru bezbjednosti Podgorica u vezi uzimanja dopunske izjave od oštećenog Z.C., kako bi bilo moguće izvršiti kvalifikaciju djela. Upravi policije su uredno dostavljeni kontakt podaci Z.C. NVO "LGBT Forum Progres" je saopštila da prema njenim saznanjima Z.C. nikada, bilo kojim povodom, nije kontaktiran od strane crnogorskih državnih organa. Prema dostupnim informacijama postupak je, i dalje, u toku.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Smatramo da se u konkretnom slučaju stiču elementi bića krivičnog djela "Ugrožavanje sigurnosti" (član 168.), a posebno kada se ima u vidu činjenica da je N.M. priznao slanje uvrijedljivih i prijetećih riječi. Takođe, i bez uzimanja dopunske izjave od strane Z.C., nesporno se stiču elementi bića krivičnog djela: "rasna i druga diskriminacija" iz člana 443. Krivičnog zakonika Crne Gore, jer je Crna Gora ratifikovala ključne međunarodne ugovore iz oblasti ljudskih prava kao što su: Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Pakt o građanskim i političkim pravima i druge instrumente.

SLUČAJ:

R.F. IZ BARA VRIJEĐAO LGBT AKTIVISTE NA JAVNOM MJESTU (2013)

Kratki opis slučaja: Na Trgu Republike u Podgorici, 14. februara 2013. godine, održan je, izuzetno posjećen skup povodom spriječavanja nasilja nad ženama, kao dio globalne kampanje. Događaju je prisustvovala i delegacija tada jedine transparentne LGBT grupe u Crnoj Gori, NVO "LGBT Forum Progres", vidno označena obilježjima LGBT zajednice. U blizini improvizovane bine desio se incident koji je registrovan od strane prisutnih policijskih službenika. Mladić, kojeg je kasnije identifikovala policija, zatražio je od prisutnih LGBT aktivista da mu predaju zastavu duginih boja. Kazao je *"Dajte mi tu pedersku zastavu, da je zapalim"*. Svi su negodovali i zamolili da se udalji. Mladić je ostao u njihovoj blizini i nastavio da ih ismijava. Konstantno je ometao njihovo učešće na skupu. Nakon svega desetak minuta mladić je iznenada napao i oborio jednog od aktivista pokušavajući da mu iz ruku otme LGBT zastavu. Ovaj je uz pomoć ostalih iz delegacije uspio da se odbrani i skloni kod policajca kojeg je informisao o nastavku incidenta.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Uprava policije je informisala NVO "LGBT Forum Progres", da se u vezi opisanog događaja zamjenik Osnovnog državnog tužioca (ODT) u Podgorici izjasnio da u predmetnoj radnji nema elemenata krivičnoj djela koje se goni po službenoj dužnosti kao ni obilježja prekršaja iz oblasti Zakona o zabrani diskriminacije. Uprava policije informisala je da je napadač identifikovan i da se radi o R.F., studentu iz Kragujevca, državljaninu Srbije, nastanjenom u Baru protiv kojeg je podnijen zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka zbog osnovane sumnje da je počinio prekršaj iz člana 19. Zakona o javnom redu i miru - vrijeđanje po osnovu ličnog svojstva. Sredinom aprila 2014. godine "LGBT Forum Progres" je iz Uprave policije informisan da je od strane Područnog organa za prekršaje u Podgorici doneseno rješenje, PP br. ****/13-5 od 23.05.2013. godine, kojim je R.F. kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 250 eura uz plaćanje troškova postupka u iznosu od 25 eura. Odluka je postala pravosnažna 18. septembra 2013. godine.

Komentar svih radnji koje su preduzimali policija i tužilaštvo: Autorski tim smatra da su se u konkretnom slučaju stekli elementi bića krivičnog djela: "rasna i druga diskriminacija" iz člana 443. Krivičnog zakonika Crne Gore, jer je Crna Gora ratifikovala ključne međunarodne ugovore iz oblasti ljudskih prava kao što su: Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Pakt o građanskim i političkim pravima i dr, koji zabranjuju diskriminaciju po bilo kom osnovu, pa i po osnovu rodnog identiteta i seksualne orijentacije i spriječavanje javnog skupa (član 181.).

**SLUČAJ:
Z.D. IZ NIKŠIĆA FIZIČKI NAPAO ČLANA LGBT ZAJEDNICE (2013)**

Kratki opis slučaja: Nakon budvanske povorke ponosa aktivističke LGBT grupe registrovale su povećano nasilje nad članovima LGBT zajednice. Građanin Z.J. napadnut je u Nikšiću 6. avgusta 2013. godine, u lokalu "Jazz". Nekim gostima je smetao način njegovog odijevanja i svilena marama, "u više boja", koju je nosio oko vrata. Nazvali su ga "pederčinom" i napali ga. Ukazana mu je ljekarska pomoć u Zavodu za hitnu medicinsku pomoć, gdje je konstatovano da je zadobio lakše tjelesne povrede. NVO "LGBT Forum Progres" je slučaj prijavila policiji. Ovaj građanin je osjetio pojačani strah za kretanje i život u gradu, kako zbog incidenta, a posebno po saznanju da se napadači dodatno raspituju za njega.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Službenici Ministarstva unutrašnjih poslova – Uprave policije, Centra bezbjednosti Nikšić, su Područnom organu za prekršaje u Nikšiću, nakon konsultacija sa zamjenikom Osnovnog državnog tužioca (ODT) u Nikšiću, dana 17. septembra 2013. godine podnijeli zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv Z.D. (32) iz Nikšića, zbog osnovane sumnje da je, na štetu Z.J. iz Nikšića, počinio prekršaj iz člana 10. stav 2 Zakona o javnom redu i miru - fizički napad. Z.D. je, nakon sprovedenog prekršajnog postupka u Područnom organu za prekršaje u Nikšiću, kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 350 eura.

Komentar svih radnji koje su preduzimali policija i tužilaštvo: Zakon o javnom redu i miru tretira fizički napad kao prekršaj. Međutim, obzirom na intenzitet straha kod žrtve, ukupnu prisutnu retoriku, koja je bila motivisana njegovom različitosti, ali zbog prijetnji koji su u njemu stvorile sumnju da bi do istog moglo opet da dođe, postojali su određeni subjektivni elementi da se slučaj tretira i kao krivično djelo od strane ODT u Nikšiću. Obzirom da u konkretnom slučaju postoji povredna lista, odnosno medicinska dokumentacija koja govori da je Z.J. zadobio laku tjelesnu povredu, mišljenja smo da se ovaj slučaj mogao i krivično procesuirati, jer se u radnjama Z.D. stiču obilježja bića krivičnog djela laka tjelesna povreda, kao i ugrožavanje sigurnosti, kao i nasilničko ponašanje.

Zaključak i preporuke u vezi ovog slučaja: Slučaj gotovo identičan predmetu "P.R. iz Podgorice više puta napao LGBT aktivistu i insistirao da isti napusti noćni klub".

SLUČAJ: M.J. IZ BARA PRIJETIO LGBT AKTIVISTIMA (2013)

Kratki opis slučaja: Nevladina organizacija (NVO) "LGBT Forum Progres" Upravi policije je prijavila, 17. avgusta 2013. godine, nepoznatu osobu koja je, putem društvene mreže "Facebook", prijetila Z.C., organizatoru prve crnogorske povorke ponosa i tadašnjem direktoru ove NVO. "Facebook" profil ove osobe sadržao je dosta elemenata za identifikaciju, što je i ukazano policiji. Jedna od poruka, upućenih Z.C., je glasila: "Z.C. niko vam ne brani da se heftate u bulju koliko god vam drago ali Vama je to malo pa biste i djecu da vaspitavate da budu bolesni kao što ste i vi. Zato ćemo glave da vam otvorimo na tom skupu a za tvoju ću lično ja da se pobrinem vjeruj mi!!!!".

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Uprava policija je uspjela identifikovati ovu osobu. Riječ je o M.J. iz Bara, članu Narodnog pokreta "Dinara Drina Dunav". On je policiji, u izjavi, naveo da prijetnje nisu "ozbiljne" nego su "proizvod šale".²⁹ Zamjenica Osnovnog državnog tužioca (ODT) u Baru policiju je informisala, i pored činjenice što joj je poznato da on nije u zemlji, da je neophodno saslušati Z.C. "kako bi se mogla u potpunosti izjasniti o eventualnom postojanju krivičnog djela".³⁰ U NVO "LGBT Forum Progres" iskazali su potpuno nezadovoljstvo ovakvim postupkom policije koja nije pristupila, za razliku od drugih sredina, prekršajnom procesuiranju nijedne prijavljene osobe.³¹

29 Inače NVO "LGBT Forum Progres" iskazala je potpuno nezadovoljstvo načinom na koji su policijski službenici Centra bezbjednosti (CB) Bar postupali po njenim prijavama. Iskazana je osnovana sumnja da su postupajući policijski službenici usmjeravali prijavljene građane kako da se izjasne. U prilog tome ide činjenica da su se svi prijavljeni, sa prebivalištem u Baru, izjasnili da su se šalili i protiv nikog nije pokrenut prekršajni ili krivični postupak. Takav slučaj nije evidentiran u ostalim organizacionim jedinicama policije. Iz tih razloga je bio zakazan, krajem aprila 2014., protestni performans, pod nazivom "Zločin iz mržnje nije šala", ispred sjedišta CB u Baru koji je ova NVO, usljed izraženih bezbjednosnih rizika, i kako je navedeno pritisaka iz policije, otkazala. Za više informacija o svemu tome posjetiti: <http://www.vijesti.me/vijesti/prvi-lgbt-performans-u-baru-govor-mrznje-nije-sala-198342>; <http://lgbtprogres.me/2014/04/poziv-na-javno-okupljanje-lgbt-zajednice-u-baru-performans-govor-mrznje-nije-sala/>; <http://www.vijesti.me/vijesti/lgbt-performans-u-baru-otkazan-iz-bezbjednosnih-razloga-198969>

30 Službene mjere i radnje u konkretnom slučaju počele su da se preduzimaju tri mjeseca od podnošenja prijave. NVO "LGBT Forum Progres" Upravi policije je dostavio adresu i kontakt podatke Z.C., kojem je već u trenutku zahtjeva ODT u Baru odobren politički azil u Kanadi. Prema informacija NVO "LGBT Forum Progres" Z.C. nikada nije kontaktiran.

31 Službenici CB Bar, postupajući po telegramu CB Podgorica SKP broj 64-22/23-**** od 03.10.2013.g, u prilogu kojeg su dostavljene prijave izvršnog direktora "LGBT Forum Progres" protiv petnaest osoba i to: M.B., D.L., D.P., A.T., V.N., D.A., G.K., D.K., V.V., M.J., B.M., M.R., A.E. i M.L. U službenim prostorijama CB Bar pozvali su sva navedena lica od kojih su prikupili obavještenja u svojstvu građanina, na okolnosti postavljenih uvredljivih i prijetećih komentara, upućenim pripadnicima LGBT zajednice, gdje su imenovani izjavili da se komentari ne odnose na bilo kakav vid prijetnji, već da sve navedene komentare doživljavaju kao jedan vid šale; Informacija Uprave policije; LGBT FP Dokumentacija

Komentar svih radnji koje su preduzimali policija i tužilaštvo: Autori analize su mišljenja da u konkretnom slučaju policija i državno tužilaštvo nijesu preduzeli radnje i mjere u okviru svojih zakonskih ovlašćenja i da je ovaj slučaj trebalo krivično procesuirati zbog krivičnog djela: "rasna i druga diskriminacija", ili uzeti izjavu od Z.C. i nakon toga ocijeniti da li se radi o krivičnom djelu "Ugrožavanje sigurnosti" iz KZCG.³² ODT u Baru je trebalo imati u vidu da riječi kao što su "ubiti" i "zaklati" stvaraju osjećaj straha i ugroženosti kod bilo kog lica kome bi bili upućeni, a imajući u vidu sve okolnosti pod kojima su upućene, kao i licima kojima su upućene, ozbiljan strah koji su izazvale, ali i činjenicu da je, predhodno održana, Povorka ponosa u Budvi rezultirala povećanim intezitetom nasilja, prijetnji i vrijeđanja prema LGBT osobama, što je sve zajedno dalo prostora za pokretanje krivičnog postupka, koje bi na kraju stvorilo kod građana, ali kod pojedinaca osjećaj ozbiljnosti posledica zbog njihovih javno izgovorenih riječi i pozivanja na javni linč i javno djelovanje protiv grupa koje su različitog svojstva u odnosu na njih.

Zaključak i preporuke u vezi ovog slučaja: U ovom primjeru je očigledan propust prvenstveno policije u postupanju čije su se radnje možda odrazile i na postupanje ODT u Baru. Prijavljeno lice, M.J., jasno naglašava da će se "pobinuti za C. (LGBT aktivistu) on lično", ali i da drugi neće proći bolje koji budu na Povorci ponosa u Podgorici. Saslušanje samog Z.C. nije bilo neophodno da bi se pokrenuo krivični postupak koji se vodi po službenoj dužnosti, tako da ostaje zaključak da nadležni tužilac nije bio zainteresovan da pokrene postupak.

32 Nalazimo određene propuste u radu Osnovnog državnog tužilaštva u Baru, iz razloga što, za razliku od pojedinih prijetnji preko društvenih mreža i govora mržnje, u ovom slučaju počilac jasno naglašava da će se "pobinuti za Z.C. on lično", ali i da drugi neće proći bolje koji budu na Povorci ponosa. Saslušanje samog Z.C. nije bilo neophodno da bi se pokrenuo krivični postupak koji se vodi po službenoj dužnosti, tako da stoji zaključak da nadležni tužilac nije bio zainteresovan da pokrene postupak ili je tražio razlog da se isti označi sa "nema elementa bića krivičnog djela".Ovo kažemo i sa određenom rezervom iz razloga što ne možemo odbaciti tvrdnje civilnog dryštva da su postupajući policijski službenici namjerno navodili iskaze prijavljenih građana kako bi ih oslobodili i minimalnog krivičnopravnog progona.

**SLUČAJ:
OBJAVLJENA SMRT VODEĆEG LGBT AKTIVISTE UOČI PRVE POVOR-
KE PONOSA U CRNOJ GORI (2013)**

Kratki opis slučaja: Nevladina organizacija (NVO) "LGBT Forum Progres" prijavio je Centru bezbjednosti (CB) Budva distribuciju, umrlice za Z.C., tadašnjeg lidera ove NVO i glavnog organizatora prvog Pride-a u Budvi. Dana 23. jula 2013. godine Z.C. je obaviješten da je u Budvi, na za to predviđena mjestu, postavljena njegova umrlica odnosno plakat kojim je javnost informisana o njegovoj navodnoj smrti. Plakat o obavijesti o smrti Z.C., formom i sadržajem, se nije razlikovala od standardnih umrlica. Sadržala je njegove lične podatke i fotografiju. Umrlica je širena potom i preko Interneta a njena distribucija je bila u direktnoj vezi sa organizovanjem Povorke ponosa u Budvi. U prijavi podnijetoj policiji Z.C. je jasno naveo da se osjeća ugroženo, drugačije i ne bi podnosio prijavu, i da je smatra *"direktnom prijetnjom na život i najavom nasilja na samoj Povorci ponosa"*.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Povodom ove prijave CB Budva je tek aprila 2014. godine informisao da je ovlašćeni policijski službenik Stanice kriminalističke policije g. A.T. obavio razgovor sa zamjenikom Osnovnog državnog tužioca u Kotoru g. Ž.P. *"koji je saopštio da se u događaju stiču elementi bića krivičnog djela ugrožavanja sigurnosti iz člana 168. Krivičnog zakonika ali da ne postoji subjektivni element krivičnog djela jer se Cimballević putem sredstava javnog informisanja izjasnio da ga objavljivanje umrlice nije uplašilo, te da nema elemenata za dalje postupanje u vezi sa događajem"*. Povodom ovih navoda, iz ODT Kotor, NVO "LGBT Forum Progres" je zatražio mišljenje Z.C. koji je u pisanoj izjavi kazao da u potpunosti odbacuje tvrdnje tužilaštva. *"Svakako mi nije prijatno bilo da vidim umrlicu ali sam rekao da nas to neće uplašiti niti stopirati s organizovanjem Povorke ponosa. Zar sam mogao, bez obzira na lični strah, sve stopirati i reći neće biti Povorke. Imao sam i obavezu, moralnu i aktivističku, da ne pokazujem javno bilo kakav strah iako sam se preko tri godine svakodnevno plašio za svoj život. To je sve kasnije, baš zbog ovakvog rada, bolje reći nerada tužilaštva, prouzrokovalo moj odlazak iz zemlje"*. Iz NVO "LGBT Forum Progres" su saopštili da je i ovim primjerom državno tužilaštvo pokazalo potpunu nezainteresovanost da zaštiti LGBT zajednicu. Z.C. je dao mnoštvo izjava ovim povodom ali nijednu nije ni on niti bilo ko u LGBT zajednici protumačio onako kako je to uradio zamjenik ODT u Kotoru. *"Bilo je profesionalno da tim povodom neposredno kontaktira samog Z.C. i našu organizaciju"* mišljenja su u ovoj NVO. Z.C. je, aprila 2014. godine, v.d. Vrhovnom državnim tužiocu Crne Gore uputio pritužbu na rad zamjenika Osnovnog državnog tužioca (ODT) u Kotoru Ž.P. zahtijevajući da podnose inicijativu za njegovo razrešenje zbog neurednog vršenja svoje funkcije, vrijeđanja ugleda tužilačke funkcije i organizacije, a posebno zbog nestručnog i nesavjesnog rada".

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Autori su mišljenja da državno tužilaštvo u ovom slučaju nije preduzelo sve radnje i mjere u okviru svojih zakonskih ovlašćenja da bi se krivično procesuirao ovaj slučaj. Po našem mišljenju i u ovom slučaju se stiču bitni elementi bića krivičnog djela rasna i druga diskriminacija, kao i ugrožavanje sigurnosti, zbog činjenice da njegovu izjavu zamjenik ODT iz Kotora nije adekvatno i sa dovoljno znanja i senzibiliteta protumačio. Autori dijele mišljenje sa NVO "LGBT Forum Progres" da je ODT u Kotoru trebalo ostvariti neposredan kontakt sa oštećenima. Formiranje profesionalnog mišljenja i odluke, na osnovu djelimičnog i selektivnog tumačenja pisanja medija nije dobar pristup tim prije što državno tužilaštvo nije drugačije reagovalo kod onih slučajeva u kojima postojanje subjektivnog elementa krivičnog djela nije bilo upitno.

Zaključak i preporuke u vezi ovog slučaja: Državnom tužiocu je obaveza da u potpunosti ispita navode krivične prijave prije nego donese odluku o daljem angažmanu u konkretnom slučaju. To što je, u slučaju publikovanja ili širenja umrlice za Z.C., oštećeni izjavio da "ga umrlica nije zastrašila i da zbog nje neće prekinuti svoj dalji javni rad", ne opravdava rješenje o odbacaju krivične prijave tužilaštva. Neophodno je, a i zakon to striktno nalaže, da se odluka državnog tužioca isključivo bazira na, prvenstveno, navodima prijave, pa prikupljenim informacijama i dokazima, a ne na medijskim ili sličnim izjavama, kako oštećenog, tako i drugih lica.

SLUČAJ: V.M. IZ PODGORICE PRIJETIO LGBT ZAJEDNICI I POLICIJI (2013)

Kratki opis slučaja: Tadašnji direktor nevladine organizacije (NVO) "LGBT Forum Progres" Z.C. primio je, nakon održane Povorkе ponosa u Budvi, uznemirujuću i prijetecu poruku od njemu nepoznate osobe koju je, kasnije, policija identifikovala. Ova osoba poslala mu je poruku: *"Jesi li normalan, zašto ovo radiš??? Jesi li svjestan posledica? Upamti ovo dobro... Centrom Podgorice nećeš moći proći... Čujem da ste u dobroj saradnji sa MUP-om hahaha, nemaju oni dovoljno lisica za nas, koliko mi imamo molotovljevih koktela za Vas... Vidimo se u oktobru!!!"*. Upravi policije, Centar bezbjednosti (CB) Podgorica, prijava je podnijeta 17. avgusta 2013. godine. Z.C. je u prijavi naveo da se osjeća uznemireno i da strahuje za svoju bezbjednost.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Iz Uprave policije, podnosilac prijave NVO "LGBT Forum Progres", povratno je informisan da je identifikovala V.M. iz Podgorice protiv kojeg je podniet zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka po osnovu člana 8. Zakona o javnom redu i miru.³³ Osnovno državno tužilaštvo (ODT) u Podgorici izjasnilo se, povodom ove prijave, da nema elemenata krivičnog djela.³⁴

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Državno tužilaštvo u ovom slučaju nije napravilo grešku i prijava se mogla podvesti pod član 8. Zakona o javnom redu i miru. Međutim, državni tužioci su mogli da uzmu u obzir da je lice, pored prijetnji upućene Z.C., istu uputilo i nadležnim državnim organima, tj. policiji i to da je oštećeni istu doživio krajnje ozbiljno, a imajući u vidu okolnosti i predhodno održanu, prvu, Povorku ponosa koja je bila meta ozbiljnih napada i pojačanog remećenja javnog reda i mira. Takođe, ista osoba je policiji bila i ranije poznata po nekim drugim problematičnim situacijama, koje su bile čak i medijski ispraćene, što su nadležni tužioci mogli da uzmu u obzir. Ovdje treba istaknuti i vremenski raskorak između podnijete prijave od 17. avgusta 2013. godine, do podnošenja zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka koji je uslijedio nakon tri mjeseca.

33 Dana 12.11.2013.g. podnesen je Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka UP.br. 03-***, od 12.11.2013. godine, po osnovu čl. 8 Zakona o JRM protiv V.M. iz Podgorice.

34 Ista osoba javnosti je poznata i po nekim drugim incidentnim situacijama o čemu je pisala štampa a što je kod članova LGBT zajednice, posebno kod Z.C. kojem je V.M. direktno prijetio, izazvalo pojačani strah i osjećaj nesigurnosti. Ovo je jedna od prijetnji koja je, prema sopstevnom kazivanju, dodatno motivisala Z.C., da napusti zemlju i zatraži politički azil u Kanadi.

**SLUČAJ:
UČENIK SREDNJE ŠKOLE IZ BERANA PRIJETIO
LGBT OSOBAMA (2013)**

Kratko predstavljanje opis slučaja: Nevladina organizacija (NVO) "LGBT Forum Progres", sa sjedištem u Podgorici, podnijela je prijavu protiv V. D., iz Berana, jer je na društvenoj mreži "Facebook", na službenoj stranici ove NVO postavio sledeći komentar: *"Bog je stvorio Adama i Evu, ne Adama i Stevu!!! Majku vam jebem! Čekaćemo vas! Mi samo hoćemo da vas bijemo!!! Čekamo vas u svim gradovima Crne Gore, pošto je onaj peder rekao da ćete kroz gradove Crne Gore da šetate! Ajde jadan idi radi nešto, čuvaj djecu, ne zamlaćuj se sa Fejsbukom! Smrt pederima!"* Ova objava, odnosno prijetnja, prema navodima iz prijave, kod članova LGBT zajednice je shvaćena ozbiljno, jer je organizovanje Povorke ponosa, jula 2013., podstaklo intenzitet prijetnji, vrijeđanja i nasilja prema LGBT osobama. Napominjemo da je stranica, na kojoj je komentar postavljen javnog karaktera. Istu prate brojne uvažene ličnosti kao što su predstavnici_ice ambasada, novinari_ke, aktivisti_kinje civilnog društva, ali i članovi_ice zajednice koji ovim komentarima bivaju izloženi najavama nasilja i govoru mržnje i ob eshrabruju se povodom njihovog aktivizma u zajednici. To je kod značajnog broja njih, izazvalo osjećaje straha i presudno uticalo da ne uzmu učešća u mirnim javnim okupljanjima LGBT zajednice. Podnosilac prijave je naveo i link profila ove osobe na mreži "Facebook" kako bi se olakšala identifikacija. Takođe, uz prijavu je dostavljen printscreen njegovih komentara i prijetnji.

Opis svih radnji koje je preduzela policija i tužilaštvo: Ova NVO je prijavu podnijela Upravi policije i u njoj nije kvalifikovano krivično djelo. Uprava policije je u konkretnom slučaju blagovremeno konsultovala nadležno Osnovno državno tužilaštvo (ODT). U ovom slučaju dobijen je odgovor od ODT u Beranama. Ovo ODT je prijavu NVO "LGBT Forum Progres", protiv V. D. iz Berana, zbog krivičnog djela "ugrožavanje sigurnosti", shodno odredbama člana 65. stav 1. Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, odbacilo jer prijavljeno djelo nije krivično djelo, s tim što je ukazano, ovoj NVO, da ima pravo da zahtijeva od sudije za maloljetnike Osnovnog suda u Beranama da odluči o pokretanju postupka protiv prijavljenog maloljetnog lica.³⁵Ova NVO nije podnosila taj zahtjev sa obrazloženjem da duži period insistiraju na promjenama u obrazovnom sistemu koje će mladima pomoći razvijanje tolerancije i razumijevanje ljudskih prava LGBT osoba.

Komentar svih radnji koje su preduzimalo tužilaštvo: Smatramo da u konkretnom slučaju državno tužilaštvo nije preduzelo sve radnje i mjere u okviru zakonskih ovlašćenja da bi procesuiralo V.D. iz Berana zbog krivičnog djela "rasna i druga diskriminacija" ili "ugrožavanje sigurnosti" iz Krivičnog zakonika Crne Gore.

35 Odgovor ODT Berane KTM broj **/2013 od 15.11.2013. godine; LGBT FP Dokumentacija.

**SLUČAJ:
L.I. IZ PODGORICE NASILNIČKI SE PONAŠAO
PREMA LGBT AKTIVISTIMA (2014)**

Kratki opis slučaja: Dana 1. marta 2013. godine oko dva sata iza ponoći, u Podgorici, u centru grada, ispred lokala “Ragina glava” napadnuti su LGBT aktivisti S.D. i M.F. Naime, oštećeni su zajedno bili u lokalu i dok je S.D. izlazio iz toaleta, jedan mladić ga je, dok je čekao red, pitao “*dobro si obukao vojnički džemper, a sa vojskom smo davno završili*”. Oštećeni S.D. mu je odgovorio, osmjehnuo se i zajedno sa M.F. napustio lokal. Pri dolasku taksija, neko mu je prišao sa leđa i pesnicom ga udario u lijevu arkadu, od kojeg udarca oštećeni pada i gubi svijest. Pored toga, isto lice, koje je kasnije identifikovano kao L.I. iz Podgorice, udara M.F., nakon čega je došla policija i istog lišila slobode. LGBT zajednica i civilno društvo su snažno u javnosti reagovali povodom ovog napada što je moglo doprinijeti pojačanoj pažnji, u postupanju, nadležnih organa.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Policija je brzo reagovala po prijavi i napadača lišila slobode na lice mjesta. Nadležni državni tužilac je, nakon prikupljenih podataka, podigao optužni predlog pred Osnovnim sudom u Kolašinu protiv L.I. iz Podgorice zbog krivičnog djela nasilničko ponašanje iz člana 399. Krivičnog zakonika Crne Gore, a Sud ga osudio na uslovnu osudu kojom mu utvrđuje kaznu zatvora u trajanju od 3 mjeseca i istovremeno određuje da se ista neće izvršiti ukoliko okrivljeni u roku od jedne godine ne počini novo krivično djelo.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Navedeni slučaj predstavlja uspješan primjer procesuiranja napada na LGBT osobe, kroz saradnju nadležnih organa, konkretno policije i Tužilaštva, koji su dali svoj puni doprinos u otkivanju, hvatanju i kažnjavanju počinioca krivičnog djela koje je, kao i svako prethodno, za rezultat ima mržnju prema LGBT zajednici i diskriminacije ove grupe.

SLUČAJ:
P.R. IZ PODGORICE VIŠE PUTA NAPAO LGBT AKTIVISTU
I INSISTIRAO DA NAPUSTI NOĆNI KLUB (2014)

Kratki opis slučaja: Građanin P.R. više je puta napao, vrijeđao i prijetio dvadesetogišnjem LGBT aktivisti iz Bara, S.M., na studijama u Podgorici, zbog čega ga je NVO "LGBT Forum Progres" prijavila policiji. U noći između 22. i 23. februara 2014. godine LGBT aktivista s prijateljima izašao u noćni klub „District“ koji se nalazi u centru Podgorice. Njihovom stolu prišao je mladić kojeg je ranije prijavio zbog homofobnog napada na benzinskoj pumpi na Zlatici, takođe u Podgorici, kao i na ulici jednom dok je šetao. Mladić, kasnije identifikovan kao P.R., prišao na izuzetno agresivan način, odgurnuo ga je i vikao na njega, govoreći mu „Znači ođe izlaziš pičko jedna pederska“ i „Dođi ovamo kod nas pederčino“. Nakon toga, po navodima iz prijave uhvatio ga je za ruku pokušavajući da ga privuče bliže sebi i izvede iz lokala. Nakon toga, prijatelji LGBT aktiviste su se uključili, postavili su se između njih kako bi spriječili dalji fizički kontakt. P.R. je nastavio da bude agresivan. Nastavio je i da više uprkos pokušajima njegovih prijatelja da ga smire. LGBT aktivista je u prijavi naveo da se plašio za sebe, partnera i svoje prijatelje pa je izašao iz lokala i pošao kući. Povodom incidenta u Stanici policije za javni red i mir, početkom marta 2014. godine, prikupljena su obavještenja od osoba koja su se nalazila u društvu s LGBT aktivistom, kao i od LGBT aktiviste. Svjedokinja J.P. kazala je policiji da je i pored pokušaja da s njim korektno i ljubavno razgovara P.R. nastavio sa s psovkama i prijetnjama. „Bio je odlučan da će ubiti našeg prijatelja ako ga ne izvedem iz lokala“ navela je ona u izjavi datoj policiji. Svjedok D.R. je policiji kazao da je prijavljeni mladić P.R. tvrdio da „Neće pederi stajati u isti lokal sa nama“. „Uspio sam da iz ruku ovog nasilnika otrgnem svog druga koji je morao napustiti diskoteku kako ne bi i dalje doživljavao neprijatnosti“ kazao je on policiji. U prijavi podnijetoj policiji naglašeno je da je ovo treći put da isto lice napada ovog LGBT aktivistu a da je motiv činjenica što je ovaj eksponirani član LGBT zajednice. Od policije je zatražena informacija o mogućnostima zabrane prilaska obzirom da se zbog čestih napada ovaj ne osjeća sigurno ni u jednom trenutku. Raniji napad, takođe prijavljen policiji, desio se 12. decembra 2013. godine. LGBT aktivista se s prijateljima vraćao sa privatne zabave u hostelu „Izvor“. Na pumpi „Eko Petrol“ je zastao da kupi cigarete. Mladić koji je radio na kasi dočekao ga je na neprijatan način. Umjesto da mu proda tražene cigarete ovaj ga je pitao za njegovo prezime. LGBT aktivista mu je odgovorio i pitao ga zašto ga to pita. Mladi prodavac ga je dodatno pitao „Jesi li ti peder“. LGBT aktivista mu je potvrdno odgovorio i pitao zašto je to bitno. Mladić za kasom je kazao „Imaš sreće što sam noćas na poslu“. „Zacutao sam i izbjegao konflikt. Platilo sam i izašao. Pri izlasku iz pumpe, isti mladić koji je radio za kasom, pozvao je svog kolegu, koji je u tom trenutku bio u drugoj prostoriji, i kazao mu: „Dođi da vidiš pederčinu“. LGBT aktivista, S.M., kazao je da se plašio njegovih daljih postupaka, odmah je napustio objekat i ušao u motorno vozilo svojih prijatelja“.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Uprava policije je informisala NVO "LGBT Forum Progres" da je protiv P.R., dana 8. aprila 2014. godine, podnijela zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka po osnovu člana 19. i člana 10. Zakona o javnom redu i miru. Prethodno se zamjenica Osnovnog državnog tužioca (ODT) u Podgorici i u ovom slučaju izjasnila da nema elemenata krivičnog djela.

Komentar svih radnji koje je preduzelo tužilaštvo: S obzirom da se radi u konkretnom slučaju o više napada koji su se desili prema istom, javno eksponiranom aktivisti, tužilaštvo u konkretnom slučaju nije preduzelo sve radnje i mjere da bi se ovi slučajevi krivično procesuirali. U konkretnom slučaju stiču se, elementi bića krivičnog djela "Ugrožavanje sigurnosti" (član 168.). Takođe, mišljenja smo da se stiču elementi i bića krivičnog djela: "rasna i druga diskriminacija" iz člana 443. Krivičnog zakonika Crne Gore, jer je Crna Gora ratifikovala ključne međunarodne ugovore iz oblasti ljudskih prava kao što su: Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Pakt o građanskim i političkim pravima i druge instrumente.³⁶

36 Imajući u vidu činjenicu da je to bio treći put da isto lice prijete i napada LGBT aktivistu, kao i da je to bila njegova treća prijava protiv istog lica, cijenimo da je nadležni državni tužilac imao dovoljno prostora za krivičnu prijavu i kvalifikaciju djela kao krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti iz člana 168 Krivičnog zakonika, obzirom da je lice P.R. prijetilo da će napasti na život i tijelo S.M., a pri tom, oštećeni je pretrpio strah većeg inteziteta, kako za sebe, tako i za svoje prijatelje, što ispunjava osnovni uslov kod kvalifikacije.

**SLUČAJ:
MEDICINSKI RADNIK NESAVJESNO POSTUPAO
PREMA GAY AKTIVISTI (2015)**

Kratki opis slučaja: Tridesetogodišnji LGBT aktivista, imao je, 25. decembra 2014. godine, redovan pregled u Kliničkom Centru Crne Gore (KC). Ljekar koji ga je operisao i pratio njegov opravak, kako su mu saopštili, bio je na godišnjem odmoru, iz kojeg razloga je upućen kod drugog ljekara. Nakon dvadesetak minuta čekanja ušao je u hirušku ambulantu. Rečeno mu je da svuče odjeću sa sebe, što je oštećeni i učinio. Dok je ležao na krevetu, doktor, za kojeg je mislio da se preziva Z. (jer je tako pisalo na vratima ordinacije), iz drugog dijela prostorije obratio mu se riječima: *“I ja sam iz LGBT zajednice i imam dva momka. Jednog ću da ženim, drugog ću da ostavim”*. Oštećeni je upitao doktora, da li je to na njegov račun, što je on negirao, međutim oštećenom je bilo jasno da ismijava njegovu seksualnu orijentaciju, koju je pretpostavio zbog razloga njegovog medicinskog tretmana i povezujući ga sa medijskim eksponiranjem. Nakon toga mu je prišao na izuzetno grub način i pokidao konce na rane od operativnog zahvata, na način što je sa obje ruke, bez rukavica, uhvatio i razmakao njegovu lijevu i desnu stranu zadnjice, zbog čega je oštećeni osjetio užasan bol. Nakon što mu je medicinska sestra stavila novu suhu gazu, upitao je doktora kad može opet da dođe da se previje, na što mu je doktor rekao da je bolje da se previje u Domu zdravlja, preko Morače. Oštećeni je kazao da nema odabranog ljekara na šta je doktor odgovorio da ga to ne interesuje. Po povratku kući, osjetio je jake bolove. Primjetio je da obilno krvari, zbog čega je, u toku dana, petnaestak puta promijenio gaze, i ponovo pošao na pregled, međutim saopšteno mu je da ambulanta ne radi, i da pošto je otpušten, nema pravo da se previja na klinici. LGBT aktivistase, prije podnošenja prijave, interesovao da li je dr. Z. zaista član LGBT zajednice, kako se, kako on kaže, ne bi ogriješio prijavom, međutim, njegove sumnje su bile opravdane, jer za njega niko znao nije, a i kasnije se sjetio da ga je čuo kako kaže da ima porodicu, jer je diskutovao o kićenju jelke sa kćerkom.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Oštećeni tridesetogodišnji LGBT aktivista je, preko NVO “LGBT Forum Progres”, čiji je bio član, slučaj prijavio policiji i nadležnom tužiocu³⁷. Osnovno državno tužilaštvo (ODT) u Podgorici je pozvalo oštećenog na prepoznavanje lica i tražilo je nalaz i mišljenje vještaka medicinske struke. Iz navedenog nalaza dr. N.R., od 16. februara

37 Prethodno je nadležni disciplinski organ direktora KC-a, nakon provedenog postupka i održane disciplinske rasprave, dana 12.02.2015.godine, donio odluku o utvrđivanju disciplinske odgovornosti zaposlenog Ž.R., medicinskog tehničara Hirurške klinike KC-a: “Zaposleni je odgovoran zato što se dana 25.12.2014.godine, nedolično ophodio preme pacijentu, čime je učinio povredu radne dužnosti iz člana 41 Granskog kolektivnog ugovora za zdravstvenu djelatnost i člana 17 tačka 7 Ugovora o uređivanju međusobnih prava, obaveza i odgovornosti. Za učinjenu povredu radne obaveze imenovanom je izrečena disciplinska mjera, novčana kazna, u visini 20% zarade, ostvarene u mjesecu u kome je odluka izrečena u trajanju od tri mjeseca” stoji na kraju odluke broj: 03/01-*/7 od 23.02.2015. godine.

2015. godine, proizilazi da je novonastala rana mogla nastati kao posljedica grublje manipulacije prilikom previjanja pacijenta, ali i da su svakodnevne aktivnosti oštećenog mogle oslabiti mjesto gdje je nastala nova rana, tako da u konkretnom slučaju nije bilo neophodno da sila koja je djelovala na nastanak ove nove rane bude jakog inteziteta. Međutim, bez obzira na to, novonastala rana je, po mišljenju dr. N.R. dovela do privremenog manjeg pogoršanja zdravstvenog stanja, što je bio i osnov za podizanje optužnog akta od strane tužilaštva i krivičnog gonjenja Ž.R., medicinskog tehničara. Nadležni tužilac je, imajući u vidu sve navedene okolnosti podnio Optužni predlog Osnovnom sudu u Podgorici, dana 25. februara 2015. godine, zbog krivičnog djela nesavjesno pružanje ljekarske pomoći po članu 290. st. 1 Krivičnog zakonika. Postupak je u toku.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Oštećeni i NVO “LGBT Forum Progres” saopštili su puno zadovoljstvo intenzitetom i kvalitetom komunikacije sa ODT u Podgorici. Na osnovu analize bitnih dostupnih detalja ovog predmeta može se konstatovati da je do punog izražaja došla uloga tužioca kao nosioca istrage a da su se ovlašćeni policijski službenici iskazali u operativnom radu sa odgovarajućim rezultatima.

**SLUČAJ:
M.Ć. IZ PODGORICE UGROZIO
BIVŠU SUPRUGU I NJENU PARTNERKU (2015)**

Kratki opis slučaja: Dana 28. januara 2015. godine u Podgorici, M.Ć. iz Podgorice je ugrozio sigurnost N.Ć. i J.G., za koje je znao da su pripadnice LGBT populacije, na način što je prišao oštećenju N.Ć., pa je zbog mržnje prema seksualnoj orijentaciji, uhvatio rukama za obje podlaktice, snažno je privukao i zaprijetio riječima “Ubiću te” da bi zatim nastavio da prijeti riječima “Sjutra idem kod B. da je ostavim bez posla. Baciću je s mosta” koje riječi su, takođe iz mržnje zbog seksualne orijentacije, upućene prema njenoj partnerki J.G. Kod oštećenih je to sve izazvalo osjećaj straha i ugroženosti, zbog čega su događaj prijavile policiji. Takođe, optuženi je neovlašćeno nosio sa sobom municiju kategorije B-5 metaka za pištolj kalibra 9 mm, a za isti nije posjedovao oružni list, što je, u konkretnom slučaju, izazvalo sumnju da će optuženi isti iskoristiti protiv života i tijela oštećenih. Lezbjeksi par se obratio NVO “LGBT Forum Progres” i zatražio pravnu pomoć. Saopštile su da se pod pritiskom i prijetnjama nalaze oko pola godine. Sve je počelo kada je M.Ć. saznao da je njegova bivša supruga u vezi sa N.Ć. Danima pred napad im je intenzivno prijetio putem telefona što je takođe prijavljeno policiji. Posebno je prijetio bivšoj supruzi zbog kontakta njihove djece sa njenom partnerkom nazivajući LGBT osobe bolesnim ljudima i da on “neće prljati ruke na takve osobe ali da ima ljudi koji će za njega to uraditi”. Istog dana kada je prijavljen policiji zbog prijeteci poruka on je fizički napao N.Ć.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Preko NVO “LGBT Forum Progres” podnijeta je prijava policiji i odmah su sprovedene radnje otkrivanja i pronalaska optuženog. Policija je preporučila da se oštećene smjeste u LGBT Sklonište.³⁸ Ova NVO i same žrtve odnosno oštećene ističu da su povodom predmetnog događaja ostvarili izuzetno kvalitetnu komunikaciju sa policijom i posebno sa državnim tužilaštvom. Nadležni tužilac je podnio optužni predlog Osnovnom sudu u Podgorici, a sudija je odredio pritvor optuženom obzirom na ozbiljnost prijetnje koje je uputio oštećenima, a koje ukazuju da bi puštanjem na slobodu obistinio svoje prijetnje, iako je isti negirao da je oštećenju N.Ć. uputio prijeteci riječi i da je uhvatio za podlaktice i snažno privukao, kao i da nije znao da mu se municija nalazi u džepu od jakne, jer istu ne nosi tako često. Na glavnom pretresu Sud je rešenje kojim se odbija rešenja branioca M.Ć. za ukidanje pritvora jer, po stanovištu suda, i dalje postoje razlozi zbog kojih je pritvor određen.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Državno tužilaštvo napravilo je značajan iskorak prepoznajući elemente krivične odgovornosti u predmetnom slučaju. Naime, tužilaštvo, kroz optužni predlog eksplicitno pre-

³⁸ U LGBT skloništu, boravio je lezbjeksi par, sa dvoje djece koji su u ovaj servis primljeni po preporuci policije usljed nasilja i prijetnji smrću jednoj od partnerki od strane bivšeg supruga.

poznaje krivičnu odgovornost počinitelja, stavljajući mu na teret krivično djelo ugrožavanje sigurnosti iz člana 168. stav 2 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika Crne Gore. Takođe, Osnovni državni tužilac u Podgorici mu je stavio na teret i krivično djelo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 402. st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore. Na osnovu analize bitnih dostupnih detalja ovog predmeta može se konstatovati da je do punog izražaja došla uloga tužioca kao nosioca istrage a da su se ovlašćeni policijski službenici iskazali u operativnom radu sa odgovarajućim rezultatima u pogledu otkrivanja i procesuiranja izvršioca ovog krivičnog djela.

Zaključak i preporuke u vezi ovog slučaja: U konkretnom slučaju ostvarena komunikacija je bila profesionalna i na nivou međunarodnih standarda. NVO, koja je podnijela prijavu, saopštila je javno da su pružene informacije o kvalifikaciji slučaja kao i optužnom predlogu ohrabrujuće i istorijske. U predmetnom slučaju autori registruju i izuzetnu profesionalnost i senzibilitet državnog tužilaštva, posebno pri predlogu da se okrivljenom odredi pritvor, obzirom na ozbiljnost prijetnji koje je uputio oštećenima, koje su cijenjene u kontekstu objektivnog ponašanja okrivljenog, koje se ogleda u kontinuiranom ugrožavanju tjelesnog integriteta oštećenih, zbog njihove seksualne orijentacije, ukazuju da bi puštanjem na slobodu obistinio svoje prijetnje. Predmetno iskustvo je značajno napredovalo u odnosu na iskustva sa slučajevima iz minulih godina. Takođe, konstatujemo da je kvalitetan optužni predlog pripremljen i podniet u kratkom roku a da je glavni pretres pred Osnovnim sudom u Podgorici zakazan takođe u zaista najkraćem roku (20.02.2015) u odnosu na datum podnošenja prijave policije i ODT u Podgorici (28.01.2015). Ovo je najkvalitetniji slučaj postupanja državnog tužioca od 2010. godine kada se u vezi predmetne tematike prati rad državnih tužilaca.

**SLUČAJ:
RADNIK OBEZBJEĐENJA POZNATE DISKOTEKE U BUDVI
DISKRIMINISAO GAY PAR (2015)**

Kratki opis slučaja: Gay par izbačen isprebijan je i izbačen iz poznate diskoteke “Top Hill” u Budvi 16. avgusta 2015. godine oko 4 sata ujutro. Istopolni par, koji je zajedno provodio odmor u Budvi, zabavaljao se i uživao u odličnoj atmosferi ove poznate diskoteke. U jednom trenutku otvoreno su se, bez prikrivanja, poljubili nekoliko puta što je kod jednog od zaštitara izazvao revolt i homofobično nasilje. Psovao ih je i vrijeđao i ponavljao da “pedere neće tolerisati u objektu”. Prilikom nasilnog izvođenja iz diskoteke njemačkog državljanina je ošamario a crnogorskom državljaninu zaštitar je zadao udarce u predjelu potiljka. Zaštitar je nakon toga prišao ostatku osoba s kojima je gay par bio u društvu. Obratio se jedinom muškarcu među njima i pitao ga “Jesi li i ti peder”. Mladić, koji je bio u društvu sa svojom djevojkom, je kazao da nije ali ga je zaštitar uhvatio za ruke i izbacio iz diskoteke. Nisu pružali otpor već su s lica mjesta pozvali, tačno u 04.10 sati ujutro, budvansku policiju. Iz policije su im saopštili da nisu u prilici da izađu na lice mjesta već da dođu u stanicu policije i podnesu prijavu. Par je nakon toga o incidentu obavijestio nevladinu organizaciju (NVO) “LGBT Forum Progres” čiji je jedan od mladića član, koja je o incidentu obavijestila Upravu policije, Ministra unutrašnjih poslova, čelnike Vlade.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Na osnovu prijave ove NVO službenici Centra bezbjednosti (CB) Budva su upoznali dežurnog tužioca o samom događaju, koji je tražio dopunu podataka, te zahtijevao da se od oštećenih i svjedoka uzmu obavještenja u svojstvu građanina na okolnosti samog događaja. Nakon uzetih izjava od trojice građana tužilaštvo je naložilo organizaciju prepoznavanja. Nakon toga je organizovano prepoznavanje i oštećeni i svjedoci su uspješno prepoznali osumnjičenog. CB Budva je o tome povratno izvjestio nadležnog tužioca, nakon čega je Više državno tužilaštvo okvalifikovao djelo i podnijet je optužni predlog za krivično djelo 443. stav 3 Krivičnog zakonika Crne Gore - Rasna i druga diskriminacija: *Ko širi ideje o superiornosti jedne rase nad drugom ili propagira mržnju ili netrpeljivost po osnovu rase, pola, invaliditeta, seksualne orijentacije, rodnog identiteta ili drugog ličnog svojstva ili podstiče na rasnu ili drugu diskriminaciju, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.* Ista NVO podnijela je pritužbu direktoru Uprave Policije i Savjetu za građansku kontrolu policije protiv policijskog službenika CB Budva zbog neadekvatne profesionalne reakcije na prijavu homofobičnog nasilja, diskriminacije i protivzakonitog postupanja pripadnika službe obezbjeđenja u disko klubu “Top Hill” u Budvi. Savjet za građansku kontrolu policije ocjenio je da policijski službenik CB Budva, čiji identitet u komunikaciji sa Upravom policije nije saopšten, nije imao adekvatnu procjenu što se odrazilo i na, kasniju, primjenu policijskih ovlašćenja. Savjet je podsjetio da u obavljanju policijskih poslova policijski službenik je dužan da štiti živote građana i dostojanstvo ličnosti i da je u konkretnm slučaju došlo do propusta u preduzi-

manju odgovarajućih službenih radnji što je dovelo, kod žrtava diskriminacije, do pojačanog straha i osjećaja nesigurnosti zbog odustva tražene zaštite.³⁹ Na osnovu analize bitnih dostupnih detalja ovog predmeta može se konstatovati da je prilikom istraživanja i kvalifikovanja ovog krivičnog djela došla do punog izražaja međusobna saradnja državnog tužioca i ovlašćenih policijskih službenika kao i da je do punog izražaja došla uloga tužioca kao nosioca istrage.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Više državno tužilaštvo podnijelo je Višem sudu u Podgorici optužni predlog protiv S.T. zbog krivičnog djela rasna i druga diskriminacija. NVO "LGBT Forum Progres" je pozdravila i pohvalila sve aktivnosti državnog tužilaštva koje su preduzete povodom procesuiranja homofobičnog nasilja u Budvi. Profesionalno postupanje koje je posebno izraženo krajem 2014. i u 2015. godini za autore studije potvrđuju riješenost tužilaštva da se osigura vladavina prava i ravnopravno tretiranje svih građana.⁴⁰

39 Ocjena Savjeta dostupna na ovom linku: <http://www.kontrolapolicije.me/images/biblioteka/dokumenti/Ocjene%20i%20preporuke/Dokument-Decembar-2015-Ocjena%20Savjeta%20povodom%20homofobi%20i%20nasilja%20u%20disko%20klubu%20Top%20Hill%20Budva.pdf>

40 Slučaj su obradili i komentarisali Milica Saveljić i mr Aleksandar Saša Zeković.

SLUČAJ: GRUPA MLADIĆA UGROZILA BEZBJEDNOST LGBT AKTIVISTE (2015)

Kratki opis slučaja: Dana 10. aprila 2015. godine, u ranim jutarnjim satima, u centru Podgorice, u lokalu "Good Fellas", LGBT aktivista, S.M., je napadnut dok je bio u društvu sa A.M., studentkinjom iz Podgorice, i poslanicom Evropskog Parlamenta T.T.R., koja je u Crnoj Gori boravila u sklopu delegacije Parlamentarnog odbora Evropske unije i Crne Gore za stabilizaciju i pridruživanje. Tokom kasne večere, nakon večernjeg izlaska, njih je maltretirala grupa mladića s neprimjerenim ponašanjem što je, kod svih, izazvalo osjećaje straha i neprijatnost. Mladići su u pravcu S.M. i njegovih prijateljica imali drsko i uvredljivo ponašanje ali i nedoličnu gestikulaciju - hvatali su se za polne organe, simulirali masturbaciju, plazili su se i uznemiravali. Kako je S.M. sjedio za stolom pri izlogu, oni su spolja, na staklu lijepili salvete umazene kečapom, smijali se, udarali u staklo i tražili od S.M. da napusti lokal kako bi se s njim obračunali. Sve vrijeme su ga oslovljavali sa "Pederčino" i govorili mu "Čekamo te", "Izađi napolje" i pozivali na fizički obračun. Evropska poslanica T.T.R. je napravila nekoliko snimaka napadača tokom njihovog primitivnog ponašanja na izlogu lokala. Jedan od mladića je ušao u lokal i pitao zašto ga fotografišu. S.M. ga je zamolio da se udalji od njihovog stola a personal da udalje mladića jer ih maltretiraju. Kada su shvatili da mladići ne odustaju kontaktirana je policija. Četiri službenika policije su vrlo brzo, u roku od pet minuta, izašli na lice mjesta ali su se mladići, u međuvremenu, udaljili u pravcu obližnjeg parka.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Ovo je izuzetno pozitivan primjer uspješnog i profesionalnog postupanja državnog tužilaštva. Zahvaljujući brzo preduzetim naporima, već narednog dana, organizovano je prepoznavanje. Žrtva je uspješno prepoznala izvršioce. Državno tužilaštvo je prptiv trojice mladića podnijelo optužni predlog zbog ugrožavanja sigurnosti iz člana 168 st.2 Krivičnog zakonika Crne Gore, S.M., LGBT aktiviste iz Podgorice.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Napori koje NVO "LGBT Forum Progres" preduzima, kroz registrovanje i procesuiranja nasilja i govora mržnje, i pored kritika, predstavljaju jedini mogući način da se unaprijedi pravna sigurnost, potvrdi ravnopravnost LGBT osoba u praksi i testiraju stvarni kapaciteti i praksa pravosudnih organa i antidiskriminatorne politike u cjelini. Ocjenujemo da krivične prijave ove vrste, kao i presude s tim u vezi, dugoročno doprinose bezbjednosti LGBT osoba i šalju poruku da homofobično i drugo nasilje nije nekažnjivo.

Zaključak i preporuke u vezi ovog slučaja: Viši sud u Podgorici potvrdio je presudu Osnovnog suda kojom su S.M., B.V. i N.R., svi iz Podgorice, kojom se osuđuju na po tri i po mjeseca zatvora zbog ugrožavanja sigurnosti iz člana 168 st.2 Krivičnog zakonika Crne Gore, izvršnog direktora NVO "LGBT Forum

Progres” S.M. Zastupnik odbrane uložio je žalbu na prvostepenu odluku Osnovnog suda u Podgorici kojim su se napadači osudili na po tri i po mjeseca zatvora, nakon čega je ODT Podgorica takođe uložilo žalbu tražeći strožiju kaznu. Obije žalbe su odbijene od strane Višeg suda u Podgorici, čime je potvrđena prvobitno izrečena kazna. Za “LGBT Forum Progres” ova sudska presuda predstavlja potvrdu stvarno poboljšane sudske i krivičnopravne zaštite LGBT zajednice u Crnoj Gori. “Odluku Višeg suda u Podgorici pozdravljamo i cijenimo da se postepeno pokazuju rezultati zajedničkih obrazovnih i stručnih aktivnosti da se unaprijedi sudska zaštita i rad državnih tužilaca i ista prilagodi evropskoj praksi” saopšteno je iz NVO “LGBT Forum Progres”.

SLUČAJ: GAY MLADIĆ PRETUČEN U BERANAMA (2015)

Kratki opis slučaja: Dana 14. oktobra 2015. godine, nešto nakon 23 časa dvadesetogodišnji gej mladić, R.Š. je brutalno pretučen od strane, za sada, nepoznate osobe u Beranama. Mladić je bio u izlasku sa prijateljem, kada je nepoznata osoba, po procjeni žrtve, starosti od oko 25 godina, kolima prošao pored njih, otvorio prozor i uputio im više pogrđnih i uvredljivih riječi poput ovih: “Pederu”, “Ko tu koga jebe”. Gej mladić je kratko odgovorio na prozivku i produžio dalje nadajući se da će ih homofob ostaviti na miru i da neće doći do fizičkog kontakta. Svega nekoliko minuta kasnije, gej mladić je, vidio da je izgubio futrolu za svoj telefon, pa je krenuo nazad, istim putem, kako bi je pronašao. Međutim ponovo je naišao na istu nepoznatu osobu, koja ga je počela pratiti kolima, marke “Wolkswagen - Passat”, tamno plave boje, i koja je nastavila da dobacuje pogrđne i uvredljive riječi na račun njegove seksualne orijentacije. Tada je nepoznati mladić uključio duga svjetla na svom vozilu, direktno u pravcu gej mladića. Izašao je iz vozila, prišao gej mladiću, i uz brojne pogrđne riječi i prijetnje, zadao mu tri udarca pesnicom u predjelu glave. Dok ga je tukao gej mladić ga je molio da to ne radi. Nakon trećeg udarca mladić je, uz gubitak svijesti, pao na zemlju. Napadač je tada ušao u svoje vozilo i udaljio se s lica mjesta. Mladiću je bila poznata procedura koja se promovira u LGBT zajednici. Odmah je stupio u kontakt sa lokalnim aktivistima NVO “LGBT Forum Progres”. Uspostavljen je kontakt s policijom i mladić je upućen da u stanicu policije da izjavu i podnese prijavu.

Opis svih radnji koje su preduzeli policija i tužilaštvo: Policijski službenici u Beranama su zaprimili izjavu, ali su se izjasnili da sa postojećim informacijama u tom trenutku ne mogu identifikovati počinioca i da ukoliko ponovi vidi i prepozna napadača da dođe da podnese prijavu. Napadnuti gej mladić je ovoj NVO saopštio da nije zadovoljan odnosom službenih lica u Stanici policije i da ima primjedbe na njihovo postupanje.⁴¹ Zbog toga je podnijeta pritužba Savjetu za građansku kontrolu policije.⁴² NVO “LGBT Forum Progres”, putem javnog saopštenja, pozvala je i zamolila građane Berana, koji mogu pomoći u identifikaciji

41 Istakao je da je obeshrabren odnosom policije i da ima utisak da je sebi, pojavljivanjem u stanicu policije, “učinio gore” kao i da će “njegovi problemi tek započeti” obzirom da nije deklarisan u sredini u kojoj živi kao ni pred svojom porodicom; Pisana izjava žrtve R.Š. od 15.10.2015. LGBT FP Dokumentacija

42 Savjet se odmah uključio u slučaj i preporučio neposrednu komunikaciju između žrtve homofobičnog napada, LGBT organizacije i odgovarajućih starešina. Načelnik CB Berane je u potpunosti uvažio izdate preporuke. Savjet je konačno ocijenio da je postupanje policije bilo profesionalno i blagovremeno kao i da je kvalitetna i direktna komunikacija policije i LGBT zajednice pomogla da se uspješno rasvijetli slučaj. Preporučeno je da se Tim povjerenja Uprave policije i LGBT zajednice, bez daljih odlaganja, stavi u punu funkciju. Savjet je, konkretnim povodom prepoznao, i pozdravio, konstruktivan odnos svih strana i istakao, u svom zaključku, da je od ključne važnosti kvalitetna, konstruktivna i direktna komunikacija između Uprave policije i LGBT zajednice; Dostupno na www.kontrolapolicije.me rubrika “Ocjene, preporuke i izvještaji”.

napadača sa opisanim vozilom, da kontaktiraju policiju ili ovu NVO.⁴³ Upravo na osnovu toga, i pružene pomoći građana, žrtva je uspješno identifikovala napadača koji je ubrzo lišen slobode i priznao je izvršenje krivičnog djela. Policija je blagovremeno o svemu konsultovala Osnovno državno tužilaštvo (ODT) u Beranama. Nadležno tužilaštvo je protiv M.Đ., iz Berana, podnijelo krivičnu prijavu zbog osnova sumnje da je, na štetu gej mladića iz Berana, počinio krivično djelo rasna i druga diskriminacija iz čl. 443 st. 3 KZCG.

Komentar svih radnji koje je preduzimalo tužilaštvo: Žrtva, LGBT organizacija (koja je ukazala na slučaj i koja je imala intenzivnu komunikaciju, povodom istog, sa policijom, Savjetom za građansku kontrolu policije i ODT u Beranama) i autori analize ocjenjuju da je postupanje nadležnog tužioca bilo izuzetno profesionalno i efikasno.⁴⁴ Autori posebno pozdravljaju, i pohvaljuju, kvalifikovane konkretnog krivičnog djela.

43 <http://www.vijesti.me/vijesti/lgbt-forum-progres-gej-mladic-brutalno-pretucen-u-beranama-855968>

44 Slučaj su obradili i komentarisali Milica Saveljić i mr Aleksandar Saša Zeković.

SEKCIJA 4

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

ZAKLJUČCI

1. Crna Gora je u kontekstu svog članstva u Ujedinjenim nacijama, Savjetu Evrope i Organizaciji za evropsku bezbjednosti i saradnju, kao i kroz procese pristupanja Evropskoj uniji i NATO, značajno unaprijedila vladavinu prava i zaštitu ljudskih prava i sloboda. Značajno je unaprijeđen i zakonodavni okvir za ostvarivanje prava i zaštitu od diskriminacije LGBT osoba. Pored Zakona o zabrani diskriminacije i Krivični zakonik je integrisao seksualnu orijentaciju i rodni identitet kao objekat zaštite, čime su se popravili uslovi za zaštitu LGBT osoba.
2. U periodu od 2010 - 2013. godine registruju se brojni izazovi u obezbjeđenju krivičnopravne zaštite LGBT zajednice. Gonjenje izvršilaca krivičnih i drugih djela na štetu LGBT osoba, i pored značajnog broja primjera i prijava, nije bilo odgovarajuće. Od 2014. godine bilježi se određeni napredak koji je posebno vidljiv u 2015. godini. To potvrđuje značajni broj predmeta u kojima su podignuti optužni predlozi i potvrđene optužnice zbog krivičnih djela na štetu LGBT osoba ali i ocjene iz same LGBT zajednice koja je u cjelini, u toj godini (2015), iznijela izuzetno pohvalne i podržavajuće ocjene o radu državnog tužilaštva u Crnoj Gori.⁴⁵
3. Analizom je, po mišljenju stručnjaka, utvrđeno izvršenje iz ovih grupa krivičnih djela: krivična djela protiv života i tijela, krivična djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina, krivična djela protiv javnog reda i mira i krivična djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. Analizirane su različite situacije i službena postupanja koje su u vezi, minimalno na nivou indicije, sa mogućim izvršenjem ovih krivičnih djela: rasna i druga diskriminacija, ugrožavanje sigurnosti, laka tjelesna povreda, nasilničko ponašanje, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija, napad na službeno lice i sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti, sprečavanje javnog skupa, povreda slobode govora i javnog istupanja, povreda ravnopravnosti, zlostavljanje, uništenje i oštećenje tuđe stvari i nasavjesno pružanje ljekarske pomoći.
4. Nadležni državni tužioci su od ukupno 21 analiziranog predmeta kod njih ukupno sedam (7), ili 33,3% od ukupnog broja analiziranih slučajeva, kvalifikovali ova krivična djela: rasna i druga diskriminacija, ugrožavanje sigurnosti, nasavjesno pružanje ljekarske pomoći, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija i nasilničko ponašanje.
5. Od ukupno 21 slučaja koji su bili predmet ove analize kod njih osam (8), ili 38,1% od ukupnog broja analiziranih, su podnijeti zahtjevi za vođenje prekršajnog postupka i to za ove prekršaje po Zakonu o javnom redu i miru (JRM): vrijeđanje drugoga i drsko ponašanje (član 7. stav 1), izazivanje osjećaja ugroženosti

45 Izuzetak je jedino Osnovno državno tužilaštvo u Nikšiću.

prijetnjom da će napasti na život ili tijelo (član 8.), fizički napad (član 10. stav 2) i vrijeđanje po osnovu ličnog svojstva (član 19.). Od ukupno osam (8) predmeta u kojima je inicirano vođenje postupka kod svega dva (2) slučaja je podnosilac zahtjeva nadležni ODT (25%) dok je kod šest (6) slučaja podnosilac zahtjeva Uprava policije odnosno nadležni Centar bezbjednosti (što čini 75% od ukupno podnijetih zahtjeva za vođenje postupka koji su analizirani u ovoj studiji).⁴⁶

6. Kada uzmemo u obzir sve analizirane predmete (21) kod njih ukupno 15, ili 71,4% od ukupnog broja analiziranih, kvalifikovano je određeno krivično djelo (7 ili 33,3%) ili određeni prekršaj (8 predmeta ili 38,1% od ukupnog broja analiziranih predmeta). Kod šest (6) predmeta, ili 28,6% analiziranih slučajeva, izostala je svaka vrsta krivičnopravne zaštite.

7. Na osnovu iznijetog generalno se može izreći ocjena da se u Crnoj Gori, kroz rad policijske i posebno državnotužilačke organizacije, obezbjeđuje solidna, zadovoljavajuća i korektna, krivičnopravna zaštita LGBT osoba uz važnu napomenu, koju obavezno treba imati u vidu, pri daljem reprodukovanju ove konstatacije, da se ključni napredak u radu državnih tužilaca u pogledu gonjenja izvršilaca krivičnih djela na štetu LGBT osoba odigrao u 2015. godini. U toj godini je procesuirano pet (5), ili 71,4%, analiziranih predmeta od ukupno njih sedam (7) predmeta kod kojih je, analizom, konstatovana kvalifikacija određenih krivičnih djela. To je ujedno i ozbiljan i pouzdan pokazatelj unaprijeđene komunikacije i posebno poboljšane saradnje između državnotužilačke organizacije i LGBT zajednice.

8. Značajnu, rekli bi ključnu, ulogu u gonjenju počinitelaca krivičnih djela na štetu LGBT osoba, imaju Policija i Državno tužilaštvo. Dobra i kvalitetna komunikacija između njih kao organa, ali i pojedinačno sa LGBT zajednicom je neophodno da bude na odgovarajućem nivou kvaliteta i povjerenja jer jedino tako može da rezultira uspješnim rasvetljavanjem krivičnih djela koji su rezultat napada i ugrožavanja LGBT lica, zbog njihovog deklarisanja rodnog identiteta ili seksualne orijentacije. Nažalost, dosadašnja praksa se nije pokazala kao uspješna i ukazuje na mnoge nedostatke koje za posledicu najčešće imaju da se sa prijetnji pređe na fizički napad, kada nadležni organi najčešće i reaguju. Nezadovoljstvo takvom politikom, u ranijem periodu, nisu krili ni LGBT aktivisti koji su javno tvrdili da se prema članovima LGBT zajednice ne primjenjuje jednako kvalitetno zakon, kao što se radi u slučaju drugih građana, posebno onih koji su politički eksponirani. Određeni LGBT aktivisti su povodom neadekvatne krivičnopravne zaštite u ranijem periodu zatražili azil u drugim zemljama.⁴⁷

9. Koncept tužilačke istrage u primjeni je više od četiri godine, što je dosta kratak period da bi se relativno veliki sistemi, kao što su policija, tužilaštvo i sudstvo, dovoljno adaptirali na promjene, koje je taj koncept donio. Kako je navedeno

⁴⁶ Po osnovu člana 7. st.1 Zakona o JRM podnijeta su ukupno tri (3) zahtjeva za vođenje prekršajnog postupka, po osnovu člana 8. Zakona o JRM ukupno dva (2), po osnovu člana 10. stav 2. Zakona o JRM jedan (1) i po osnovu člana 19. Zakona o JRM dva (2) zahtjeva za vođenje prekršajnog postupka.

⁴⁷ Kanada je odobrila politički azil tada vodećem LGBT aktivisti Z.C., prvom direktoru NVO "LGBT Forum Progres".

i u publikaciji “Saradnja policije i tužilaštva - priče tužilaca, policijskih inspektora i sudija”, najviše promjena je moralo pretrpjeti Državno tužilaštvo – preuzimanjem velikog dijela poslova koje do tada nije obavljalo. S druge strane, i policija je trebalo da se adaptira na novu ulogu i gubitak određenog stepena samostalnosti u radu na račun tužilaštva, budući da tužiocima, na osnovu novog ZKP-a, predstavljaju subjekte određivanja, vođenja i usmjeravanja istrage (rukovode operativnom djelatnošću policije). Nova uloga policije iziskuje i intenzivnu komunikaciju s tužiocima, kao centralnim subjektima istražnog postupka, koja se stalno unapređuje. Naravno, komunikacija je dvosmjernan proces, te takva obaveza stoji i tužiocima u odnosu na policiju.⁴⁸ Sve ove promjene zahtijevale su prilagođavanje izmijenjenim uslovima u pogledu kadrovskih kapaciteta (broja izvršilaca i obuke), prostorno - tehničkih kapaciteta, kao i organizacije institucija. Očigledno, najviše se očekuje od tužilaštva, za koje se može konstatovati da se kadrovski, prostorno - tehnički i organizaciono dosta sporo prilagođava u odnosu na željene promjene. Takođe, i policija ima određenih problema vezanih kako za kadrovske tako i prostorno - tehničke kapacitete. To je razlog koji upućuje na potrebu “samjeravanja” tj. usaglašavanja obaveza tužilaštva i policije s njihovim mogućnostima.

10. Policija ima dužnost dostavljanja prijave nadležnom tužiocu. Uloga policije u slučajevima napada na LGBT osobe se svodila na to, da povodom prijave konsultuje nadležnog tužioca što je kod svih navedenih slučajeva i bila praksa. Treba istaknuti da je najznačajnija uloga u rukama tužioca u odnosu na to da li će se djelo tretirati kao krivično ili ne ali je i na policijskim službenicima da obezbijede kvalitetne i potpune informacije za izjašnjenje nadležnog državnog tužioca. Pošto se nadležni tužilac izjasnio o kvalifikaciji djela službenici Uprave policije, u svim organizacionim jedinicama policije, su podnosili zahtjeve za vođenje prekršajnog postupka. Izuzetak su, negativan, samo CB Nikšić a posebno CB Bar u čijem je radu evidentiran čitav niz propusta. Uprava policije, odnosno ovlašćeni policijski službenici mogu takođe podnijeti krivičnu prijavu (na isti način kao što podnose zahtjeve za pokretanje prekršajnog postupka) ali se u praksi to uopšte ne događa. Takođe, u proteklom periodu, preduzeti si naponi kako bi se pomoglo LGBT zajednici da njeni pripadnici_ice, podnose kvalitetnije, sadržajnije i detaljne krivične prijave (kreiran je praktičan vodič za LGBT zajednicu za podnošenje krivičnih prijava) i direktno komuniciraju sa nadležnim državnim tužilaštvima (uspostavljena je Tužilačka LGBT kontakt mreža) što bi, u perspektivi, trebalo da smanji broj primjera u kojima je se, zbog propusta ovlašćenih policijskih službenika, što smo registrovali pri radu na predmetnoj analizi, nadležni tužilac izjasnio da povodom konkretne prijave nema elemenata krivičnog djela koje se goni po

48 Marijana Laković-Drašković (autorica), “Saradnja policije i tužilaštva - priče tužilaca, policijskih inspektora i sudija”, Stevo Muk (urednik), izdavač Institut alternativa, uz podršku američkog naroda kroz Biro za borbu protiv međunarodne trgovine drogom sprovođenje zakona (INL) State Departmenta, preko Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici; <http://media.institut-alternativa.org/2014/12/saradnja-policije-i-tuzilastva.pdf>

službenoj dužnosti.⁴⁹

11. Dobra, kvalitetna i sadržajna komunikacija između državnog tužilaštva i policije je neophodna, jer kao takva jedino može da dovede do dobrih rezultata u rasvetljavanju krivičnih djela i učinioaca. Policija ima obavezu da o svakom preduzetom, kao i preuzetom koraku obavještava nadležnog tužioca, a on dužnost da daje instrukcije policiji, koje smatra neophodnim u konkretnom slučaju. Kako je tužilac, ograničen rokovima, kako u izviđaju, tako i u istrazi, svaka nepažnja, neznanje, nedostatak vremena i neposvećenost policije, ali i samog tužioca, može da dovede do toga da se sama prijava i djelo pogrešno kvalifikuju ili da dođe do zastarijevanja krivičnog gonjenja i slično. U slučajevima napada na LGBT osobe, uočavaju se, u ranijem periodu, takvi nedostaci u preduzimanju potrebnih mjera, što je u određenom broju slučajeva rezultiralo, gotovo, pogrešnom kvalifikacijom same prijave. Naime, prijetnje postavljene na društvenim mrežama, kao i neke neposredne prijetnje su kvalifikovane kao prekršaji ili nisu bili uopšte kvalifikovani, dok je sa druge strane bilo prostora za njihovu kvalifikaciju kao krivična djela. Određeni slučajevi to pokazuju, da je od krivične prijave do njene kvalifikacije u pojedinim slučajevima prošlo i do nekoliko mjeseci, što govori o tome da napadi na LGBT osobe, u tom periodu, nisu predstavljali "prioritet" crnogorskog pravosuđa.

12. Državni tužilac kome je podnesena krivična prijava protiv određenog lica, po njoj postupa na određeni način, tj. dužan je da navode iz prijave ispita, obavi potrebne radnje, te da, ili donese naredbu o sprovođenju istrage protiv određenog lica, ili da odbaci krivičnu prijavu. Radi provjeravanja navoda sadržanih u krivičnoj prijavi, nadležni tužilac može pozvati podnosioca prijave, prijavljeno lice i druga lica za koja ocijeni da mogu pružiti relevantne podatke, koji su od značaja za donošenje odluke po prijavi. Ako i poslije preduzetih radnji u odnosu na krivičnu prijavu, prema ocjeni nadležnog tužioca i dalje postoji neki od razloga za odbacivanje krivične prijave, kao i ako ne postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni izvršio krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, nadležni tužilac će donijeti rješenje o odbacivanju krivične prijave, o čemu se obavještava oštećeni, odnosno policija, ako je ona podnijela krivičnu prijavu ili dostavila predmete spisa na ocjenu i odlučivanje. U praksi registrujemo neažurne informacije, posebno pri podnošenju prijava Upravi policije, o njihovom konačnom statusu.

13. Konstatujemo da u radu na predmetima nasilja i govora mržnje prema LGBT zajednici, u ranijem periodu, u Osnovnom državnom tužilaštvu (ODT) u Podgorici, gotovo u svim slučajevima, isti zamjenici, su se izjasnili da nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti. To je suprotno praksi u drugim osnovnim državnim tužilaštvima ali i praksi ODT u Podgorici od 2014. godine. S tim u vezi izdajemo i preporuku (Vidjeti "Preporuke").

⁴⁹ Određeni slučajevi iz prošlosti, kada govorimo o nasilju nad LGBT osobama, poput prvog, javno poznatog, slučaja napada na LGBT osobu, potvrđuju da se na osnovu telefonske komunikacije ovlašćenog policijskog službenika sa dežurnim zamjenikom u Osnovnom državnom tužilaštvu isti izjasnio da nema elemenata bića krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti da bi poslije par sedmica, od strane istog tužilaštvo prijava bila kvalifikovana kao krivično djelo koje je potvrđeno i pravosnažnom sudskom presudom (napad V.R. iz Podgorice na LGBT aktivistu Z.C).

14. Obaveza je i odgovornost državnog tužioca da u potpunosti ispita navode krivične prijave prije nego donese odluku o daljem angažmanu u konkretnom slučaju.⁵⁰ Neophodno je, a i zakon to striktno nalaže, da se odluka državnog tužioca isključivo bazira na, prvenstveno, navodima prijave, pa prikupljenim informacijama i dokazima, a ne na medijskim ili sličnim izjavama, kako oštećenog, tako i drugih lica.

15. U značajnom broju predmeta, i izvan onih predstavljenih u predmetnoj analizi, registrovani su propusti prvenstveno policije ali i državnih tužilaca koji su donijeli odluke da nema elemenata prekršaja niti krivičnog djela jer izjava prijavljenih lica "to je bila šala" nije dovoljna da kvalifikuje djelo, dok su sa druge strane LGBT lica bila u stalnom ozbiljnom strahu od napada, što državno tužilaštvo većina često, u ranijem periodu, nije imalo u obzir.

16. Pohvaljuje se pristup Osnovnog državnog tužilaštva u Baru koje je u slučaju M.P. iz Bara koji je putem mreže "Facebook" prijetio Z.C., djelo kvalifikovalo kao krivično, i to, ugrožavanje sigurnosti iz člana 168. stav 1 Krivičnog zakonika, što je Osnovni sud u Baru potvrdio presudom kojom je M.P. osudio na uslovnu osudu i utvrdio mu kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca i istovremeno odredio da se ista neće izvršiti ukoliko okrivljeni u period od dvije godine ne izvrši novo krivično djelo. Za postojanje ovog krivičnog djela, neophodno je da je prijetnja napadom na život i tijelo oštećenog bude ozbiljna i objektivno ostvarljiva, da bi kod oštećenog stvorila strah.⁵¹ S druge strane, većina prijavljenih slučajeva prijetnji napadom na život i tijelo nije tretirana na ovaj način. Kvalifikacija je, kako je već rečeno, bila u rukama nadležnih tužilaca, koji su smatrali da nema elemenata bića krivičnog djela. Razlog takvog postupanja se može naći u činjenici da tužiocima, u ranijem periodu, nisu shvatili ozbiljnost prijetnji upućenih preko društvene mreže "Facebook".

17. Prijetnja napadom i sam napad se zakonski tretiraju drugačije, ali su oba kažnjiva. Naime, to što je licu prijetnja upućena "online", ne umanjuje njenu ozbiljnost jer i sam zakon ističe da prijetnja može biti upućena i pisanim putem, što se može tumačiti i elektronskim putem. Neophodno je da je lice kome je upućena bude upoznato sa istom i da je ozbiljno shvati da bi krivično djelo ugrožavanje sigurnosti postojalo. Napad je drugo krivično djelo i tretira se i kažnjava drugačije, što zavisi od samog napada i povreda, kako tjelesnih, tako i duševnih koje je lice pretrpjelo.

18. Dok Zakon o javnom redu i miru u članu 10. stav 2 propisuje da ko na javnom mjestu fizički napadne drugog ili se fizički obračunava, kazniće se za prekršaj. Krivični zakonik sa druge strane, ne definiše sam napad, već dijeli djelo, između ostalog, na lake tjelesne i teške tjelesne povrede, ali i nasilničko ponašanje, zlostavljanje i sl. Na koji način će tužilac kvalifikovati djelo iz prijave koje se odnose

50 To što je, u slučaju publikovanja ili širenja umrlice za Z.C., oštećeni izjavio da "ga umrlica nije zastrašila i da zbog nje neće prekinuti svoj dalji javni rad", ne opravdava rješenje o odbacaju krivične prijave tužilaštva - primjedba autora.

51 U konkretnom slučaju oštećeni Z.C. je osjetio ugroženost za svoj život i tijelo i bio ubjeđen da će okrivljeni tu prijetnju ostvariti jer, prije svega, nije krio svoj identitet, a pritom je pomenuo i roditelje oštećenog. Imajući u vidu navedeno, Osnovno državno tužilaštvo u Baru je pravilno postupilo.

na fizički napad, trebalo bi da zavisi od posledica djela, tj. da li je došlo do tjelesnih povreda i kakvih, a što se utvrđuje nalazom i mišljenjem vještaka. Ukoliko se, ovo posebno ističemo zbog aktivista i struktura LGBT zajednice, eventualne povrede ne kvalifikuju kao lake, odnosno teške, i imajući u vidu sve ostale okolnosti slučaja, djelo se može tretirati kao prekršaj.

19. Iz svega što je sadržano u tekstu analize konkretnih predmeta, da se zaključiti, u odnosu na raniji period, da je državno tužilaštvo prilično selektivno postupalo kada je riječ o krivičnom djelu: "ugrožavanje sigurnosti" (član 168.), odnosno o utvrđivanju za bilo koje lice da postoje osnovi sumnje da je izvršilo navedeno krivično djelo. Registrovali smo, u ranijem periodu, da u praksi državnog tužilaštva nije uvrđeno za bilo koje lice da postoje osnovi sumnje da je to lice izvršilo krivično djelo: "rasna i druga diskriminacija": "ko na osnovu razlike u rasi, boji kože, nacionalnosti, etničkom porijeklu ili nekom drugom ličnom svojstvu krši osnovna ljudska prava i slobode zajamčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i potvrđenim međunarodnim ugovorima od strane Crne Gore" kazniče se zatvorom od 6 mjeseci do 5 godina (član 443. stav 1), odnosno "propagiranje mržnje ili netrpeljivosti po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta... podstiče na rasnu ili drugu diskriminaciju" (stav 3), kazniče se zatvorom od 3 mjeseca do 3 godine, kako po važećem, tako ni po Krivičnom zakoniku, koji je važio do 21. avgusta 2013. godine, a u kojem rodni identitet i seksualna orijentacija nijesu eksplicitno pomenuti. Do promjena u postupanju tek dolazi u slučaju izbacivanja gay para iz disko kluba "Top Hill" u Budvi (2015) kada je Više državno tužilaštvo djelo kvalifikao kao krivično upravo po ovom članu i time pokazalo profesionalnost i punu riješenost da se osigura kvalitetna krivičnopravna zaštita LGBT osoba.

20. Kroz predmetnu analizu prezentovanih i drugih slučajeva ustanovili smo priličnu neujednačenu praksu u radu osnovnih državnih tužilaštava po pitanju gonjenja učinilaca prekršajnih i krivičnih djela. Posebno je primjetno neujednačeno postupanje osnovnih državnih tužilaštava po krivičnom djelu "Ugrožavanje sigurnosti" iz člana 168. Krivičnog zakonika.

21. Krivični zakonik Crne Gore inoviran je, 2013., gdje je, između ostalog, uvrštena seksualna orijentacija i rodni identitet kao otežavajuća okolnost kod donošenja presude. Krivični zakonik je i prije ovih izmjena i dopuna, u svom tekstu proširio osnov za diskriminaciju kao "i drugim ličnim svostvima". Riječ je o različitim svojstvima koji, između ostalog podrazumijevaju, seksualnu orijentaciju i rodni identitet. Drugim riječima, zakonodavac je tzv. "zločin iz mržnje", poznavao i ranije i krivična djela učinjena usled pobuda koja se odnose na nečiju seksualnu orijentaciju je kažnjavao. Podnešene krivične prijave u slučajevima napada na LGBT osobe su imale svoje zakonsko opravdanje, imajući u vidu da su iste bile rezultat verbalnog ili fizičkog napada ili prijetnji zbog seksualnog opredeljenjaili rodnog identiteta podnosilaca prijave.

22. Konstatujemo činjenicu da nije podnesena ni jedna krivična prijava, odnosno nije krivično procesuirano ni jedno lice povodom nasilja i ispoljene mržnje prema osobama različite seksualne orijentacije i rodnog identiteta prilikom održavanja Povorke ponosa u jula 2013. godine. Dodatno je važna činjenica da su

službenici policije bili prisutni u velikom broju i bili očevidci nasilja i mržnje ne samo prema LGBT osobama, već i njihovim podržavaocima. Nadalje, građani_ke, protivnici Povorke ponosa, su tokom Povorke ponosa ometali službena lica (pripadnike policije) u vršenju svog posla. Dakle ODT iz Kotora se ni u jednom slučaju nije izjasnio da postoje elementi bilo kog krivičnog djela za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, već je, kod određenog broja slučajeva, od strane policije, podnijet zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, Područnom organu za prekršaje. Policija pri organizovanju manifestacija kakve su Povorke ponosa ili sličnih događaja ima veoma važnu ulogu jer treba da osigura bezbjednost, tj. da obezbijedi da se učesnici_ce manifestacija osjećaju sigurnim. To su još uvijek događaji visokog rizika, naročito u sredinama gdje ranije nijesu organizovani, tako da policija treba blagovremeno da preduzima opsežne preventivne mjere, poput otkrivanja signala koji nose informacije o namjerama homofobnog nasilja, a u slučaju eventualnog homofobnog nasilja da radi na otkrivanju počililaca. Smatramo da u konkretnom slučaju pripadnici policije su preduzeli radnje i mjere u okviru zakonskih ovlašćenja, ali da je usljed visokog stepena homo_bi_transfobije bila ugrožena i njihova bezbjednost, kao i bezbjednost svih učesnika ove manifestacije. U ovom slučaju, po mišljenju autora, državno tužilaštvo je moralo da krivično procesuiru sva lica koja su ometala održavanje ove povorke, jer su se, u konkretnom slučaju, stekla obilježja više krivičnih djela i to: ugrožavanje sigurnosti, rasna i druga diskriminacija, napad na službeno lice u vršenju službenih radnji, laka tjelesna povreda, nasilničko ponašanje, spriječavanje javnog skupa i dr. S tim u vezi smatramo da tužilaštvo nije preduzelo sve radnje i mjere u okviru svojih zakonskih ovlašćenja i da je izostala odlučna poruka državnotužilačke organizacije.

23. Prezentovani primjeri iz prakse nevladine organizacije (NVO) "LGBT Forum Progres" kao i istraživanje NVO "Institut Alternativa"⁵² pokazali su niz indikacija o problemima i izazovima u radu državnih tužilaštava i policije, kao što su: nedostatak stručnog kadra u tužilaštvu i policiji, odnosno kadra koji posjeduje odgovarajuća znanja u pogledu primjene zakonskih propisa, kao i međunarodnih standarda, kada su u pitanju krivična djela počinjena iz mržnje u odnosu na osobe različite seksualne orijentacije i rodnog identiteta; tužioci, u većini slučajeva, nijesu prisutni u radu s osumnjičenim licima i uglavnom ne izlaze na mjesto izviđaja; komunikacija između tužilaca i policijskih službenika je otežana i svedena na usmene i/ili telefonske razgovore, te dolazi do međusobnog nerazumijevanja; postoji neujednačena praksa postupanja tužilaca u sličnim situacijama i nedovoljno interesovanje za rasvjetljavanje svih okolnosti slučaja; evidentan je, u ranijem periodu, nedostatak proaktivnosti i samostalnosti u radu državnih tužilaca i periodični statistički izvještaji pravosudnih organa ne obuhvataju predmete diskriminacije.

52 Marijana Laković-Drašković (autorica), "Saradnja policije i tužilaštva - priče tužilaca, policijskih inspektora i sudija", Stevo Muk (urednik), izdavač Institut alternativa, uz podršku američkog naroda kroz Biro za borbu protiv međunarodne trgovine drogom sprovođenje zakona (INL) State Departmenta, preko Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici; <http://media.institut-alternativa.org/2014/12/saradnja-policije-i-tuzilastva.pdf>

24. Dosadašnja iskustva Crne Gore u kreiranju antikriminalne politike pokazuju da je krivičnopravna zaštita LGBT osoba malo zastupljena u statističkim izvještajima o radu pravosudnih organa, što ne bi smjelo biti povod za zaključak da u društvu nema diskriminacije u ovom pogledu. Naprotiv, to mora biti povod za dodatni napor društva sa ciljem unapređenja normativnog okvira i njegovu adekvatnu implementaciju, radi prevazilaženja prepreka i za stvaranje efikasnog sistema krivično - sudske zaštite koji će prava LGBT osoba učiniti djelotvornim i stvarnim.

Vrhovno Državno tužilaštvo Crne Gore je u 2014. i 2015. godini, za razliku od ranijeg perioda, pokazalo odlučnost i spremnost da aktivno doprinosi procesuiranju i smanjivanju zločina zasnovanim na homo_bi_transfobiji. U tome je neophodna pomoć i saradnja žrtava i kompletne LGBT zajednice. Posebno je važno da osnažiti kontakt LGBT zajednice sa državnim tužilaštvom i ohrabriti prijavljivanje krivičnih djela na štetu članova_ica zajednice. Dovođenje pred lice pravde svih izvršilaca krivičnih djela predstavlja zajednički interes i prioritet LGBT zajednice i državnotužilačke organizacije.

PREPORUKE

Skupštini Crne Gore

Skupština Crne Gore treba da razmotri potrebu mogućnosti unapređenja teksta Ustava Crne Gore u smislu prije navedenih komentara (vidjeti Sekcija 2.)

Vladi Crne Gore i Skupštini Crne Gore

Potrebno je unaprijediti propise kojima se uređuje rad, kako pravosudnih organa, tako i policije, kako bi se postupci u predmetima diskriminacije, zbog svoje pravne prirode, tretirali kao hitni, kao i unaprijediti metodologiju periodičnih statističkih izvještaja pravosudnih organa kada su u pitanju slučajevi diskriminacije.

Isto tako, potrebno je razmotriti mogućnost da se izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku (ZKP) urede:

-da se najvažnije odredbe Sporazuma o zajedničkom radu Državnog tužilaštva i Ministarstva unutrašnjih poslova/Uprave policije tokom izviđaja i krivičnog postupka pretoče u odredbe Zakona o krivičnom postupku;

-da razmotre mogućnost unapređenja teksta Krivičnog zakonika Crne Gore, u smislu gore navedenih komentara (Vidjeti Sekcija 2)

Vrhovnom državnom tužilaštvu Crne Gore:

U ranijem radu pojedinih osnovnih državnih tužilaštava (ODT), gotovo isti zamjenici, listom, su se izjašnjavali da nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti. Preporučujemo Vrhovnom državnom tužilaštvu da se ova profesionalna lica, koja su radila na čitavom nizu slučajeva u 2013. godini, upute na dodatne specijalističke obuke i senzibilizaciju za ovu tematiku i da se poboljša njihov kontakt sa ovlašćenim policijskim službenicima i LGBT zajednicom.

-da državni tužioci, kao glavna, ključna, karika u rasvetljavanju krivičnih djela, nastave svoju posvećenost na zaštiti LGBT zajednice i pokažu da se LGBT osobe tretiraju ravnopravno sa ostalim građanima, što će stvoriti osnovu za kvalitetniji život kako ovih lica, tako i društva u cjelini. Posebno je važno da se unapređenje posvećenosti i senzibiliteta prema procesuiranju nasilja prema LGBT

osobama jednako registruje u radu svih osnovnih državnih tužilaštava, ne samo u Podgorici.

-da posebnu pažnju posveti razvoju i jačanju kapaciteta posveti Osnovnom državnom tužilaštvu u Nikšiću koje je pokazalo priličnu odsutnost profesionalne volje i posvećenosti, i prilično različito ponašanje u odnosu na sva ostala državna tužilaštva u Crnoj Gori, u gonjenju izvršilaca krivičnih i prekršajnih djela na štetu LGBT osoba

-da osigura da se odluka državnog tužioca povodom prijave bazira na prvenstveno navodima prijave, pa prikupljenim informacijama i dokazima a nikako na medijskim navodima bilo koje vrste

-da osiguraju da se odluke nadležnih državnih tužilaca po prijavama policije ili oštećenih LGBT osoba ili LGBT grupa ne baziraju isključivo na iskazu prijavljenih lica, da su se prilikom upućivanja prijatnji LGBT osobama, "šalili" već da je potrebno pokazati senzibilitet i prepoznati strah koji postoji kod LGBT osoba zbog konkretnih prijatnji koje su im upućene

-osigura ujednačenu praksu u svim osnovnim državnim tužilaštvima u postupanju prema obavještenjima iz policije ili po prijavi LGBT osoba ili LGBT organizacija i kvalifikovanju, s tim u vezi, prekršajnih i krivičnih djela.

-stalno raditi na unapređenju povjerenja LGBT zajednice, i njenih struktura, u državnotužilačku organizaciju.

-Na osnovu neposredne komunikacije sa LGBT aktivistima i žrtvama (oštećenima), iz LGBT zajednice, preporučujemo državnim tužiocima da veću pažnju posvete pripremi svjedoka i njihovom saslušanju na glavnom pretresu, posebno onda kada dođe do proteka dužeg perioda do pozivanja svjedoka na sud. Žrtve iz LGBT zajednice obično nemaju iskustva sa tokom glavnog pretresa i izvođenjem radnji pred sudom pa je svjedoke potrebno uputiti na odgovarajući način i približiti im tok i redosljed radnji na glavnom pretresu, ulogu stranaka u postupku i bar okvirno upoznati sa pitanjima koja mogu biti postavljena tokom ispitivanja. Žrtvama treba pomoći da se na sudu osjećaju što je moguće sigurnije i sa što manje nelagode zbog iskustva i situacije zbog koje se nalaze kao stranka u postupku.

Vrhovnom državnom tužilaštvu Crne Gore i Upravi policiji odnosno Ministarstvu unutrašnjih poslova

Da obezbijede:

-redovnu dostupnost i funkcionisanje uspostavljenih LGBT kontakt mreža, u policijskoj i državnotužilačkoj organizaciji,

-stalnu komunikaciju i konsultacije sa LGBT i drugim organizacijama koje rade sa žrtvama i učestvuju u pružanju servisa podrške i pravne zaštite,

-održavanje periodičnih konferencija slučaja, odvojeno i zajedno, na kojima bi se stručno i konstruktivno, diskutovalo sa predstavnicima_cama LGBT zajednice i civilnog društva o primjeni ovlašćenja i preduzimanju odgovarajućih

službenih mjera i radnji,⁵³

-stalni kontakt, komunikaciju i razmjenu iskustava u radu između svih osnovnih državnih tužilaštava i unutar uspostavljene Tužilačke LGBT kontakt mreže,

-dovoljan broj policijskih službenika i državnih tužilaca, kako bi se mogla obezbijediti specijalizacija u organizacionim jednicama Uprave policije (CB/OB) odnosno u osnovnim državnim tužilaštvima (ODT)

-kontinuirane, odvojene i zajedničke, obuke, za policijske službenike i državne tužioce za jačanje kapaciteta za postupanje u predmetima u kojima su oštećeni odnosno žrtve LGBT osobe

-periodične međusobne konsultacije državnih tužilaca i policije o slučajevima postupanja i zaštite prava LGBT osoba

-Efikasnu, brzu, nepristrasnu istragu i pružanje neophodne pomoći i podrške žrtvi i svjedocima zločina koji su motivisani mržnjom prema osobama različite seksualne orijentacije i rodnog identiteta, kako bi se te osobe ohrabrile da prijavljuju takve slučajeve. Navedeno se ne može postići bez jačanja administrativnih kapaciteta u smislu širenja znanja i vještina o zločinima iz mržnje svih subjekata koji treba da učestvuju u implementaciji zakonskih rješenja (sudova, državnog tužilaštva i policije), kao i obezbjeđivanja što bolje saradnje između ovih organa. Program obuka i saradnje LGBT zajednice sa policijom, državnim tužilaštvima i sudovima, koji od 2013. godine, razvija NVO "LGBT Forum Progres", predstavlja kvalitetan model koji treba, uz stalne inovacije i dopune na osnovu praktičnih iskustava, nastaviti implementirati i u budućnosti.⁵⁴

-Potrebno je osnažiti profesionalnu posvećenost i sprovesti potrebne edukacije policijskih službenika sa ciljem da u toku operativnog rada postupanja po određenoj prijavi dođu do određenih konkretnijih, osnovanih, saznanja o počinjenom krivičnom djelu odnosno da rade na produblivanju početnih saznanja kako bi nadležnom tužiocu u predmetu koji mu upućuju na ocjenu i odlučivanje mogli ukazati na postojanje osnova sumnje i bliže potrebne podatke neophodne za prvobitnu odluku.

53 Ovaj pristup je, preko Savjeta za građansku kontrolu policije, već uspostavljen na nivou Centra bezbjednosti Podgorica u oblasti zaštite od nasilja u porodici (Konferencije slučajeve zaštite od nasilja u porodici) i pokazao se kao dobar mehanizam za unapređenje transparentnosti policijske organizacije, njene dostupnosti zajednici kojoj služi i koju štiti, za izgradnju povjerenja i poboljšanu primjenu policijskih ovlašćenja. Pogledati ove linkove:

54 Programi obuka i jačanja kapaciteta policije, tužilaštva i sudstva za rad sa LGBT zajednici, implementirani od 2013, 2014. i 2015. godine podržani su od strane Ambasade Kraljevine Holandije i Ambasade Sjedinjenih Američkih Država.

